رد برف‌های سیمگون برپرده‌های چشم میرسد درپرواز
بینی وارهیم و تفکری سپید و روشن نصیب ما گردد .
ر از آسمان میریزد کوه و صحرا و مزارع را می‌پوشاند
وزمین نماید مارا بینایی ده تا بحکمت تو آشنا گردیم

موز عبادت سالانه تو پی بریم و این عبادت بزرگ را

کران تا کران خیر و برکت میبارد مارا دل و شعوری
ة دل ما جاگزینند و همین نور دل راهی باز کند تا مارا
درانست .
ات پاکی بخش تا در محبت تو محو گردیم از خود بدر شویم
(ماه برکت) بما شور و حالی بخش و بما فرصت اندیشی

از چشم ما میگذرد و فقط یك ماه هست که از لا بلای سال باید
ریم و در لحظات نورانی و روحانی آن در پیچیم .
دل ما سوزی بخش و همین سوز محبت است که به محبت

افق ابرو مینماید ولی در ماه مبارك رمضان پیامی میدهد
ون میسازد از آنست که ما در تربیع نخست و بستر
آنرا داریم بما شوری بخش تا از محاق عقلی بدر آییم .
ما فلك میگرداند اگر از لحظات آن فیضان نگیریم
میشود بما هوشی نقد و سرشار بخش تا از عمر خود

ها در سراشیبی جریان دارد و بعقب خود بر نمیگردد
ان لاینقطع خود ادامه میدهند ما را چشم و دل
ف جلو براه افتیم .
عبادت دریچه های آسمان باز است و هر گناه
ا ها دریچه مارا نیروی عبادت بخش تا بیاد تو که
رخیزیم .

مایل هروی

دغ «جلالی» ژباړه او څېړنه

په‌اندلس کښې داسلامی تمدن آثار

ت وتاریخ له‌مطالعی‌نه‌څرګندیږی
ونودتمدن‌حیرت راوړ ونکی آثار
مرا حمو پور ی منسو بیږی رو می
، په‌ټولو فنی اوهنری آثا رو کښې
عیرنی له مجی دپو هانو په‌اتفاق

ینو اوهنر مندانو افکار اونقا یج
نی مقایسی له‌مخی رومی اومسیحی
ت اوبی مثله ښکاری. داسلامی دغه
داندلس‌په‌خاورو کښې‌څه دساختمان
له‌کبله اوځه دفن او هنر دعجیبو
ومی‌پیړ ی‌نه‌ترشپاړسمی پیړ ی پوری
نو د ا ستیـلا آ خر نی عصر د ی

ت کښې اوځه دآرت اوهنر دنوری
مغی لکه تصو یرونه ، تمثا لو نه
واج رو غنی تا بلو ګانی او نو رو
ه اوالزهرة‌دآسمان‌خراشو قصرونو
و او د قصر ا لحمر ا ء دخو اوی
النعریف‌څخه‌دوخت دتیریدو سره
ه اوداندلس په‌موزیمونو ترستر ګو
.

قصر :

خراشه ماڼۍ دقر طبی‌نه دځلو رو
قع ده اوهغه ودانی ده‌چه‌د میلادی
ی دعبدالرحمن له خوا دهغه ښست
داهغه ښکلی او لوی اسلا می اثر

ده چه دهغه وخت دعرب دلیکو الو
انو له‌خو ایی دهغه دهنر ی عجا ئبو
ب کیده .

خ جرجی ز یدان وایی : الز هراء
ورونا ګانو څخه ده اودهغه‌ښکلیةوب
کاوی ، ددغی‌بنا ساختمان اوجوړ نی

دالناصر له‌خوا دمیلادی په ۲۲۵ کال کښې شروع شوی ؤ اودڅلو یښتو کلو نو وروسته‌دالحکم دالناصر دځوی په‌زمانه کښې‌بشپړ شو دغه ماڼۍ دهغه ښارنه عبارت دی‌چه (۲۷۰۰) متره‌طول او(۱۵۰۰) متره عرض‌لری په‌دغه‌ماڼی کښې(۴۳۰۰) ستنی کارشوی‌دی چه څینو یې دروما ، افریقی‌او تونس‌له خوااوځینو نوری دقسطنطنیی دامپر اطورله خوادا ندلس‌خلیفی ته‌ښیل شوی ؤ په‌دغه بنا کښې سپین ، شنه ، ګلا بی او نور رنګه رخام لګید لی دی ، علیحد ه مسجد اوځینی نور قصرونه پکښې شته‌دی چه دهغو باغچی لوبه ماڼی سره‌مشابهت‌لری، الزهراء داسی حوضونه سردابی‌اودریاچی‌باندی‌شامله‌ده چه‌دهغی په‌حوضونو کښې متنوع اوډول ،ډول کبان (ماهی) ګرځی ددغه ځای دحوضو نوا ودبر که ګانو په‌سا ختمان کښې درنګه رخام‌نه کار آخستل شوی‌اوخورانبه شکلونه لری یو بل حوض‌هم په دغه ځای کښې ؤچه‌د بنا یسته‌ؤ انسانانو په صورتونو ښکلی شوی‌ؤ اوله‌قسطنطنیی‌نه راوړ شوی‌ؤ چه‌الناصر په‌خپل شخصی‌خوابګاه کښې چه‌دالمؤنس په‌نوم یادیږی هغه لګولی ؤ‌په‌دغه‌ځای کښې دولس دسپینو زرو داسی تمثالو نه مو جود ؤ

چه‌هر یو‌یی نفیسواوقیمتدارو جواهروسره مر صع شوی‌ؤ دزمری ، نهنګ اوهوسۍ تمثا لونه چه‌له مار سره دمقابلی په حال کښې لید ل کیده او د عقاب فیل ،کوتری ،شاهین ،طاؤس ،چر ګ او د نورو ښایسته‌مرغانو تمثالونه په‌کښې‌ؤچه ټول‌یی په سپینو زرومرصع اوجواهرو سره‌ښایسته شوی ؤاودحوضونو اوبر که ګانو په خوا کښې او به دتمثالونو له‌خولی په‌عجیبو کیفیتونو سره تو ئیدلی دتا ریخ لیکو ال وایی چه‌خلیفه‌الناصر په‌هر کال کښې دوه ملیونه طلا یادا ندلس‌دمملکت دعایداتودریمی برخی ددغه ماڼۍ په جوړ نی کښې لګولی‌اوپه څلو یښتو کلو کښې سرته‌بی ورساوه دابن خلکان په وینا سره‌ددغه‌ماڼی

په‌جوړولو کښې‌شل میلونه‌سره زره صرف ته رسیدلی اودوه زره کار کونکی اویو نیم‌زره دکار ما هران به‌هره ورځ پکښې کار کاوه .

الزهره : یو بل قصر ؤ چه منصور بن ا بی عامر دهجری په ۳٦۸ کال کښې د قرطبې د لوی نور په سر کښې هغه بنا کړه او دهغه ځای دتعمیر لپا ره ډیر معما ران (ختګران) مهندسین اوزیات کارکونکی را و غوښت عربی مورخینو ددغې‌ماڼۍ دلوی‌والی‌اوپراخوالی‌به حق‌مبالغه‌کوی‌اووایی‌په دغه ځای‌کښې‌داسې‌بناوی موجودی‌وی‌چه دالزهراء سره مشابهت درلود له دی نه پرته د وزیرانو ، منشیانو او دلویو منصبدارانو لپار ه ددغی ماڼۍ په اطراف کښې مخصوص سرا یونه اوقصرونه موجود ؤ اونور داسې ځایونه پکښې ؤ چه بازا راو ښکلی با غچې پکښې وی‌په نتیجه کښې دهغه ځای ساختمان تردی اندازی پوری وسعت و موند چه له یوی خوانه له قرطبې سره او له بلې خوا نه له قصرالز هراء سره ونښت او دالزهراء او دزهری د کاخ تر منځ لا روی ددغی دواړه ماڼۍ ګانی دښرا غونو په‌ځلاند اورڼا تنګ او راتنګ کاوه .

د هغه وخت یو ها ن او محققین خپلې نظریې داسې ښرګند وی چه د آر ت او د هنر په تاریخ کښې داتمې پیړی نه تر دوو لسمې مسیحی پیړۍ پوری داندلس دښار و نو عظیم الشان تمدن ځانته مثل نه درلود اوهغه ځای مسلمانا ن له یوی خوانه په هغه وخت کښې دعرب د مشهو ر مورخ په و ینا د قرطبې مشهور جومات د یوی مر کز ی محرا ب په‌جوړ ولو کښې دډیر ښه دینداری او پوره اعتقاد له کبله د(۷۳۷۰۵) دینار په اندازه و لګو ل چه نن د(٦) ملیونو او (۲۵) زرو فرانکو سره سر خوری دالادریسی مورخ په وینا دغه منبر د پیړوالی له‌حیثه داسې‌غټ ؤ چه دفنی وسایلو په واسط هغه له‌یوځای هغه بل ته نقل او وړل کیده اود آبنوس او دسندل

کښې کار کاوه چه بالاخره داسې یو منځ ته راوست اودمسجد د محراب کینبود . محراب اوه اړخونه در لو پارچو غابن لرو نکو قوسو نو ښه او مرمری طلا کاری پایی په سرب خوانه هماغه مسلمانا ن دآرت د نس د زر ګو نو قسمو نیم تنه تمثا لو او قیمتدا ر ه ا و غوره ر سمو نښ تابلوګانی ، مجسمې ود استاد (رب اونورونوا بغودآثارو له‌تقلیداود(ګا مستظرفه ؤ صنایعو له‌جوړولو ښه ژغورلی . او دالزهراء اولزهره‌او او د هغه په لواحقو به ښه شان سر نه دغه ځایه ده چه داندلس دښا ر له هری خوانه تر اوسه پوری دو شمیرل کیږی‌او د توریزم علاقه من انقطاع ښخه جلبوی .

دلمړی عبدالرحمن صیف

لمړی عبدالرحمن چه په اند امیه ؤ دسلطنت موسس دی د قر خوا کښې داسې یو ښه داو ړ ی چه دزمانی له عجا یبو ښخه‌شمیرل عمارت په‌آزاده‌فضاء کښې جوړه والی اوښکلینوب له کبله چه یی نیکه چه په دمشق کښې ؤ د(الر او په هغه ځایکی یعنی اندلس په بو خورا ښه دخرما باغ جوړ شوی دهغه‌ګڼ سوری ته پناه وړل او د داسې واقع شوی ؤ چه دهغه ځای دښکلو پاڼو حر کا ت ، د شر ق د خرما باغو ښخه حکایت کاوه دغه‌خ د اند لس په نخلستان او دافریقا ډیر لږ پیدا کیږی او اول ځل به لا ړ دشرق مخصو ص ذوق به

سمندر غوریانی

نفس مادی نیست

ویسئلونک عن الروح قل الروح من امر ربی - الایة

پرسان میکنند ترا از روح بگو روح از امر پروردگار من است

...نیکه حرف از روح ونفس ویا جان
...میاید منظور همان جوهریست که
...لطافت مقابل جسم وتن قرار میگیرد
...ومنشأ آن میان حکما از قدیم وجدید
...انیون ومعنویون ومادیون ومنکرین
...دی وجود دارد بطور مثال : از فلاسفهٔ
...بس روح را مرکب از ذرات میدانست
...طیف تر و پر حرکت تر از ذرات
...اهده بنظر میرسد .

شیش انگلیسی تا اندازهٔ غرق در
...انیت بود که همه جارا روح میدید
وزیاده روی کرد که از وجود ماده
...د و این موضوع که آیا روح
...مانی دارد ویاجنبهٔ زمینی و به اساس
... بوجود آمده است نیز موضوع
...سوفان بوده است افلاطون استاد
...مستقل از تن فکر میکرد وعقیده داشت
...که در بدن حلول کند ادراکات
...رها برده است وحالا در قفس تن اسیر
...ز کارهای پیشین میافتد و اضطراب
...دهد ومیخواهد که واپس بهمان عالم
...ارا ط فراموش شده را ازسر گیرد
... گفتار مشهور خود :

... نی چون حکایت میکند

... تماس میگیرد مخصوصاً لحظهٔ

...یشان گیرما حب الوطن

...روشنی میافکند اما ارسطو عقیده
آنطور که افلاطون میگوید جنبهٔ
علوی وآسمانی ندارد و طوری نبوده است که پیش
از بدن حیاتی ویا ادراکی داشته باشد بلکه شکل
متکاملتری از همین اجزاء عالم مخصوص است
کسانیکه در فلسفهٔ قدیم مهارتی دارند بوره میدانند
که حواس ظاهره پنج و حواس باطنه هم پنج است
اصطلاحات حس مشترک وقوهٔ متصرفه وواهمه در کتب
قدماء مکرر بنظر میخورد ومدتها بود که این عقیده
که مثلاً حس مشترک در قسمت قدامی سر وسائر
قوه از مخیله وواهمه ومتصرفه هریك جای ومحل
مخصوصی دارند مورد تایید وتحقیق قرار گرفت
تاکه (برد کا) در ۱۸۳۵ بتائید این نظریه که
هرقوه مثلاً جای مخصوصی دارد برخاست واعلام
داشت که اگر کدام جراحتی در سومین برامدگی
قسمت چپ مغز بوجود آید باعث فراموشی حرکات
لسانی میگردد (ورنیك) و(کوسماول) و (شارکو)
تحقیقاتی نموده ونشان دادند که اگر در دومین
برامدگی مغز در قسمت پیشانی جراحتی تولید
شود کتابت ونوشتن فراموش انسان میگردد بدین
ترتیب درهر قسمت مغز اگر کدام جراحتی برسد قسمتی از
فعالیت های ذهنی ما معطل وفاسد میگردد واین میرساند
که تمام قوای فکری و ذهنی ما مربوط بمغز است
مغز هم طوریکه میدانید ماده ایست پس آنچه را که ما
شعور وفکر وروح میگوییم هم مادیست حتی رفته رفته
عقیده بمادی بودن فکر و روح صرف نظر از فلاسفه
در میان علما وظائف الاعضاء نیز طرفداران جدی
وسر سختی پیدا کرد تاکه هانری برگسون بزرگترین
فیلسوف معاصر علیه این نظریه قیام کرده و مجرد
بودن نفس راو اینکه غیرمادی است در نظر وتجربه
نشان داد موضوعیراکه هانری برگسون مطرح ساخته

است در کتاب مشهور او بنام (ماده وحافظه) تشریح
وتوصیف شده‌است هانری برگسون عقیدهٔ اظهار کرد
مبنی بر ینکه حافظه دو نوع است یکی حافظهٔ مطلق
ویکی حافظه اعتیادی است. بطورمثال شما میخواهید
غزل سعدیرا بخوانید وتاهنوز هم نه سعدیرا شناخته
ایدونه طرز غزل وشیوهٔ بیان اورا می شناسید وشما
پیش از خواندن غزل سعدی تصوری ازان داریداما
وقتی که غزل سعدیرا خوا ندید خاطرهٔ را در شما
ایجاد می کند وحالتی به‌شمادست میدهد که‌ازتکرار
غزل در مرتبهٔ دوم وسوم د یگر آن حالت وخاطره
را یافته نمی توانیداما همینکه غز ل سعدیرا مکرر
خواندید یکنوع عادتی د ر شما ایجا د می شـو د
که‌بمجرد اینکه کسی یک مصر ع ا ز غزل را شما
بگوید شما تمام آن غزل رااز سر تاپای میخوانید
برگسون حالت وخاطرهٔ او لی را که از خوا ندن
غزل به‌شما دست داده است خاطرهٔ مطلق وحافظهٔ مطلق
نام می نهود حافظهٔ را که از اثر تکرارغزل‌سعدی
در شما ایجاد شد است حافظهٔ اعتیادی نام‌می گذارد
برگسون معتقد است که تمام امراض حافظه ، فقط
وفقط متو جه حافظهٔ اعتیادی است اما حافظهٔ مطلق
در حالت‌صحت‌ومرض یک‌سان‌است ودر ان هیچگو نه
اختلالی روی نمیدهد پیشگویی برگسون صحیح از
آب درامد مثلاً دیده‌میشودکه اشخاص مبتلا بمرض
حافظه به ترتیبی هستند که وقتیکه بیمار می شو ند
طفل خود رانمی شنا سند اما ایـن را مـی فهمـند
که او طفل است وبزرگسال نیست پس فهمیدن اینکه
این طفل است باید حتماً مربوط بسابقهٔ باشد ور نه
اد عای اینکه این طفل ا ست اگر مر بو ط بکد ام
خاطره وسابقهٔ نباشد هیچ مفهوم و معنایی نخو اهد
داشت هانری بر گسون ادعا میکر د که اگر حافظهٔ
خاطرات واقعاً بنقاط مخصو ص مغز ارتباط دا شته
باشد باید بعد از تولید جرح واختلال حافظه عامل
مربوط بحافظه نیز از میان برود مثلاً مر یضی که
خاطرات سمعی را باثر مرض فراموش می کند باید
دیگر شنیده‌هم نتواند د ر حا لیکه آوا ز هارا می
شنود اما ادراک کرده نمی تواند اگر ...

خاطرات بواسطهٔ تغیرات کیمیاوی
وقتیکه خـاطرات شدند دسته د...
حالیکه خاطرات محوشدت وضعف
شمارهٔ آنها هیچ کم نمیگر دد د...
فراموشیها بجراحتهای مخصوص د...
در حالیکه بسیاری ازاوقات ساحهٔ
محدود ومعین است ومعادل با آ...
مغز مواجه نمی شویم ودیگر اینک...
بیشتر فراموشی ها علل روانی محض
قسمت از بدن مربوط نیستند .

باثر این قبیل انتقادات بود...
عدم مادی بودن روح را ونفس د...
رسانید و بنیاد عقاید مخالفین را
واقع هانری برگسون در کتاب (ا...
می کند تنها خـا طر ا ت مر بو...
است در اثر حافظه اختلال پیدا
مربوط بخاطرهٔ مطلق است وداغ عادت
قطعاً ازاختلال بـدن و جراحت
متاثر نمی‌شودو وظیفهٔ مغز فقط و فق...
کنترل‌واداره‌ٔ آنها است وطوری
نمودهای ذهنی‌وروحی‌وفکری مر...
بمغز باشد .

در جنگ عمومی‌دوم بیشتر...
دیده شده‌است که‌ثلث دماغ خودرا...
تمام فعالیت‌های ذهنی خودراپور...
این‌نظیرها وتجربیات ومشاهدا...
ها نر ی بر گسون کا ملاً صا ب...
بامعنویون‌وروحیون‌است نه با ما...
ودرین امر هم شک وتردیدی ن...
اساسی نفس‌انسانی است واگر ...
توانیم که‌انسان حتی قادر بادر...
نیست تاچه رسد بادراک عالم ...

یسئلونک عن الروح قل الر...
می پر سند تراز روح بگو که ...
من‌است. یعنی روح بعالم امر د...

کتاب تقویم

شرعیه فهی بر همه اهل اسلام و امتان حضرت خیر الانام فرض عین و فرض همچو دین

ست که حق تعالی فرموده اِنْفِرُوا خِفَافًا وَثِقَالًا وَجَاهِدُوا بِاَمْوَالِكُمْ

بیرون روید سبک و سنگین و کوشش کنید بمالهای خود

وَاَنْفُسِكُمْ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ معنی آنکه بیرون روید ای مومنان به غزا سبکبار

و جانهای خود در راه خدا

و گران بار و جهاد کنید در راه خداوند بنفس و مال و مجاهدین دین را خداوند

بسا فضیلت داده و در کلام مجید خود فرموده اِنَّ اللّٰهَ اشْتَرٰى مِنَ

بدرستیکه خدا خریده از

الْمُؤْمِنِيْنَ اَنْفُسَهُمْ وَاَمْوَالَهُمْ بِاَنَّ لَهُمُ الْجَنَّةَ يُقَاتِلُوْنَ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ

مومنان جانهای ایشانرا و مالهای ایشانرا به بآنکه ایشانرا هست بهشت جنگ میکنند در راه خدا

فَيَقْتُلُوْنَ وَيُقْتَلُوْنَ وَعْدًا عَلَيْهِ حَقًّا فِي التَّوْرٰىةِ وَالْاِنْجِيْلِ وَالْقُرْاٰنِ

پس میکشند و کشته می شوند وعده دادنی بر آن ثابت در توریة و انجیل و قرآن

وَمَنْ اَوْفٰى بِعَهْدِهٖ مِنَ اللّٰهِ فَاسْتَبْشِرُوْا بِبَيْعِكُمُ الَّذِيْ بَايَعْتُمْ بِهٖ وَذٰلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيْمُ

کیست وفا کننده تر بعهد خود از خدا پس شادمان باشید بخرید و فروخت خود با آنکه مبایعت کردید با آن و آن بیع او رستگاری بزرگ

معنی آنکه بتحقیق که خریده حضرت منان جل جلاله از مومنان نفسها و مالهای

ایشان را تا به نفسهای خود جهاد کنند و مالها را در راه خدا بر مجاهدان و اهل غزا

انفاق نمایند و عوض آن مومنان را جنت بی زوال بود پس در راه خدا

جنگ کنند گاهی کفار را بکشند و گاهی خود شهید و کشته شوند و وعده کرد حضرت باری

تعالی مومنان را در توریت و انجیل و قرآن برین خرید و فروخت وعده ثابت

وتحقیق که خلف دران متصور نیست وکیست وافی‌تر از خداوند کریم در عهد خود

که از وی بحکم اِنَّ اللّٰهَ لَا یُخْلِفُ الْمِیْعَادَ خلف وعده جایز نمی‌باشد پس ای مومنان

هر آینه خدا خلاف نمیکند وعده را

برین خرید و فروخت خود ها فرحان و شادان باشید که این مقصود سترگ و رستگاری

بزرگست مر شمارا ای بندگان خدا وایشان محمد مصطفی صلی الله علیه وآله وسلم

سر و مال ما بندگان ملک حضرت ایشان است لکن با گناه گاران را ترغیب

می نماید و تحریص نموده میفرماید که ای بندگان من از شما بذل نفس و مال باید

وازمن عطای بهشت بی زوال این دو فانی و معیوب خود ها را در راه من فدا کنید

وازمن جنت باقی و مرغوب را بستانید و بر نعمتهای دنیا فریفته و مغرور مشوید

که نفس و مال رفتنی و ناپایدار است آنرا بجنت بی زوال بدل سازید که

قیمت شما بهشت جاودان است نه سفید و سرخ این جهان نظم سنگ بینداز

وگهر می ستان * خاک زمین میده و زر می ستان * در عوض فانی خوار و حقیر *

نعمت پاکیزه و باقی بگیر * و در حدیث آمده که آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم

در بین صحابه کرام روزی بایستاده و میفرمود اِنَّ الْجِهَادَ فِیْ سَبِیْلِ اللّٰهِ

بدرستیکه جهاد در راه خدا

عاجز انرا از نظر انداختن ... انرا معقو

در حضور رضا جویان مال وجاه ... بشر چون حلقهٔ

از طریق رشوه وغدر وفریب ... عدو از ...

قدر اشخاص نیکو نشناختن ... ات منکر

وَالْإِيمَانُ بِاللهِ أَفْضَلُ الْأَعْمَالِ فَقَامَ رَجُلٌ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللهِ
و ایمان بخدا بهترین عملهاست پس ایستاد مردی پس گفت ای فرستاده خدا

أَرَأَيْتَ إِنْ قُتِلْتُ فِي سَبِيلِ اللهِ يُكَفِّرُ عَنِّي خَطَايَايَ فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللهِ
خبر ده مرا اگر کشته شوم در راه خدا پوشیده و دور کرده میشود گناهان من پس گفت او را رسول خدا

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ نَعَمْ إِنْ قُتِلْتَ فِي سَبِيلِ اللهِ وَأَنْتَ صَابِرٌ مُحْتَسِبٌ مُقْبِلٌ غَيْرُ مُدْبِرٍ
آری اگر کشته شوی در راه خدا و حال آنکه تو صبر کننده نظر دارنده به ثواب پیش رونده نه پس رونده

معنی آنکه جهاد و غزا در راه خدا و ایمان آوردن بحق تعالی و محمد مصطفی صلی الله
علیه وسلم از بهترین اعمال است شخصی بایستاد و گفت که یا رسول الله خبر ده
مرا که اگر در راه خدا کشته گردم کفارت خطاهای من میشود آنحضرت صلی الله علیه وآله
وسلم برای او فرمودند که آری اگر در راه خدا کشته گردی و در جنگ صبر نمائی
و از خدا طلبگار اجر باشی و در مقدمه با کفار رو برو روی و پشت ندهی و
گریز ننمائی هر آئینه کفارت گناهان تو میشود و آن شخص همچنین دفعه دوم سوال
نمود و آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم همچنان در جواب گفته فرمودند إِلَّا الدَّيْنَ
مگر وام
فَإِنَّ جِبْرَئِيلَ قَالَ لِي ذٰلِكَ یعنی جهاد کفارت گناهان تو میگردد مگر از
پس بدرستیکه جبرئیل گفت مرا این سخن
دین بندگان و حقهای مسلمانان که اراده ادای آن نداشته باشی که همچنین
جبرئیل بمن گفته و نیز در حدیث آمده که آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم فرموده

الْقَتْلُ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ يُكَفِّرُ كُلَّ شَيْءٍ اِلَّا الدَّيْنَ معنی آنکه کشتن و شهید شدن
در راه خدا کفارت میشود هر گناهی را که تعلق بحقوق خدا داشته باشد مگر وام
و قرض بندگان که جز بادا یا بهبه وابرا به قتل فی سبیل الله کفارت نمی شود
و جناب سرور عالم صلی الله علیه وسلم فرموده مَثَلُ الْمُجَاهِدِ فِي
سَبِيلِ اللّٰهِ وَاللّٰهُ اَعْلَمُ بِمَنْ يُجَاهِدُ فِي سَبِيلِهِ كَمَثَلِ الصَّائِمِ الْقَائِمِ
معنی آنکه مثال مجاهد و غازی که در راه خدا جهاد مینماید و باری تعالی خود
داناست بخلوص نیت و صدق عقیدت آن کسی که مقصودش اعلای
کلمه حق بود و در راه او جهاد نماید مثال آن کسی ست که همیشه روزه گیرد
و شب زنده دار و نماز گذار بود که ساعتی از عبادت معطل نمیباشد و مستمر
اجر و ثواب باو میرسد همچنین ایچ ساعت و لمحه غازی ضایع و بی اجر
نمیماند و بطبق آیه کریمه اِنَّ اللّٰهَ لَا يُضِيعُ اَجْرَ الْمُحْسِنِينَ معنی آنکه حق تعالی
ضایع نمیکند مزد نیکوکاران را مزد کامل به نیکوکاران میرسد و مثل آن رسول
مقبول صلی الله علیه و آله و اصحابه وسلم فرموده وَتَكَفَّلَ اللّٰهُ لِلْمُجَاهِدِ فِي سَبِيلِهِ

بِاَنْ يَتَوَفَّاهُ اَنْ يُدْخِلَهُ الْجَنَّةَ اَوْ يُرْجِعَهُ سَالِمًا مَعَ اَجْرٍ اَوْ غَنِيمَةٍ
باینکه وفات کند اورا داخل گرداند اورا در بهشت یا باز آورد اورا سلامت با مزد آخرت یا غنیمت دنیا
معنی آنکه بسبیل فضل و رحمت خدا تعالی ضامن شده هر کسی را که در راه خدا
جهاد کند هر گاه اجلش رسیده باشد و بمیرد فی الحال بدون حساب و عذاب
آن غازی را خداوند بجنت داخل میسازد و الا نه واپس اورا سالم غانم بخانه
می برد و اجر و غنیمت باو میدهد زیرا که ایزد تعالی سه کرامت با غازیان
وعده نموده دو در دنیا که سلامت و غنیمت ست و یک در آخرت و آن
دخول جنت و راحت ست پس بنا بوعده خدا تعالی کامیاب بهره میشوند
و در دنیا و آخرت بی عزد نمیمانند و در تفسیر بیضاوی آورده که مسلمانان میگفتند
اگر میدانستیم که کدامی از اعمال نزد خالق لایزال دوست تر و بهتر ست تا در آن
نفس و مال خود ها را بذل مینمودیم و از حضرت ایشان رسانیده شویم و بروضه جنت
رسیم این آیت نازل شد که اِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِهِ صَفًّا
هر آئینه خدا دوست میدارد آنان را که جنگ میکنند در راه او صف بسته
كَأَنَّهُمْ بُنْيَانٌ مَرْصُوصٌ معنی آنکه دوست میدارد خدا تعالی آنان را
گویا ایشان عمارتی هستند محکم
که در طاعت و راه وی با کفار کارزار کنند و صف زده در برابر خصم بایستند

گویا که در محکمی همچو بناهای ریخته از زیر باشند و از اماکن و جاهای خود زایل نشوند

و در میدان جنگ ثابت قدم بوند و با همدیگر متصل و ضم همچنین در حدیث آمده

وَلَمَقَامُ اَحَدِکُمْ فِی الصَّفِّ خَیْرٌ مِّنْ صَلٰوتِہٖ سِتِّیْنَ سَنَۃً

و هر آینه جای یکی از شما در صف جنگ بهتر است از نماز نفل او شصت سال

معنی آنکه هر آینه ثواب جا گرفتن و ایستاده شدن یکی از شمایان در صف قتال

بهتر است از ثواب نماز شصت سال و نیز جناب سرور عالم صلی الله علیه

و آله و سلم فرموده اَلَا تُحِبُّوْنَ اَنْ یَّغْفِرَ اللّٰہُ لَکُمْ وَیُدْخِلَکُمُ الْجَنَّۃَ

آیا دوست ندارید که بیامرزد خدا مر شما را و در آرد شما را در بهشت

اُغْزُوْا فِیْ سَبِیْلِ اللّٰہِ مَنْ قَاتَلَ فِیْ سَبِیْلِ اللّٰہِ فُوَاقَ نَاقَۃٍ وَجَبَتْ لَہُ الْجَنَّۃُ

غزا کنید در راه خدا کسیکه غزا کند در راه خدا مقدار دو کرت دوشیدن ناقه

معنی آنکه آیا دوست نمیدارید ای مومنان که ببخشد شما را خداوند مهربان

و داخل سازد بجنت و رضوان اگر مغفرت خدا را دوست دارید باید که در

راه خدا غزا کنید هر که در راه خدا بقدر دو کش کردن و دوشیدن شتر قتال

کند بتحقیق که برای او جنت واجب میگردد و آنقدر خدا تعالی مجاهد را

فضیلت داده که آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم فرموده مَنِ احْتَبَسَ فَرَسًا فِیْ

سَبِیْلِ اللّٰہِ اِیْمَانًا بِاللّٰہِ وَتَصْدِیْقًا بِوَعْدِہٖ فَاِنَّ شِبَعَہٗ ...

معنی آنکه هر که محبوس نماید محض بنیت غزا اسپ را در راه خدا از جهة ایمان
بخدا و خلوص نیت و تصدیق بوعدهٔ صواب باری تعالی کاهی که بدان
سیر میگردد و آبیکه بدان سیراب میشود و بول و روث که ازان اسپ می افتد
در روز قیامت همه در پلهٔ حسنات میزان شخص مجاهد نهاده میشود و بقدر
هر دانه جو که برای اسپ پاک کرده یک حسنه و نیکی برای غازی داده می شود
بنابر آن حق تعالی میفرماید یَا أَیُّهَا الَّذِینَ آمَنُوا اتَّقُوا اللّٰهَ وَابْتَغُوا إِلَیْهِ
ای کسانیکه ایمان آورده اید بپرهیزید از خدا و بطلبید بسوی او
الْوَسِیلَةَ وَجَاهِدُوا فِی سَبِیلِهِ لَعَلَّکُمْ تُفْلِحُونَ معنی آیت آنکه ای گروه مومنان
وسیله را و جهاد کنید در راه او شاید که رستگار شوید
از خدا بترسید و طلب نمائید باو وسیله را و جهاد کنید در راه خدا تعالی که عبارت
از دشمنان دین و نفس سرکش است شاید که بدین اعمال نجات یابید
و رستگار گردید و از ظلمات عصیان رهائی یافته فائز به نعیم مقیم آن جهان شوید
و همچنین حقتعالی میفرماید وَإِذَا أُنْزِلَتْ سُورَةٌ أَنْ آمِنُوا بِاللّٰهِ وَجَاهِدُوا
و چون فرود آورده شود سورهٔ که ایمان آرید بخدا و جهاد کنید
مَعَ رَسُولِهِ اسْتَأْذَنَکَ أُولُوا الطَّوْلِ مِنْهُمْ وَقَالُوا ذَرْنَا نَکُنْ مَعَ الْقَاعِدِینَ
با رسول او دستوری طلبند از تو خداوندان وسعت از ایشان و گویند بگذار ما را باشیم با نشستگان
رَضُوا بِأَنْ یَکُونُوا مَعَ الْخَوَالِفِ وَطُبِعَ عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا یَفْقَهُونَ
راضی شدند بآن که باشند با زنان پس مانده و مهر نهاده شد بر دلهای ایشان پس ایشان فهم نمیکنند

یعنی انکه چون نازل شود سورتی از قرآن باینکه بخدا ایمان آرید و در خدمت پیغمبرش
جهاد نمائید خداوندان مال و توانائی از منافقان از تو اجازه خواهند و گویند که
ما را بگذار که با نشستگان و زنان در خانها باشیم و خورسند و راضی اند که با
زنان و بی خیران در خانها نشینند چه بر دلهای شان مهر منافقت نهاده شده
نمی فهمند چیزیرا که در جهاد و موافقت رسول ست از سعادت حصول جنت و آنچه
در نشستن و مخالفت ست از شقاوت و ظلمت چنانچه حق سبحانه تعالی
می فرماید لٰكِنِ الرَّسُولُ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ جَاهَدُوا بِأَمْوَالِهِمْ
لیکن پیغامبر و آنان که ایمان آوردند باو جهاد کردند بمالهای خویش
وَأَنفُسِهِمْ وَأُولٰئِكَ لَهُمُ الْخَيْرَاتُ وَأُولٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ۝ أَعَدَّ اللّٰهُ
و جانهای خویش و آن گروه مرایشان راست نیکیها و این گروه ایشان رستگاراند آماده ساخته خدا
لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِن تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا ذٰلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ
برای ایشان بوستانها که میرود از زیر آنها جویها جاوید ایشان در آنجا این رستگاری کامیابی بزرگ
یعنی آنکه لکن رسول خدا و آنانکه با وایمان آورده اند و بنفس و مال در خدمت
او با کفار جهاد نمودند سر آئینه اینچنین مومنان را در هر دو سرا نیکوئیها ست
که نصرت و غنیمت در دنیا داده میشوند و بهشت و کرامت در عقبی با حوران
خوبصورت چنانچه آیه فِيهِنَّ خَيْرَاتٌ حِسَانٌ دلیل بر آنست و این مومنان
در این بوستانها زنان برگزیده اند نیکو رویان

فیروزی یافتگان و بمقصود رسیدگان اند که آن رستگاری کلان و فیروزی

و خرمی هر دو جهان ست و عظیم الثواب بنزد ذو الجلال ست چونکه در جهاد

هلاکت نفس و تضیع مال بود لهذا حق تعالی فرمود کُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِتَالُ

فرض شده بر شما — کارزار

وَهُوَ كُرْهٌ لَّكُمْ وَعَسَىٰ أَن تَكْرَهُوا شَيْئًا وَهُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ وَعَسَىٰ أَن تُحِبُّوا شَيْئًا

و آن دشوار است بر شما و شاید که ناخوش دارید شما چیزیرا و حال آنکه وی بهتر باشد مر شمارا و شاید که دوست دارید چیزیرا

وَهُوَ شَرٌّ لَّكُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنتُمْ لَا تَعْلَمُونَ معنی آنکه فرض شده بر شما

و حال آنکه وی بد باشد مر شمارا و خدا میداند و شما نمیدانید

قتال و کارزار با دشمنان دین و نفس و شیطان که عظیم ترین دشمنان اند

ای مؤمنان طبعهای شمایان این قتال را بسببی که دران تلف مال و

هلاکت نفس و جان ست مکروه می پندارد و سخت میدانند شاید که شما چیزیرا

مکروه پندارید و حال آنکه آن چیز شمارا خیر و بهتر باشد مثل غزا که آنرا مکروه می شمارید

و در حقیقت نیکوئی شما در آن ست زیرا که در دنیا ظفر و غنیمت و قهر اعدا

و اعزاز دین مصطفی صلی الله علیه و علی آله و صحابه و سلم و اعلای کلمهٔ علیا ست

و در آخرت فوز بدرجات علیین و رتبهٔ شهادت و وصول نعمتهای مخلد

و شاید که دوست دارید چیزیرا بسبب دنائت نفس و کسالت طبع چون نشستن

وتخلف از جهاد را با اعدا و حال آنکه آن چیز بد باشد مر شما را که در دنیا اعدا بر شما
غلبه کنند و در عقبی از ثواب غزا و درجهٔ شهدا معطل و محروم مانند و خدای
تعالی میداند مصلحت شما را در جهاد و شمایان آنرا نمیدانید و آن حضرت
صلی الله علیه وسلم فرموده مَنْ لَقِيَ اللّٰهَ بِغَيْرِ اَثَرٍ مِنْ جِهَادٍ لَقِيَ اللّٰهَ وَفِيهِ ثُلْمَةٌ
هرکسیکه ملاقات کرد خدا را بغیر نشانی از جهاد ملاقات میکند خدا را و حال آنکه در دین وی رخنه است
معنی آنکه هرکه بمیرد و ملاقی بخدا گردد و بر او اثر و علامهٔ غزا نبود هر آینه ملاقی
بخدا میشود و حال آنکه در آن شخص نقصان و خلل میباشد لهذا مومنان را
باید که خلل و نقصان را از خود دور نمایند و جاهد و عازم فی سبیل الله شوند
و نیز حق سبحانه تعالی میفرماید اَلَّذِيْنَ اٰمَنُوْا يُقَاتِلُوْنَ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ وَ
آنانکه ایمان آوردند جنگ میکنند در راه خدا و
الَّذِيْنَ كَفَرُوْا يُقَاتِلُوْنَ فِيْ سَبِيْلِ الطَّاغُوْتِ فَقَاتِلُوْٓا اَوْلِيَآءَ الشَّيْطٰنِ
آنانکه کافر شدند جنگ میکنند در راه بت پس بکشید دوستان شیطان را
اِنَّ كَيْدَ الشَّيْطٰنِ كَانَ ضَعِيْفًا یعنی آن کسانیکه بخدا و رسول گرویدند و در
بدرستیکه فریب شیطان هست ضعیف
راه او با کفار کارزار نمودند و آنکسانیکه کافر گشتند و مقاتله و جنگ با طاغی
و باغی مینمایند که شیطان است یعنی بفرمان شیطان عمل مینمایند پس ای
دوستان حق فرمان برداران شیطان را که کافرانند بکشید و از مکر شیطان مترسید

که حیله و وسوسه شیطان سست و بی قوت ست بر مومنان اهل اسلام و اخوان
صداقت فرجام واضح باد که در زمان حضرت خیر الانام چون ایذای مشرکان از
حد گذشت بعضی از صحابه کرام قبل از فرضیت جهاد مبالغه می نمودند که ما را
دستوری ده تا با کفار حرب کنیم بحکم الهی باوشان گفته شد که از کفار تا زمان حکم
جبار دست بردار شوید و وقتیکه جنگ کردن با مشرکان براوشان فرض شد
و آیه کریمه اُذِنَ لِلَّذِینَ یُقَاتَلُونَ بِأَنَّهُمْ ظُلِمُوا وَإِنَّ اللهَ عَلَى نَصْرِهِمْ لَقَدِیرٌ
فرمان داده شد مر آنانرا که جنگ میکنند بدین سبب که ایشان ستم کرده شدند و بدرستیکه خدا بر یاری ایشان هر آینه تواناست
معنی آیت انکه دستوری داده شد کارزار کردن مر آنانرا که با کفار کارزار کنند
بسبب انکه ستم رسیده شده اند و جفای دشمنان بسیار کشیده اند لهذا باوشان
دستوری بقتال دادیم تا نازل گردید گروهی از اوشان آنچنان می ترسیدند
که همچون از حضرت منان تعالی ترسند بلکه سخت تر ازان بنا بر آن حقتعالی حکایة
میفرماید وَقَالُوا رَبَّنَا لِمَ كَتَبْتَ عَلَيْنَا الْقِتَالَ لَوْلَا أَخَّرْتَنَا إِلَى أَجَلٍ قَرِيبٍ
و گفتند پروردگارا برای چه واجب ساختی بر ما کشتن کافران چرا نگذاشتی ما را تا آمدن زمان نزدیک
معنی انکه گفتند ای پروردگار ما برای چه واجب گردانیدی بر ما قتال کفار را
و چرا ما را نگذاشتی که تا اجل قریب و زمان نزدیک ایمن و فارغ می بودیم لهذا

حق تعالی جل شانه فرمود قل متاع الدنیا قلیل والآخرة خیر لمن اتقی

بگوای محمد برخورداری دنیا اندکست و آخرت بهتر است برای کسیکه پرهیز کند

ولا تظلمون فتیلا ۝ اینما تکونوا یدرککم الموت ولو کنتم

وستم کرده نمیشوید بقدر رشتهٔ خرما هر جاکه بوده باشید در می یابد شمارا مرگ واگرچه باشید شما

فی بروج مشیدة ط معنی آیت آنکه بگوای پیغمبر

در بناهای محکم و استوار

آخر الزمان صلی الله علیه وآله وسلم این ترسندگان راکه دل در دنیا بسته اندکه آخرت

بدان تمتع گیرید و زندگانی در دنیا نمائید در مقابل آخرت اندکست و سرای آخرت

بهتر ست مرکسی راکه بپرهیزد از شرک ای مجاهدان ستم بر شما نمیشود بقدر رشته

که بر دانهٔ خرماست از ثواب و درجات شما کم نمیگردد پس بوعدهٔ ثواب مستظهر

باشید و از مرگ میندیشید که مرگ مرشمارا دریابد هرجاکه باشید چه اگر در برجهای مشیده

و کوشکهای پوشیده و برجهای فلک روید رسیدنی ست از آن چاره و خلاصی

نیست و بحکم اذا جاء اجلهم لا یستاخرون ساعة ولا یستقدمون عاقبت

وقتیکه آمد اجل ایشان واپس نمانند از اجل خود اندک زمانی و پیشی نگیرند از آن

ازین سرا میروید لهذا دست از جهاد مدارید و تخلف مورزید که شهادت در حقیقت

حیات ابدیست چه اگر کسی جهاد نکند بر شعبهٔ نفاق می میرد چنانچه آنحضرت صلی الله

علیه وسلم فرمود من مات ولم یغز ولم یحدث به نفسه مات علی شعبة من نفاق

کسیکه مرد و غزا نکرد و نگفت حدیث غزا نفس خود را مرده است بر قسمی از نفاق

معنی آنکه هر که بمیرد و غزا نکند و قصد و اراده بر آمدن غزا نداشته باشد و آلات غزا
برای خود مهیا نسازد و در نفس خود هم نگوید کاشکی غازی میبودم و غزا میکردم
هر آینه می میرد بر شعبه و شاخی از نفاق چه مومن صادق بالکل ترک غزا نمیکند
و تن پرستی نمی نماید و هرگاه هیچ صورت قدرت رفتن نداشته باشد هر آینه دعا کند
که اَللّٰهُمَّ اجْعَلْنِی مِنَ الْمُجَاهِدِیْنَ فِیْ سَبِیْلِکَ اَللّٰهُمَّ ارْزُقْنَا الشَّهَادَةَ فِیْ سَبِیْلِکَ
ای بارخدایا بگردان مرا از جهاد کنندگان در راه خود و بارخدایا روزی کن ما را شهادت در راه خود
همچنانکه حضرت عمر رضی الله عنه سوال می نمود اَللّٰهُمَّ ارْزُقْنِیْ قَتْلًا فِیْ
بارخدایا روزی کن مرا شهید شدن در
سَبِیْلِکَ وَوَفَاتًا فِیْ بَلَدِ نَبِیِّکَ وَحَبِیْبِکَ بر مومنان واضح و تابان باد
راه خود و وفات یافتن در شهر پیغمبر خود و حبیب خود
که حضرت عباس رضی الله عنه به سقایه حاج و شیبه رضی الله عنه به عمارت
مسجد حرام فخر می نمودند و حضرت علی کرم الله وجهه بشمشیر و اسلام و جهاد
در راه ملک علام افتخار می نمود جهة تصدیق حضرت علی کرم الله وجهه
آیت آمد که نزد خداوند تعالی این دو قوم برابر نیستند بلکه مجاهد افضل است
قوله تعالی اَلَّذِیْنَ اٰمَنُوْا وَهَاجَرُوْا وَجَاهَدُوْا فِیْ سَبِیْلِ اللّٰهِ بِاَمْوَالِهِمْ
آنان که ایمان آوردند و هجرت کردند و کارزار کردند در راه خدا بمالهای ایشان
وَاَنْفُسِهِمْ اَعْظَمُ دَرَجَةً عِنْدَ اللّٰهِ وَاُولٰئِکَ هُمُ الْفَائِزُوْنَ ۝ یُبَشِّرُهُمْ
و جانهای ایشان بزرگتر اند در درجه نزد خدا و این گروه ایشانند رستگاران مژده میدهد ایشان را

رَبُّهُمْ بِرَحْمَةٍ مِنْهُ وَرِضْوَانٍ وَجَنَّاتٍ لَهُمْ فِيهَا نَعِيمٌ

پروردگار ایشان برحمت از جانب خود و خوشنودی و بوستانها مر ایشانرا در آن بوستانها نعمت

مُقِيمٌ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ

پاینده در حالیکه جاوید اند در آن بوستانها همیشه بدرستیکه خدا نزد اوست مزد بزرگ

معنی اینکه آنانکه بخدا گرویدند و از جایهای خود هجرت نمودند و بنفس و مال در راه کردگار با کفار جهاد کردند این مجاهدان بزرگترند از روی مرتبه نزد خدای دیان از آن کسانیکه سقایهٔ حاج و عمارت مسجد حرام کنند و جامع این صفات نبوند و آن گروه که مستجمع این کمالات اند ظفر یافتگان اند بآرزوهای دو جهان و نجات یابندگان از آتش سوزان بشارت میدهد پروردگار اوشان را برحمتی که از خدا فایز باوشان میگردد و مجاهدان را خشنودی کامل می دهد و در بستانهائی که در آن نعمت دایم و بی انقطاع باشد و زبان تعریف از توصیف آن کوتاه ست همیشه جاوید می باشد و هیچ گاه از آن کشیده نمی شوند و نزد خدای تعالی اجر بزرگ تر ست از ین که نعمتهای دنیا در مقابل آن ذلیل و خوار ست چنانچه در حدیث آمده که چون بهشتیان بجنتها در آیند از جانب ذو المنان باوشان خطاب شود که ای اهل جنت ای بندگان من آیا خشنود شدید لبیک خوانان در جواب

گویند و ما لنا لا نرضى یا رب ای شیٔ افضل من ذلك و قد اعطیتنا

و چیست مارا که خوشنود نشویم ای پروردگار کدام چیز بهتر است از این و بتحقیق کردادی تو مارا

ما لم تعط احدا من خلقك فیقول الا اعطیکم افضل من ذلك فیقول

آنچه که نداده بودی هیچ یک را از خلق تو پس میگوید آگاه باشید میدهم شمارا بهتر از این پس میگویند

یا رب ای شیٔ افضل من ذلك فیقول احل علیکم رضوانی فلا اسخط علیکم بعده ابدا

ای پروردگار کدام چیز بهتر است از این رتبه پس میگوید خدا روا میکنم بر شما خوشنودی من پس قهر نمیکنم بر شما پس از این هرگز

معنی حدیث آنکه چیست مارا ای خدا که خشنود نباشیم چیزی را که بما عطا کرده و هیچ کس را نداده حق تعالی گوید آیا بدهم شمارا چیزی فاضلتر از آن بهشتیان گویند یا رب آن چه باشد که ازین نعمتها بهتر بود حق تعالی گوید خشنودی خود را بر شما فرود آرم که هرگز بر شما خشم نگیرم بنابراین از مضمون حدیث سرور عالم صلی الله علیه و سلم معلوم گردید که هیچ نعمت بهتر از رضای حضرت رب العزت نیست و آن وابسته بقتال و جهاد با اهل کفر و عناد است

مثنوی یکی میخواهد از تو جنت و حور + یکی خواهد که از دوزخ شود دور + و لیکن ما نخواهیم این و آن جست + مراد ما همه خشنودی تست + لهذا باید که ای مومنان فرمان خدا بجا آرید و بمضمون آیه کریمه و قاتلوا المشرکین

و بکشید و کارزار کنید با مشرکان

کافة کما یقاتلونکم کافة و اعلموا ان الله مع المتقین عمل نمائید یعنی کارزار کنید

با همه ایشان چنانکه جنگ میکنند با شما همگی و بدانید بدرستیکه خدا با پرهیزگاران است

با همه مشرکان در ماههای حرام و غیر آن همچنانکه همه ایشان کارزار با شما یان
می کنند و بدانید ای مسلمانان که بتحقیق خدای تعالی بحفظ و نصرت با مومنان
و پرهیزگاران است و نیز حق سبحانه میفرماید وَقَاتِلُوهُمْ حَتّٰى لَا تَكُونَ
و بجنگید با ایشان تا اینکه نابود شود
فِتْنَةٌ وَيَكُونَ الدِّينُ لِلّٰهِ ط فَإِنِ انْتَهَوْا فَلَا عُدْوَانَ إِلَّا عَلَى الظَّالِمِينَ ط
فتنه و بوده باشد دین مر خدا را پس اگر باز مانند پس نیست دست درازی مگر بر باقی ستمگاران
معنی آیه شریفه آنکه قتال کنید با مشرکان و کافران تا آنزمان که اثر شرک و
فتنه باقی نماند و پرستش و طاعت محض برای رب العزت جل جلاله
شود پس اگر مشرکان از کفر و شرک منع شوند و از جنگ باز ایستند و ایمان آرند
پس ستمگاری نیست مگر بر ظالمان که قتل جز جزای ستمگاری نیست و
همچنین ایزد تعالی میفرماید که اگر مشرکان بعد از سوگند و پیمان عهد خود را بشکنند
و در دین شما طعن گویند و در احکام اسلام عیب جویند فَقَاتِلُوا أَئِمَّةَ الْكُفْرِ
پس بکشید سرداران شرک را
إِنَّهُمْ لَا أَيْمَانَ لَهُمْ لَعَلَّهُمْ يَنْتَهُونَ ط معنی اینکه پس بکشید سرداران و پیشوایان
بدرستیکه ایشان نیست عهد و پیمان مر ایشان را تا شاید ایشان باز ایستند
کفر و شرک را که بدرستی ایشان را عهد و پیمان نیست لهذا با ایشان مقاتله کنید
شاید که از شرک باز ایستند و در دین شما طعنه نزنند و نیز حضرت باری تعالی میفرماید

فَاقْتُلُوا الْمُشْرِكِيْنَ حَيْثُ وَجَدْتُمُوْهُمْ وَخُذُوْهُمْ وَاحْصُرُوْهُمْ
پس بکشید مشرکان را هر جا که یافتید شما ایشانرا و بگیرید ایشانرا و بند کنید ایشانرا

وَاقْعُدُوْا لَهُمْ كُلَّ مَرْصَدٍ فَاِنْ تَابُوْا وَاَقَامُوا الصَّلٰوةَ وَاٰتَوُا الزَّكٰوةَ
و بنشینید برای ایشان نزد هر کمین گاه پس اگر توبه کنند و برپا دارند نماز را و بدهند زکوة را

فَخَلُّوْا سَبِيْلَهُمْ اِنَّ اللّٰهَ غَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ معنی اینکه بکشید ای مومنان مشرکان عهد شکن
پس خالی کنید راه ایشانرا بدرستیکه خدا آمرزنده مهربان است

وغیر عهد کنندگان را در حل و حرم هر جا که بیابید وایشان را باسیری گیرید واز

طواف حرم و دخول مکه و تصرف در بلاد اسلام منع نمائید و در هر ممر و رهگذر

برای آنها بنشینید و راههار ابر ایشان بسته گردانید و نگذارید پس اگر از شرک

توبه کنند و ایمان آرند و نماز گذارند واز مالهای خود زکوة دهند و دلیل صدق

اوشان بر شمایان روشن گردد بعد ازان باوشان راه دهید و بگذارید هر جا

که خواهند بروند که خدا تعالی بخشنده است گناهان گذشته اوشان را و بدادن

ثواب بی حساب بر ایشان مهربان و نیز خدا تعالی فرموده وَقَاتِلُوْا فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ
و بکشید در راه خدا

الَّذِيْنَ يُقَاتِلُوْنَكُمْ وَلَا تَعْتَدُوْا اِنَّ اللّٰهَ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِيْنَ وَاقْتُلُوْهُمْ حَيْثُ
آنان را که کارزار میکنند باشما و از حد مگذرید بدرستی که خدا دوست نمیدارد ستمگاران را و بکشید معاندان خود را هر جا

ثَقِفْتُمُوْهُمْ وَاَخْرِجُوْهُمْ مِّنْ حَيْثُ اَخْرَجُوْكُمْ وَالْفِتْنَةُ اَشَدُّ مِنَ الْقَتْلِ
یابید ایشانرا و بیرون کنید ایشانرا از آنجا که بیرون کردند شما را و فتنه سخت تر است از کشتن

معنی آنکه بکشید و کارزار کنید در راه خدا آنان را که باشما کارزار میکنند واز حد

مگذرید و مثله ننمائید و زنان و پیران جا مانده و غیر صاحبان رای و رهبانان
صومعه و کوران و مریضان و دیوانگان و کسانیکه بر شما در مقدمه سلام اندازند
آنانرا نکشید که خدا تعالی دوست نمیدارد ستمگاران را و مقاتلان خود را
بکشید در هر جا که بیابید و قدرت یابید و ایشانرا از حرم مکه که شمارا ازان
کشیده اند بیرون کنید و شرک آوردن آنها در ناپسندیدگی سخت ترست از کشتن
شما او شانرا و همچنین سخت کشیدن شما او شانرا از وطن و جلا نمودن
از وطن سخت ترست که دایم بمشقت و الم گرفتار میباشند و خوار و زار
میگردند و نیز حق تعالی می فرماید یا ایها الذین امنوا قاتلوا الذین
ای آن کسانیکه ایمان آورده اید جنگ کنید با آنانکه
یلونکم من الکفار و لیجدوا فیکم غلظة و اعلموا ان الله مع المتقین ۝
نزدیک شما اند از کافران و باید بیابند در شما درشتی را و بدانید بدرستیکه خدا با پرهیزگاران است
یعنی آنکه ای مومنان و امت سرور عالمیان صلی الله علیه و سلم کارزار
کنید با آن کفاریکه نزدیک شما اند در نسب یا دار و جوار که قریضه و نضیر
و خیبر بود و یهود یکه در حوالی مدینه میباشند و اهل روم که در شام بودند و بنسبت
العراق قریب مدینه بودند پس بهر تقدیر یکه باشد مراد آنست که کارزار با کفار

نزدیک

نزدیک کنید و باید که دشمنان دین از طایفهٔ مؤمنین درشتی یابند در مقال قبل
از قتال و در حین کارزار صبر و شجاعت را پیشه خود کنند و از مرگ میندیشند
و سرزنش تمام با اوشان دهند و بدانید که خداوند با پرهیزگاران ست در اعانت
و نصرت نه با اهل شرک و غویت و همچنین حقتعالی رسول مقبول صلی الله
علیه و آله و سلم را امر نموده و فرموده یَا أَیُّهَا النَّبِیُّ جَاهِدِ الْکُفَّارَ
وَالْمُنَافِقِینَ وَاغْلُظْ عَلَیْهِمْ وَمَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ وَبِئْسَ الْمَصِیرُ معنی آنکه ای
پیغمبر آخر الزمان صلی الله علیه وسلم جهاد کن با کافران بشمشیر و سنان و با منافقان
بزبان و الزام حجت و اقامت حد بر اوشان و درشت باش و رفق و محابا
در جهاد و کلام با اوشان منمای و جای ماوای و بازگشت ایشان دوزخ ست
و بد جای بازگشتن ست دوزخ و خدای تعالی در فضیلت مجاهدان میفرماید
وَالَّذِینَ آمَنُوا وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا فِی سَبِیلِ اللّٰهِ وَالَّذِینَ
آوَوْا وَنَصَرُوا أُولٰئِکَ هُمُ الْمُؤْمِنُونَ حَقًّا لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ کَرِیمٌ معنی آنست
آنانکه بخدا جل جلاله و رسول صلی الله علیه وسلم ایمان آوردند و هجرت نمودند

و در راه خدا و رضای مولا جهاد کردند و آنانکه مومنان اهل هجرت را جای دادند

و پیغمبر خود ما را صلی الله علیه و سلم در کارزار با کفار یاری کردند و نصرت نمودند

هر آئینه آنان مومنان بصدق و حق اند و ایشان را آمرزش ست از خداوند

در آخرت و روزی بی منت در جنت و در در المختار در کتاب الجهاد آورده

وَفَضْلُ الْجِهَادِ عَظِیمٌ کَیْفَ وَحَاصِلُهُ بَذْلُ أَعَزِّ الْمَحْبُوبَاتِ وَهُوَ

و بهتری جهاد بزرگست چگونه نباشد و حاصل آن خرچ کردن عزیزترین محبوبات است و آن

النَّفْسُ وَإِدْخَالُ أَعْظَمِ الْمَشَقَّاتِ عَلَیْهِ تَقَرُّبًا بِذٰلِكَ إِلَی اللّٰهِ تَعَالَی یعنی آنکه

جان است و در آوردن بزرگترین سختیها بر آن برای نزدیکی جستن بآن بسوی خدای بزرگ

جهاد و غزا در راه خدا فضیلت بزرگ ست و چگونه نباشد زیرا که در جهاد بذل

می نمایند نفس و مال را که آن هر دو از عزیزترین محبوبات انسانست و بزرگ

ترین مشقات بر ایشان و آن هر دو را در راه خدا صرف مینمایند و بدین وسیله

بخداوند تقرب میجویند تا از دوزخ وارهند و بجنت و رضوان فائز گردند بر مومنان

و نکته سنجان دیوان درایت و امثال آن و تابعان سنت خیر البریت صلی الله

علیه و سلم لایح و هویدا باد که صحابه کرام رضی الله عنهم که هر کدام نجوم سمای عظمت

و احترام اند می گفتند که چه عمل خواهد بود که بندگان را از بندیخانه سجین رهائی بخشد

وبه بلندترین منازل جنت رساند این آیت نازل شد یَا أَیُّهَا الَّذِینَ
ای آن کسانیکه

آمَنُوا هَلْ أَدُلُّكُمْ عَلَىٰ تِجَارَةٍ تُنْجِيكُمْ مِنْ عَذَابٍ أَلِيمٍ ۝ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ
ایمان آورده اید آیا راه نمائی کنم شما را بر سوداگری که برهاند شما را از عذاب دردناک ایمان آرید بخدا و فرستاده او

وَتُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ ۚ ذَٰلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ
و جهاد کنید در راه خدا بمالهای خود و جانهای خود این بهتر است برای شما

إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ۝ يَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَيُدْخِلْكُمْ جَنَّاتٍ
اگر هستید شما که میدانید بیامرزد خدا مر شما را گناهان شما را و داخل گرداند شما را بوستانها که

تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَمَسَاكِنَ طَيِّبَةً فِي
میرود از زیر آن جویها و نشیمنهای پاکیزه است در

جَنَّاتِ عَدْنٍ ۚ ذَٰلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ۝ وَأُخْرَىٰ تُحِبُّونَهَا ۖ نَصْرٌ مِنَ اللَّهِ وَفَتْحٌ قَرِيبٌ ۗ وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ
بوستانهای عدن این است فیروزی بزرگ و بدهد نعمتی دیگر که دوست میدارید آنرا که نصرت است از جانب خدا و فتحی قریب و

معنی آنکه ای گروه مومنان و امتان پیغمبر آخر الزمان صلی الله علیه و آله و سلم
آیا راه می نمایم شما را بر تجارت و سوداگری که نجات دهد شما را از عذاب
دردناک نیران و آتش سوزان و آن تجارت این ست که بر ایمان بخدا و فرستادهٔ
وی که محمد مصطفی صلی الله علیه و آله و صحابه و سلم ست ثابت و استوار باشید
و با کفار و اهل عناد به نفس و مال قتال و جهاد کنید چنانچه بمال خود ها زاد
و راحله و اسلحه برای غازیان بخرید و آنها را آماده و مهیا بجنگ سازید و به نفسهای
خود با کفار و اشرار کارزار کنید که این ثبات بر ایمان و جهاد بهتر ست مر شما را

از دیگر معاملات اگر هستید که میدانید پس اگر برایمان استقامت کردید و جهاد
نمودید می بخشد خدا گناهان شمارا در دنیا و داخل میسازد شمارا به بوستانهای
در عقبی که میرود در زیر درختان آن جویهای جاری و خوش و جا میدهد شمارا
به مسکن های پاکیزه دلکش در بوستانهای جاویدی که دار اقامت است
و در معنی عدن اقوال ست بعضی گفته نهر یا شهر و قصر یست در جنت و
بلند ترین درجات اوست و شما ایان دران همیشه خواهید بود و آن مغفرت خدا
و داخل شدن بجنت ها رستگاری بزرگست مر شمارا و نعمت دیگر که آنرا
دوست تر دانید حق تعالی شمارا بدنیا میدهد و آن نصرت و فتح است که
عنقریب از نزد خدا بشما میرسد پس ای پیغمبر من صلی الله علیه و آله و اصحابه و سلم
مژده ده مومنان امت را به فتح و نصرت در دنیا و راحت و جنت در عقبی
تا بنفس و مال در راه من جهاد نمایند و غنیمت و نصرت دنیا و مغفرت و جنت
در عقبی از دست ندهند ای مومنان خداوند دو جهان برای شما بشرط
جهاد و ایمان جنات عدن وعده نموده و بعضی گفته اند عدن قصریست در جنت

که از مروارید شاهوار طیار شده و در آن هفتاد سرا از یاقوت احمر است
و در هر سرای آن هفتاد خانه از زمرد خضرا مهیا شده و در هر خانه آن هفتاد تخت افکنده
و بر هر تخت هفتاد فراش گسترده و بر هر فراش آن زنی زیبا از حور عین نشسته
و نیز در هر خانه آن هفتاد خوانچه نهاده و در هر خوانچه آن هفتاد رنگ طعام کشیده
شده و نیز در هر خانه هفتاد وصیفه نشسته و این همه برای غازیان و مؤمنان است
که حقتعالی هر کدام را قدرت وصلت با اینها میدهد و ابن عباس رضی الله
تعالی عنه گفته که سرای حقتعالی ست که آنرا هیچ چشمی ندیده و در دل هیچ بشر
نگذشته و ابو هریره رضی الله عنه گفته یک خشت آن از طلا و دیگر از نقره است
و در مابین آن مشک اذفر نهاده و خاک آن زعفران و سنگریزهای آن در و از
و یاقوت ست و در آن نعمت بی فوت و خلود بی موت ست که ثیابش را
بلی نیست و شبابش را فنائی و عطا گفته که سقف آن عرش رحمان است
که در آن غیر رسل و انبیا و شهدا و ائمه هدی دیگر کسی جا داده نمیشود و اخبار
دیگر در آن بسیار ست بهر صورتیکه باشد عاقلان امت را باید که همت

بربندند و در تحصیل رضائی خدا سعی نمایند و جهاد کنند و این چنین جا و ماوی را
از دست ندهند و جناب سرور عالم صلی الله علیه و آله و صحابه و سلم فرموده
جَاهِدُوا الْمُشْرِكِينَ بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ وَأَلْسِنَتِكُمْ یعنی اینکه ای
⟨جهاد کنید کافران را — بمالهای خود — و جانهای خود — و زبانهای خود⟩
امتان من باید که با مشرکان بمالها و نفسها جهاد کنید و مالهای خود را در
راه خدا و اعلای کلمه علیا صرف نمائید و هرگاه مال نداشته باشید به نفس خودها
با کفار کارزار کنید و هرگاه به نفسها نیز معذورید که طاقت رفتن بعلت مرض
و مانندش ندارید پس البته از غزو زبان بقصید کفار را انگشتن و تاراج و غارت
تبر سانید و بر اوشان بهزیمت و خذلان دعا کنید و برائی مؤمنان بنصرت
و یافتن غنیمت مسئلت نمائید و خلقان را بر جهاد رغبت دهید و تیز سازید
تا در صف مجاهدان محسوب باشید و نیز در حدیث آمده که آنحضرت صلی الله
علیه و آله و صحابه و سلم فرموده أَفْشُوا السَّلَامَ وَأَطْعِمُوا الطَّعَامَ وَاضْرِبُوا
⟨فاش کنید سلام را — و بخورانید طعام را — و بزنید⟩
الْهَامَ تُورَثُوا الْجِنَانَ یعنی بر همه اهل اسلام سلام خود را افاش و
⟨سرها را — وارث گردانیده شوید بهشت را⟩
شایع کنید و از طعامهای خود بر اوشان بخورانید و سرهای کفار را بزنید

وقطع سازید اگر این چنین نمودید جنّات را میراث گیرید چه یافتن جنّت مرتب
باین امور شده لهذا همه را العمل آرید تا وارث جنّت شوید و خداوند لایزال
جهاد را به نفس و مال از افضل اعمال شمرده لهذا بندگان را بدان امر نموده
و بروایت بخاری آمده که از آنحضرت صلی الله علیه و آله و صحابه وسلّم پرسیده شد
که یا رسولَ اللهِ ایّ النّاسِ افضلُ فقالَ رسولُ اللهِ صلی الله
علیهِ وآلِهِ وسلّم مؤمنٌ یجاهدُ فی سبیلِ اللهِ بنفسِهِ ومالِهِ یعنی آنکه ای فرستادهٔ خدا
کدامی از مردمان افضل و اکمل در ایمان اند آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلّم
فرمودند از بهترینِ مردمان آن مؤمنان ست که در راهِ خدا به نفس و مال جهاد
نمایند امّا باید که مدّعا محضِ اعلای کلمهٔ خدا باشد نه عُجب و ریا و متابعت
نفس و هوا و یافتن غنیمت چنانچه حقتعالی میفرماید مَن کانَ یُریدُ
ثوابَ الدُّنیا فعندَ اللهِ ثوابُ الدُّنیا والآخرةِ یعنی اینکه هر که خواهد بعمل
خود ثواب این سرای دنیا را که مجاهدان برای غنیمت جهاد نمایند پس نزد
خدا ثوابِ آخرت و دنیا ست و بسا ثواب دنیا خسیس ست و آخرت نفیس

پس چرا مؤمنان طالب خسیس شوند و شریف را قصد ندارند چه اگر به شرف

میل آرند اخس بالتبع آید پس وباصل باید نمود و همچنین بروایت بخاری

آمده که شخصی نزد پیغمبر علیه الصلوة والسلام آمد و پرسید که کسی جهة یافتن غنیمت

جهاد می نماید و شخصی برای ذکر و اشتهار به شجاعت و دیگری جهة آنکه مرتبه او

در شجاعت دیده شود پس کدام ازین اشخاص در راه خدا اند قال من قاتل

گفت کسیکه قتال میکند

لتکون کلمة الله هی العلیا فهو فی سبیل الله آنحضرت صلی الله علیه

برای آنکه بوده باشد کلمه خدا او دین اسلام همان بلند تر پس او قتال میکند در راه خدا

واله وسلم فرمودند هر شخصی که با کفار قتال کند جهة آنکه کلمه توحید خدای تعالی عالی

و بلند گردد پس آن شخص مقاتل در راه خداست نه طالب غنیمت و شهرت

و نه مظهر شجاعت و غضب و حمیت زیرا که عمل مقبول آنست که مدعای خالص

ابتغای وجه ذوالمنان باشد چه مطالب دیگر بالتبع میسر گردد مثنوی

بود مقصود پیمبر ذات پاک + نی کواکب نی سما و نی سماک + لیک آنحضرت بدین

جمله راه + زانکه مطلوبش نبد الا خدا + و همچنین در فضایل مجاهدان در کتاب جهاد

زاد المعاد آورده ومن قتل مجاهدا او مرابطا فحرام علی الارض

و هر که کشته شد که غازی باشد یا رباطی پس حرام است بر زمین

اَنْ تَاْكُلَ لَحْمَهُ وَدَمَهُ وَلَمْ يَخْرُجْ مِنَ الدُّنْيَا حَتّٰى يَخْرُجَ مِنْ

اینکه بخورد گوشت اورا وخون اورا وبیرون نرود از دنیا تا اینکه بیرون شود از

ذُنُوْبِهٖ كَيَوْمٍ وَلَدَتْهُ اُمُّهٗ وَحَتّٰى يَرٰى مَقْعَدَهٗ مِنَ الْجَنَّةِ

گناهان خود مانند روزی که زاده است او از مادر خود تا به بیند جای خود را در بهشت

وَزَوْجَتَهٗ مِنَ الْحُوْرِ الْعِيْنِ وَحَتّٰى يَشْفَعَ فِيْ سَبْعِيْنَ مِنْ اَهْلِ بَيْتِهٖ وَيَجْرِيْ لَهُ الْاَجْرُ اِلٰى يَوْمِ الْقِيٰمَةِ

وزن خود را از حور عین وتا اینکه شفاعت کند هفتاد تن را از اهل بیت خود وجاریست برای او ثوابها تا روز قیامت

معنی آنکه هر که کشته شود در راه خدا که غازی باشد یا رباطی پس بر زمین گوشت

وخون آن کس حرام است که زمین آنرا می خورد وهمچنین از دنیا بیرون نمیگردد

تا آنکه مثل روز تولد که از مادر زاده از گناه پاک شود وجای خود را در جنت وزن خود را

از حوران عین باز نیست به بیند وهفتاد تن از اهل بیت خود را شفاعت میکند

واجر وثواب رباط برای او تا روز قیامت جاری میماند ومیرسد بر ضمایر

مصفی وصاحبان مکنت وغنا که در مرآت جمال اِنَّهٗ يَعْلَمُ السِّرَّ وَاَخْفٰى است

بدرستیکه میداند او پوشیده را ونهان را

لامع وهویدا باد که قادر علی الاطلاق اتساق والتصاق ارکان ملت و مملکت را

بانفاق وانفاق مرتب نموده که اغنیای ما استحقاق بحکم اَنْفِقُوْا مِنْ طَيِّبَاتِ

انفاق کنید از پاکیزه کسبها

مَا كَسَبْتُمْ وَمِمَّا اَخْرَجْنَا لَكُمْ مِنَ الْاَرْضِ معنی آنکه نفقه کنید در راه خدا

آنچه کسب کرده اید واز آنچه بیرون آوردیم برای شما از زمین

از پاکیزه های آنچه کسب می کنید به تجارت وصناعت واز آنچه بیرون

آوردیم برای شما از زمین چون حبات و اشجار ثمره بعمل آورید فقرای دین
و غازیان مناهج تمکین را بصلات شامله و صدقات کامله رهین احسان
نمائید و برای خودها فضیلت حاصل کنید چنانچه حقتعالی فرموده لن
تنالوا البر حتی تنفقوا مما تحبون وما تنفقوا من شیء فان الله به علیم
نیابید نیکوئی را تا هنگامیکه انفاق کنید از آنچه دوست میدارید و هر چه خرج کنید از چیزی پس بتحقیق که خدا آن را دانا
معنی آنکه نمی یابید کمال نیکوئی و رحمت و رضای خدا و جنت را تا آنکه
نفقه کنید و صدقه دهید از آنچه دوست میدارید از مال و جز آن چنانچه
بدن و جان را در طاعت و راه منان صرف کنید و جهاد نمائید و جاه را
در معاونت بندگان خدا و مال را بر فقرا و اهل غزا نیز گفته اند هر که در
راه خدا محبوب خود را نفقه کند در دنیا به مطلوب خود میرسد در عقبی و آنچه
نفقه می کنید چیزی را از کم یا بسیار از مبغوض یا محبوب اموال بدرستیکه
خداوندگار بدان داناست و بر حسب نیت شما را اجر و جزا میدهد
ای مومنان حضرت سبحانه تعالی مر شما را در کلام معجز بیان خود میفرماید
وما تنفقوا من شیء فی سبیل الله یوف الیکم وانتم لا تظلمون
و آنچه نفقه میکنید از چیزی در راه خدا داده کرده می شود بسوی شما و شما ستم کرده نشوید

معنی آنکه آنچه نفقه میکنید چیزی را در راهِ خدا از جهاد و دیگر انواع خیرات از

تربیت نفقه اسپ و سلاح تمام کرده میشود به شما اجر آن و ظلم کرده نمیشوید

به نقصان ثواب در آخرت و به تعجیل حقتعالی عوض آنرا در دنیا نیز بشما میدهد

بنا بر آن تونگران مؤمنان را حقتعالی میفرماید وَاَنْفِقُوْا فِیْ سَبِیْلِ اللّٰهِ

ونفقه کنید در راه خدا

وَلَا تُلْقُوْا بِاَیْدِیْکُمْ اِلَی التَّهْلُکَةِ وَاَحْسِنُوْا اِنَّ اللّٰهَ یُحِبُّ الْمُحْسِنِیْنَ

ومیفگنید از شما بدستهای تان بسوی هلاکت و نیکوئی کنید بدرستیکه خدا دوست میدارد نیکوکاران را

معنی آنکه نفقه کنید در راهِ خدا که جهاد دست و خود ها را در ورطهٔ هلاکت میفگنید

یعنی بخل منمائید تا مؤدی به هلاک دل شما نگردد زیرا که بخیل از خدا دور است

و بآتش نزدیک شنوی بخل و خست مرد را رسوا کند ٭ بلکه در چاهِ هلاکش افگند ٭

روی جنت را کجا بیند بخیل ٭ بسته به افتاده اندر پای پل ٭ اسخیا را با جهنم کار نیست ٭

جای ممسک جز میان نار نیست ٭ و نیکی کنید با غازیان که خداوند تعالی دوست

میدارد نیکوکاران را چنانچه حق تعالی در ثواب و فضیلت نفقه کردن میفرماید که

مَثَلُ الَّذِیْنَ یُنْفِقُوْنَ اَمْوَالَهُمْ فِیْ سَبِیْلِ اللّٰهِ کَمَثَلِ حَبَّةٍ اَنْبَتَتْ سَبْعَ

مثال آن کسانیکه نفقه میکنند مالهای خود را در راه خدا بر غازیان چون مثل دانه ایست که رویانید هفت

سَنَابِلَ فِیْ کُلِّ سُنْبُلَةٍ مِّائَةُ حَبَّةٍ وَاللّٰهُ یُضَاعِفُ لِمَنْ یَّشَاءُ وَاللّٰهُ وَاسِعٌ عَلِیْمٌ

خوشه در هر خوشه صد دانه و خدا دو چندان میگرداند مر برای هر که خواهد و خدا بخشنده دانا

معنی آنکه نمونه آن کسانیکه بی شائبه غرض و داعیهٔ عوض نفقه می کنند و صرف
می نمایند مال های خود را در راه خدا بر غازیان و مجاهدان و غیر آن مثل دانه ایست
که در زمین پاک کشته شود و آن دانه هفت خوشه برویاند و هر خوشه آن صد دانه
بگیرد و از آن یک دانه هفت صد دانه حاصل آید همچنین خداوند تعالی عوض
یک درهم یا دینار که در راه کردگار بندگان نفقه کنند ثواب هفت صد درهم
به نفقه کنندگان و متصدّقان میدهد و خدا تعالی زیاده میگرداند این هفت
صد را به هفت صد هزار و بیشتر برای هر که خواهد حسب نیت منفقان و
خدای تعالی بسیار بخشاینده است که یکی را از هفت صد زیاده می دهد
و داناست بر نفقه کنندگان و نیات اوشان و همچنین حق سبحانه و تعالی
میفرماید اَلَّذِيْنَ يُقِيْمُوْنَ الصَّلٰوةَ وَمِمَّا رَزَقْنٰهُمْ يُنْفِقُوْنَ ۝ اُولٰٓئِكَ هُمُ
آنانکه برپای میدارند نماز را و از آنچه روزی دادیم ایشان را نفقه میکنند ایشان گروه
الْمُؤْمِنُوْنَ حَقًّا لَهُمْ دَرَجٰتٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَمَغْفِرَةٌ وَّرِزْقٌ كَرِيْمٌ ۝
مومنان اند درست درست اند برای ایشانست درجات نزد پروردگار ایشان و آمرزش گناهان و روزی خوب و پاک نیکو
معنی آنکه مومنان کامل الایمان آنانند که از روی اخلاص نماز را با پا میدارند
و بشرائط و آداب میگذارند و از آنچه اوشان را روزی داده ایم نفقه میکنند

لهذا آن گروه مومنان بایمان درست وراست اند و ایشانرا نزد آفریدگار

اوشان مرتبه ها و منازل و درجات بهشت ست و بخشش ست مر تقصیرات

آنها را و روزی پاک از نعیم جنت و صاف از مشقت اکتساب و خالی از

خوف زوال و حساب و نیز آنحضرت صلی الله علیه و آله و اصحابه و سلم

در حدیث خود فرموده مَنْ اَرْسَلَ زَوْجَیْنِ فِی سَبِیْلِ اللّٰهِ دَعَاهُ خَزَنَةُ

هرکه بفرستد دو صنف از درهم یا دینار در راه خدا میخواند اورا خازنان

الْجَنَّةِ کُلُّ خَزَنَةِ بَابٍ اَیْ فُلُ هَلُمَّ معنی آنکه هرکه نفقه کند

بهشت همه خازنان هر باب بهشت و میگویند ای فلان بیا و باین بهشت داخل شو

دو صنف را از درهم و دینار و سلاح و جز آن برای کارزار در راه کردگار بخرد و

برای غازی بدهد هر یک از خازنان هر باب بدروازهای جنت آن کس را

طلب مینماید و میگوید ای فلان بشتاب و بدین باب جنت داخل شو و

جناب سرور عالم صلی الله علیه و آله و اصحابه و سلم فرموده مَنْ اَنْفَقَ نَفَقَةً

هرکه نفقه کند نفقه گرانی

فِی سَبِیْلِ اللّٰهِ وَاَقَامَ فِی بَیْتِهٖ فَلَهٗ بِکُلِّ دِرْهَمٍ سَبْعُمِائَةِ دِرْهَمٍ وَمَنْ غَزَا

در راه خدا و خود اقامت کند در خانهٔ خود پس برای او بعوض هر درهم هفتصد درهم است و کسیکه غزا کند

بِنَفْسِهٖ فِی سَبِیْلِ اللّٰهِ وَاَنْفَقَ فِی وَجْهِهٖ ذٰلِكَ فَلَهٗ بِکُلِّ دِرْهَمٍ

بذات خود در راه خدا و نفقه کند برای ذات خود و طلب رضای خدا پس برای اوست بهر درهم

سَبْعُمِائَةِ اَلْفِ دِرْهَمٍ ثُمَّ تَلَا هٰذِهِ الْاٰیَةَ وَاللّٰهُ یُضَاعِفُ لِمَنْ یَّشَاءُ

هفتصد هزار درهم پس تر خواند آنحضرت این آیه را که خدا دو چندان میگرداند ثواب هرکرا بخواهد

معنی آنکه هرکه بفرستد چیزی نفقه از درهم یا دینار و یا اشیائی خوردنی در راه کردگار و خود بخانه اقامت کند و بغزا نرود پس آن کس را عوض هر درهم ثواب هفت صد درهم ست که اجرش را می یابد و اگر کسی خود در راه خدا جل علی شانه غزا کند و انفاق جهة حصول رضای او نیز نماید پس آن شخص را العوض هر درهم ثواب هفت لک درهم ست و فرمودند که خداوند تعالی دو چند میکند برای هرکه خواهد که بصدق نیت و صفای طویت در راه او نفقه کند و در حدیث دیگر آمده که آنحضرت صلی الله علیه و آله و اصحابه و سلم فرموده مَنْ اَنْفَقَ نَفَقَةً فِی سَبِیْلِ اللّٰهِ کُتِبَ لَهُ بِسَبْعِ مِائَةِ ضِعْفٍ معنی آنکه هرکه نفقه کند

نفقه کردنی در راه خدا که جهاد است نوشته شود برای او هفتصد برابر آن

چیزی را در راه خدا نوشته می شود مر او را ثواب هفت صد چندان آن چنانچه از ابی مسعود انصاری رضی الله عنه روایت شده که جاء رَجُلٌ بِنَاقَةٍ مَخْطُوْمَةٍ فَقَالَ هٰذِهٖ فِیْ سَبِیْلِ اللّٰهِ فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَآلِهٖ لَكَ بِهَا یَوْمَ الْقِیٰمَةِ سَبْعُ مِائَةِ نَاقَةٍ کُلُّهَا مَخْطُوْمَةٌ معنی آنکه بیامد شخصی نزد حبیب کردگار صلی الله علیه و آله و سلم همراه یک اشتر مهار دار پس گفت که این

اشتر تصدق در راه خداوند غفارست رسول مقبول صلی الله علیه وسلم
فرمودند که مرترا بروز قیامت عوض این اشتر هفتصد اشتر با مهارست
و نیز آن حضرت صلی الله علیه وسلم فرموده که نعم صاحب المسلم لمن اخذ بحقه
فجعله فی سبیل الله معنی آنکه نیک مالست مر صاحب مسلمانی را که
بحق خود گرفته و از وجه حلال جمع نموده باشد پس آنرا در راه کردگار و جهاد
با کفار صرف نماید و به تحقیق رسیده که احدی را حصول خیر بدون از
کار خیر میسر نیست و هم چنین در حدیث آمده که سرور عالم صلی الله علیه وسلم
فرموده که نیست هیچ روزی که صباح کند در آن بندگان الا آنکه دو ملکان
از آسمان نازل می شوند فیقول احدهما اللهم اعط منفقا خلفا
و یقول الآخر اللهم اعط ممسکا تلفا معنی آنکه یکی ازان دو ملک میگوید
ای بارخدایا بده و حاصل گردان برای منفقان که در راه تو نفقه نمودند عوض
دولت و ملکی دیگر میگوید ای بارخدایا ممسکان و بخیلان را نقصان و زیان چیزی
دیگر برسان مثنوی ایخدایا منفقان را سیر دار هر درم شان را عوض ده صد هزار

ای خدایا ممسکانرا در جهان ✤ تو مده الا زیان اندر زیان ✤ ای خدایا منفقانرا
ده خلف ✤ ای خدایا ممسکانرا ده تلف ✤ و نیز آنحضرت صلی الله علیه وسلم
فرموده که حضرت جل و علی میفرماید أَنْفِقْ يَا ابْنَ آدَمَ أُنْفِقْ عَلَيْكَ
نفقه کن ای پسر آدم در راه من تا نفقه کنم بر تو
معنی آنکه صرف کن ای پسر آدم چیز یرا که تو داده ام در راه من تا از تو راضی گردم
و اکثر و بهتر ازان بر تو انفاق نمایم و برسانم و در اخبار آمده که از حاتم طائی پرسیدند
که طریق انفاق و سخا را از که آموختی گفت از معماران که در ایام طفولیت مرا از
خانه پدر بدر کردند و به تعمیر گاه بردند دیدم که اعوان و معماران کار میکنند و یک
بدیگر گل و خشت میدهند تا زمانیکه بدست معماری خشتی میبود دیگری با و
نمی سپردند وقتیکه آنرا بجایش می نهاد بسرعت گل و خشت میرسانیدند مرا
عبرتی حاصل کردید دانستم که از چیزیکه به تصرف داری اگر بکس ندهی سزاوار شئی
دیگر نمی گردی بنابرآن جود و سخا مرا پسند آمد و بسی سخا و نفقه نمودن در راه خدا
از فضایل بسیار و محامد بیشمار است که طایر بیان بآشیانش نمی رسد
اما خلاصه سخنان همانست که حضرت منان میفرماید فَأَمَّا مَنْ أَعْطَى وَاتَّقَى
پس اما هر که داد مال خود در راه و پرهیزگار کرد

وَصَدَّقَ بِالْحُسْنٰى فَسَنُيَسِّرُهٗ لِلْيُسْرٰى وَاَمَّا مَنْۢ بَخِلَ وَاسْتَغْنٰى

وتصدیق نمود کلمهٔ نیکوتر را پس زود باشد که آسان دهیم او را و اما هر که بخل کرد بمال خود و بی نیاز شمرد خود را

وَكَذَّبَ بِالْحُسْنٰى فَسَنُيَسِّرُهٗ لِلْعُسْرٰى معنی آنکه پس هر که بداد

و دروغ پنداشت خصلت نیک را پس توفیق دهیم او را بجای که رسد بدشواری

مال خود را در راه خدا و پرهیز کرد از شرک و گناه و راست دانست کلمهٔ نیکوتر را که

لا اله الا الله محمد رسول الله است یا وعدهٔ جنت و مجازات و عوض را که بحکم آیهٔ کریمه

وَمَآ اَنْفَقْتُمْ مِّنْ شَيْءٍ فَهُوَ يُخْلِفُهٗ مومنان وعده داده شده اند پس زود باشد که آسان

و چیزی را انفاق کردید از چیزی پس خدا عوض میدهد او را

دهیم و مهیا سازیم وی را در دنیا طریق نیکو که سبب آسانی و راحت باشد و عملیکه

مفضی بروح و یسر و جنت بود و اما کسی که بخل بمال و کلمهٔ توحید کند و انفاق

در راه خدا نماید و خود را بدنیا از عقبی مستغنی داند پس زود باشد که مهیا گردانیم

مر او را صفتی که مودی بود بدخول دوزخ و محنت و مشقت ای مومنان واضح

باد که در غزوهٔ تبوک که آخرین و سخت ترین غزوات حضرت رسالت مآب

صلی الله علیه وآله وسلم ست جناب سرور عالم صلی الله علیه وسلم اصحاب را

بر انفاق و اعانت در تجهیز لشکر تبوک تحریض فرمود که کافهٔ مومنان خصوصا

اهل غنا در راه خدا انفاق نمایند و زاد و راحله برای غازیان دهند جناب

ابوبکر صدیق رضی الله عنه چهار هزار درهم که کلّ مال او بود همه را در راه خدا بحضور
محمد مصطفی صلی الله علیه وسلم آورد آنحضرت فرمود که آیا چیزی برای آل خود گذاشتی
آنجناب فرمودند که خدا و رسول را باو شان گذاشته ام و جناب عمر فاروق
رضی الله عنه نصف مال خود را در راه خدا فدا کرده بیاورد و جناب عثمان
بن عفان رضی الله عنه نفقهٔ کلان نمود که مثل او احدی نکرده بود چنانچه
ده هزار دینار و صد اسپ و نهصد شتر با جهاز همراه زاد بداد و بعضی هشت صد
اشتر و سه صد و پنجاه اسپ نیز گفته و سرور عالم صلی الله علیه و آله وسلم
بجناب عثمان رضی الله عنه دعا نمودند که خدایا من از وی رضی ام تو از وی راضی
باش و مرتضی علی کرم الله وجهه هزار مثقال طلا بیاورد و عبد الرحمن بن عوف
رضی الله عنه صد یا چهل اوقیه طلا یا چهار هزار درهم صدقه نمود و چهار هزار دیگر را
بعیال خود گذشت و عرض نمود که چهار هزار دیگر را بجهة عیال بخانه نهاده ام و سرور
عالم صلی الله علیه وسلم فرمودند که برکت کند خداوند برای تو در آنچه در راه خدا داده
و بخانه خود گذاشته بعد ازان خداوند منان آنچنان در مال او برکت

نمود.

نمود که بعد از وفات عبد الرحمن هشت یک حصه دو زن آن یک لک و شصت

هزار درهم رسید که حصه هر کدام هشتاد هزار درهم بوده باشد و نیز هر کدام از عباس

و طلحه و سعد و عباده و محمد بن سلمه رضی الله عنهم مبلغی مال آوردند و همه را

در نزد آنحضرت صلعم جمع نمودند و در آخر عاصم پسر عدی صد وسق خرما که عبارت

از چهل و چهار هزار و چهار صد من بوده باشد جهة تجهیز آن لشکر بداد و بعضی

هفتاد وسق گفته اند ابو عقیل انصاری رضی الله عنه صاعی از خرما آورده گفت

امشب تا صبح آب از چاه کشیده ام دو صاع خرما اجرت من شده بود

یک صاع را برای عیال گذاشتم و دیگرش را بیاوردم پیغمبر عالم صلی الله

علیه وسلم فرمودند تا آن صاع را بالای صدقات دیگر صحابه پاشیدند

منافقان آغاز لمز و غمز نموده گفتند که عبد الرحمن و عاصم آن مال را

به ریا دادند و خدا و رسول از صاع ابو عقیل بی نیاز اند اما خواست

که خود را بیاد مردم دهد تا از صدقات دیگران چیزی بستاند

آیت آمد که اَلَّذِیْنَ یَلْمِزُوْنَ الْمُطَّوِّعِیْنَ مِنَ الْمُؤْمِنِیْنَ

آنانکه عیب میکنند افزون دهنده گان را از مومنان را

فِي الصَّدَقَاتِ وَالَّذِينَ لَا يَجِدُونَ إِلَّا جُهْدَهُمْ فَيَسْخَرُونَ مِنْهُمْ
در صدقات دکسانی را که نمی یابند مگر طاقت شان پس استهزا میکنند از ایشان
سَخِرَ اللّٰهُ مِنْهُمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ معنی آنانکه عیب میکنند افزون دهندگانرا
استهزا کرد خدا از ایشان و برای ایشان عذاب دردناکست
از مؤمنان در ادای صدقات که عبد الرحمن رض و عاصم رض را بریا نسبت میدهند
و نیز عیب میکنند آنانرا که نمی یابند مگر بقدر طاقت و قوت خود یعنی ابو عقیل رض را
میگویند که خدا و رسول از صاع او مستغنی ست پس سخریه میکنند با ایشان
و میدهد خدای تعالی جزای سخریه اوشانرا و مراوشانرا بدان سخریه و استهزا عذاب
دردناکست بر کافه اهل ایمان واضح باد که مقصود از ایراد این قصه انست
که مؤمنان بدانند که اصحاب کرام رض این چنین انفاق ها در راه خدا کرده اند و قدر
انفاق بحسب نیت و طاقت ست که آنچه وسع و طاقت بوده باشد مؤمنان
در راه خدا بدست خود ها صرف نمایند و بحکم مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ أَمْثَالِهَا را
هر که بیاید به نیکوئی پس او راست ده بار مانند آن
نعمتی شگرف دانند و امیدوار اجر بوند بر صفحهٔ خاطر طوایف اسلام و بزم آرایان
امت خیر الانام صلی الله علیه و آله و صحابه و سلم اظهار و اعلام میداریم که چون
خالق وهاب انتظام امور سواکن خاک و افلاک را وابستهٔ اسباب نموده هذا

بر کافه اهل اسلام امر نموده فرمود که وَأَعِدُّوا لَهُم مَا اسْتَطَعْتُم مِن

و آماده و مهیا سازید ای مسلمانان برای ایشان آنچه توانید از

قُوَّةٍ وَمِن رِبَاطِ الْخَيْلِ تُرْهِبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللَّهِ وَعَدُوَّكُمْ

توانائی و از آماده داشتن اسپان بترسانید بآن دشمن خدا را و دشمن خود را

وَآخَرِينَ مِن دُونِهِمْ لَا تَعْلَمُونَهُمُ اللَّهُ يَعْلَمُهُمْ

دوم دیگر را ترسانید با اسپ و سلاح بجز ایشان نمیدانید ایشان را و خدا میداند ایشان را

معنی آنکه ای مؤمنان آماده سازید برای کافران و ناقصان عهد آنچه میتوانید
از اسباب جهاد و آلات حرب تا بدان قوت یابید و دیگر آماده دارید اسپان
بسته را تا بدانها بترسانید دشمنان خدا و خود را و همچنین بترسانید به اسپ و
سلاح منافقان و کافران دیگر را و شما ایشان را نمی شناسید و حق تعالی میداند
که یهود اند یا مجوس و یا اهل فرس و یا کفره جن چه در حدیث آمده که اِنَّ

بدرستیکه

صُهَیْلَ الْفَرَسِ یُرْهِبُ الْجِنَّ معنی آنکه بتحقیق می ترساند آواز اسپ جن را

آواز اسپ بترساند جن را

یعنی فرض است بر شما که تهیه هر قسم از اسلحه کنید و آلات جهاد برای خود مهیا
سازید و اسپ ها خریده چاق کرده آراسته دارید و استعمال تیر و تفنگ و
دیگر آلات جنگ و اسپ دوانیدن کنید تا دشمنان ظاهر و باطن از شما
بترسند و هیبت گیرند و قدرت بآمدن نیابند و بفضل خداوند ایمان آرند

یا بسر جزیہ گیرند سابق ازین مذکور شد کہ آنحضرت فرمودہ ہر کہ اسپ را محض جہت جہاد نہ فخر و مباہات نگہدارد آنقدر کاہ و جو و آب کہ خوردہ و سرگین و بول کہ ازو فتادہ ہمہ در میزان داخل اعمال حسنہ صاحبان او میگردد و بمقدار ہر دانہ جو کہ باسپ پاک کردہ دادہ صاحبش را یک حسنہ است و ہمچنین آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمودہ اَلْخَیْلُ مَعْقُودٌ فِیْ نَوَاصِیْہَا الْخَیْرُ اِلٰی یَوْمِ الْقِیٰمَةِ
اسپان غزا بستہ شدہ در پیشانی اینہا خیر یکہ جہاد است تا روز قیامت
معنی آنکہ در پیشانی اسپان یا ذات و یال اوشان کہ آلت جہاد و آمادہ برای آن اند بستہ شدہ خیر تا روز قیامت یعنی باسپان غزا مردم ثواب بسیار و اجر و غنیمت حاصل میکنند و در حدیث اَلْبَرَکَةُ فِیْ نَوَاصِی الْخَیْلِ
برکت ثابت است در پیشانی اسپان غزا
نیز آمدہ و سرور عالم صلی اللہ علیہ وسلم اسپان جہاد را بسیار دوست میداشت مخفی نباشد کہ خدا تعالی در قرآن مجید امر بقدر طاقت نکردہ مگر در دو جا یکے تقوی است کہ فَاتَّقُوا اللّٰہَ مَا اسْتَطَعْتُمْ گفتہ و دیگر استعداد آلات
پس بپرہیزید از خدا آنچہ توانید
غزا کہ اَعِدُّوْا لَهُمْ مَّا اسْتَطَعْتُمْ فرمودہ لہذا ہمہ مومنان را باید
آمادہ سازید برای ایشان آنچہ توانید
بقدر وسع و طاقت آلات غزا نجود مہیا سازند و آمادہ و مستعد جنگ بوند

وهمچنین در حدیث آمده که آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم بر منبر نشسته
میفرمودند وَاَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ اَلَا اِنَّ الْقُوَّةَ
و آماده سازید برای ایشان آنچه توانید از یاری آگاه باشید که مراد از قوه
الرَّمْیُ ثلثاً یعنی آنکه آماده کنید کافران وعهدگسلان را چیزی
در آیه تیراندازی است سه مرتبه
که بتوانید از قوت تیراندازی وغیر آن وآنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم
سه دفعه فرمودند که آگاه ودانا باشید وبدانید که مراد از قوت در آیه کریمه
تیراندازی ورمی است چونکه در آن زمان توپ وتفنگ واکثر آلات
جنگ نبودند لهذا ذکر نگشته اند اما حال که بفضل کردگار همه اسباب
قتال باقسام بسیار مهیا وطیار است باید که همه مؤمنان استعمال آلات
جنگ همچو تفنگ وسنان وشمشیر جانستان ومثل آنرا نمایند وخودها را
مهیا وآماده بقتال وکارزار کنند ودر حدیث آمده که خالق اکبر مالهای
بنی نضیر را که قبیله از یهود اند غنیمت به پیغمبر خود نمود وآنهمه اموال مخصوص
برسول ذوالجلال بود که بالقاء رعب در دلهای کفار حاصل گشته
بود ودیگر مؤمنان بر اسپ واشتر ندویده بودند تا اوشان از آن حصه وچیزی

میبود وَکَانَ یُنفِقُ عَلٰی اَهلِهٖ نَفَقَةَ سَنَتِهٖ ثُمَّ یَجعَلُ مَا بَقِیَ فِی السِّلَاحِ وَالکُرَاعِ

و بود آنحضرت که نفقه میکرد بر زنان پاک خود نفقه یکسال را پس میگردانید چیزیرا که باقی ماندی در اسلحه جنگ و اسپ

عُدَّةً فِی سَبِیلِ اللّٰهِ معنی آنکه آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم

در حالیکه آماده بود در راه خدا

نفقه میکرد بر ازواج مطهرات خود نفقه یکساله را و باقی را در خرید اسلحه حرب

و اسپ صرف میکرد در حالیکه برای غزا در راه خدا آماده و مهیا می بود و پیغمبر

صلی الله علیه و آله و سلم فرموده مَن جَهَّزَ غَازِیًا فِی سَبِیلِ اللّٰهِ فَقَد

کسیکه ساخته کند اسباب غازی را در راه خدا پس بتحقیق

غَزَا وَمَن خَلَفَ غَازِیًا فِی سَبِیلِ اللّٰهِ بِخَیرٍ فَقَد غَزَا

که غزا کرد و کسیکه خلیفه گردد غازی را در اهل و عیال او برسانیدن خیر و نفع پس بتحقیق که غزا کرد

معنی آنکه هر که سامان کند و مهیا سازد اسباب سفر غازی و آلات جنگ او را

از مال حلال خود به تحقیق که آنکس را مثل اجر غازی است و همچنین هر آن کسیکه

بکار خیری در اهل و عیال غازی خلیفه گردد و کارهای آنها را بطبق شریعت

بانجام رساند هر آئینه در اجر و ثواب شریک غازی است نه آنکه از ثواب

غازی چیزی کم میشود بلکه غازی و مددگارش را خداوند کردگار از فضل

خود ثواب بیحد میدهد زیرا که آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم

فرموده که لِلغَازِی اَجرُهٗ وَلِلجَاعِلِ اَجرُهٗ وَاَجرُ الغَازِی معنی آنکه غازی را

مر غازی را اجر و ثواب خود او و مهیا کننده اسباب غازی را اجر و ثواب خود و غازی است

اجر و ثواب سعی خود اوست و کسی که غازی را چیزی بدهد و بغزا فرستد دو اجر است

یکی اجر آنکه مال داده و دوم سبب غزای دیگری شده و جناب سرور عالم

صلی الله علیه وآله وسلم فرموده لِیَنْبَعِثْ مِنْ کُلِّ رَجُلَیْنِ اَحَدُهُمَا

باید برانگیخته برود از هر دو آدم یکی از ایشان

وَالْاَجْرُ بَیْنَهُمَا یعنی آنکه هر آئینه برود از هر دو آدمی که بیک خانه

و ثواب در مابین هر دو باشد

بوده باشند یک آدم و اجر و ثواب در مابین آن هر دو شریک است و در

کتاب جهاد رد المحتار گفته مَنْ قَدَرَ عَلَی الْجِهَادِ بِنَفْسِهٖ وَمَالِهٖ لَزِمَهٗ وَلَا

هر که قدرت دارد در جهاد بنفس و مال خود لازم بر وجهاد نمی شاید

یَنْبَغِیْ لَهٗ اَخْذُ الْجُعْلِ وَمَنْ عَجَزَ عَنِ الْخُرُوْجِ وَلَهٗ مَالٌ یَنْبَغِیْ

آنکس را گرفتن مال جمع شده و کسیکه عاجز باشد از برآمدن بغزا و در او را مال است میشاید

اَنْ یَبْعَثَ غَیْرَهٗ عَنْهُ بِمَالِهٖ یعنی آنکه کسی را که قدرت

که بغزا فرستد دیگری را از طرف خود بمال خود

بر جهاد بنفس و مال بوده باشد هر آئینه لازم است بر او که خود برآمده بجهاد

رود و نمی شاید آن کس را که از مالی که پادشاه برای اهل غزا

جمع نموده چیزی بگیرد زیرا که غنی است بمال خود جهاد کند و هر گاه

از خروج بجهاد خود آن کس عاجز باشد و مال داشته باشد

هر آئینه آنرا می شاید که شخص دیگر را مال داده بفرستد

تا با آن مال غزا کند و آن شخص را بگوید که این مال را بگیر و در راه خدا
غزا کن و عقد اجاره بکند ای صاحبان عرفان واضح باد که خالق
عباد ما را امر بجهاد و اعداد آلات و تهیهٔ زاد نموده لهذا باید که بحکم
تَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوٰى عمل نموده كُونُوا أَنْصَارَ اللّٰهِ شوید و آلات
دیایگر مدد کنید بر نیکوکاری و پرهیزگاری — باشید مددگاران دین خدا
جهاد بدست آرید و اسلحه خریده به غازیان دین و مجاهدان
صداقت تمکین دهید و ننگ و ناموس را از دست ندهید و درین
سعادت کبری و موهبت عظمی کوشیده دین خود را تقویت کنید و خود را
سزاوار جنت سازید بر کافهٔ مؤمنین که سالکان منهاج حضرت
سید المرسلین صلی الله علیه و آله و سلم اند ظاهر و مبین خواهد
بود که اهتمام امر دین و اعلاء شرع پیغمبر سید المرسلین صلی الله علیه
و آله و سلم والبته قلع مشرکین و قمع مفسدین مضلین است بنابر آن
خداوند رب العالمین می فرماید که لَا يَسْتَوِي الْقَاعِدُونَ
برابر نیستند نشینندگان
مِنَ الْمُؤْمِنِينَ غَيْرُ أُولِي الضَّرَرِ وَالْمُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ
از مسلمانان — غیر معذور — و جهادکنندگان — در راه خدا

بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فَضَّلَ اللّٰهُ الْمُجَاهِدِينَ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ
بمالهای خویش و جانهای خویش افزونی داده خدا مجاهدان را بمالهای ایشان و جانهای ایشان
عَلَى الْقَاعِدِينَ دَرَجَةً وَكُلًّا وَعَدَ اللّٰهُ الْحُسْنَىٰ وَ
بر نشینندگان در مرتبه و هر یکی را وعده خدا نیک کرده است و
فَضَّلَ اللّٰهُ الْمُجَاهِدِينَ عَلَى الْقَاعِدِينَ أَجْرًا
افزونی داده خدا مجاهدان را بر نشینندگان مزد
عَظِيمًا ۝ دَرَجَاتٍ مِّنْهُ وَمَغْفِرَةً وَّرَحْمَةً
بزرگ افزون داده است مرتبها از جانب خویش و آمرزش و بخشایش
وَّكَانَ اللّٰهُ غَفُورًا رَّحِيمًا ۝ یعنی آنکه برابر نمیباشد کسانیکه نشسته اند
و هست خدا آمرزنده مهربان

در خانه های خود که خداوندان عجز و بیماری نباشند و جهاد کننده
گان بمالها و نفسهای خود که تهیه اسباب جنگ دارند و در معرض
قتل خود را در می آرند چگونه برابر تواند بود کسیکه در مرتبه راحت
تن پروری کند با آنکه در معرکه مجاهدت جانبازی نماید
فضیلت داده خداوند منان کسانی را که به نفس و مال خود جهاد
میکنند بر کسانیکه بعذر در خانه می نشینند پایه بلند که غنیمت و
ظفر و نام نیک است و همه را از نشسته گان معذور و غازیان سرو
وعده کرده خداوند غفور جزای نیک بهشت را آنها زیادتی درجات

بحسب مجاهدات است و تفضیل کرده خدای تعالی مجاهدان را
بر نشسته گان که عذر ندارند مزدی بزرگ و درجه های بلند که
در آخرت خداوند رحیم به مجاهدان میدهد و آن هفتاد درجه است
که مابین هر دو درجه آن مقدار هفتاد ساله راه دویدن
اسپ تیز رو می باشد و نیز مجاهدان از خداوند می آمرزد که خداوند
بخشنده است گناهان گذشته اوشان را و مهربان در زیاده
نمودن اجر اوشان مَا كَانَ لِأَهْلِ الْمَدِينَةِ وَمَنْ حَوْلَهُم مِّنَ الْأَعْرَابِ
لایق نبود اهل مدینه را و آنان را که حوالی ایشانند از اعراب
أَن يَتَخَلَّفُوا عَن رَّسُولِ اللَّهِ وَلَا يَرْغَبُوا بِأَنفُسِهِمْ عَن نَّفْسِهِ ذَٰلِكَ
که باز پس مانند از همراهی رسول خدا و نه آنکه رغبت کنند در حفظ خویش اعراض کرده از ذات رسول خدا
بِأَنَّهُمْ لَا يُصِيبُهُمْ ظَمَأٌ وَلَا نَصَبٌ وَلَا مَخْمَصَةٌ
بسبب آنست که نمیرسد با ایشان تشنگی و نه رنج و نه گرسنگی
فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا يَطَئُونَ مَوْطِئًا يَغِيظُ الْكُفَّارَ
در راه خدا و نه سپرند جایی که بخشم آرد کافران را
وَلَا يَنَالُونَ مِنْ عَدُوٍّ نَّيْلًا إِلَّا كُتِبَ لَهُم بِهِ
و بدست نمی آرند از دشمن هیچ دست بردی مگر نوشته شود برای ایشان
عَمَلٌ صَالِحٌ إِنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ
بسبب آن عمل صالح هر آینه خدا ضایع میکند مزد نیکوکاران را
معنی آنکه نیست و نشاید مر اهل مدینه را و آنانکه گرداگرد ایشانند

از بادیه نشینان آنکه تخلّف کنند و باز پس روند از حکم رسول صلی
الله علیه و آله وسلّم مراد نهی است در صیغه نفی و تخصیص اهالی آن بجهة
قرب بوده و معرفت ایشان بخروج آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلّم بطرف
تبوک و نرسد ایشان را که رغبت کنند بر نفس های خود
از نفس وی یعنی خویشتن داری کنند و خود را برطرف
دارند از کشیدن آن رنجها که او می کشد الخ آن وجوب متابعت
و ترک مخالفت بسبب آن است که ایشان چون با رسول
صلی الله علیه و آله وسلّم باشند نرسد ایشان را تشنه گی و نه
رنجی و نه گرسنه گی در راه خدای عزّ و جلّ و نسپرند
مکانی را از امکنه کفّار و بخشم آرد کافران را و نیابند
از دشمنی هیچ یافتی از قتل و اسر و نهب و کسر و جراحت
و هزیمت مگر نوشته شود برای ایشان بآن کردار شایسته
یعنی بهریک از آنها که بدیشان رسد مستحق ثواب شوند ابن عباس

رضی اللہ عنہ فرمودہ کہ بہر ترسی کہ از دشمن بدل ایشان در آید
ہفتاد حسنہ در دیوان ایشان می نویسند بدرستیکہ خدا تعالی
ضایع نمیگرداند و تباہ نمیکند مزد نیکوکاران یعنی مجاہدان را
بر برادران و اہل صفا واضح و ہویدا باد کہ چون حضرت رسالت
پناہ صلی اللہ علیہ و آلہ و اصحابہ و سلم عزم غزوۂ تبوک نمود ہوا در غایت
حرارت بود چون فرمان شد کہ اصحاب کمر ہمت بر بندند
و عنان عزیمت بدان طرف منعطف سازند ایشان بسبب بعد مسافت
و کثرت عدو و کمی زاد و گرمی ہوا بکراہیت طبعی در رفتن تکاسل مینمودند
آیت آمد یا ایہا الذین امنوا ما لکم اذا قیل لکم انفروا
ای مسلمانان چیست شمارا کہ چون شما گفتہ شود بیرون روید
فی سبیل اللہ اثاقلتم الی الارض ارضیتم بالحیوۃ
در راہ خدا میل میکنید بسوی زمین آیا راضی شدید بزندگانی
الدنیا من الاخرۃ فما متاع الحیوۃ الدنیا فی الاخرۃ الا قلیل
دنیا عوض آخرت پس نیست متاع زندگانی دنیا در برابر آخرت مگر اندکی
الا تنفروا یعذبکم عذابا الیما و یستبدل قوما
اگر بیرون نیائید عذاب کند شمارا عذاب دردہ دہندہ و بدل شما گرد قومی
غیرکم و لا تضروہ شیئا و اللہ علی کل شیء قدیر
غیر شما و ہیچ زیان نرساند خدا را چیزی و خدا بر ہر چیز توانا است

یعنی آنکه ای مومنان چیست شمارا که چون گفته شود که بیرون روید و با عدا
در راه خدا جهاد کنید گران جنبید و از روی کاهلی بسوی زمین مایل شوید و
به کشت و زراعت و ثمراتِ باغات توجه نمائید آیا راضی شدید و خورسند گشتید
بزندگانی دنیا از ثواب آخرت این چنین مکنید و دنیا را با آخرت مگزینید که برخور
داری دنیا در مقابل نعیم آخرت نمیباشد مگر چیزی اندک و حقیر که هیچ عاقل بزرگتر را
برای خوردتر از دست نمیدهد مثنوی متاع این جهان فانی و معیوب
نعیم آن جهان باقی و مرغوب چرا کس دولت باقی گذارد به نعمت های
فانی سر در آرد اگر بیرون نروید بحربی که شمارا فرمان شده عذاب میکند
شمارا خدا تعالی عذاب دردناک که دشمن شمارا بر شما ظفر دهد و به سببی از اسباب
شاقه شمارا هلاک کند و بجای شما قوم دیگر فرمان بردار بدل کرده بیارد خداوند را
به هیچ چیز ضرر نمیتوانید رسانید و او بر همه چیز از تغیر و تبدیل توانا و قدیر است
لهذا باید که جمله اهل ایمان به جهاد روند و زن صفت بخانه و جانه نشینید و مثل
مردان در راهِ خدا غزا کنید و از مرگ نیندیشید چه حق تعالی میفرماید آیه

قُلْ لَنْ يُصِيبَنَا إِلَّا مَا كَتَبَ اللّٰهُ لَنَا هُوَ مَوْلٰنَا وَعَلَى اللّٰهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ۝
بگو هرگز نرسد بما مگر آنچه نوشته است خدا برای ما او ست کارساز ما و بر خدا باید که توکل کنند مسلمانان
معنی آنکه بگو ای پیغمبر صلی الله علیه وسلم نرسد ما را مگر آنچه خدای تعالی در لوح
محفوظ نوشته از غنیمت و هزیمت و دولت و نکبت پس باید که مومنان
بر خداوند مستعان توکل کنند که ثمره اش حصول مرادات و کفایت مهمات ست
و ایمنی از آفات و بلیات پس باید که متوکل علی الله گشته جَاهِدُوا فِي سَبِيلِ اللّٰهِ
جهاد کنید در راه خدا
شوند زیرا که آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم فرموده لَغَدْوَةٌ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ
یکبار بروز رفتن در راه خدا
أَوْ رَوْحَةٌ خَيْرٌ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا معنی آنکه یکبار رفتن در اول روز
یا بشب رفتن بهتر است از دنیا و آنچه در دست
یا آخر آن در راه خداوند منان بهتر ست از دنیا و آنچه دران ست و در حدیث
دیگر آمده که آنحضرت صلی الله علیه و آله و صحابه وسلم فرموده مَا اغْبَرَّتْ
گرد آلود نشود
قَدَمَا عَبْدٍ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ فَتَمَسَّهُ النَّارُ معنی آنکه گرد آلود نشود پاهای هیچ بنده در
پاهای هیچ بنده در راه خدا پس رسد او را آتش دوزخ
راه خدا پس برسد او را آتش دوزخ در ان سر یعنی این هر دو جمع نمی شوند
بدانید ای مومنان که هرگاه باین قدر گرد آلودگی آتش دوزخ بر پاها حرام میگردد
پس چه حال خواهد بود کسی را که در راه خدا غزا کند و جد و جهد نماید و در صف قتال

بشهادت رسد آنها را باید که کمر همت بر بندند و بجهاد روند و خود را سزاوار
جنت سازند و از دوزخ وارهند بر کافهٔ مومنان باایقان واضح و تابان باد
که چون سرور عالمیان صلی الله علیه وآله واصحابه وسلم مردمان را بغزوهٔ تبوک
امر نمود آنها سه فرقه شدند جمعی از اکابر مهاجر و انصار بسرعت برآمدند و فرمان
خدا و رسول را از دل و جان شنودند و بر بعضی ضعیفان مومنان گران آمد اما
برهوای نفس فرمان را قبول نمودند و برخی از منافقان اجازت مخالفت
و اقامت طلبیدند در شان آنها آیت آمد که اگر کار دنیوی نزدیک و سفر میانه
و آسان می بود آنها نیز همراه شما میرفتند اما مشقت راه بر اوشان سخت ست
زود ست که بعد از مراجعت شما سوگند خورند که اگر قدرت میداشتیم همراه شما
میرفتیم نه چنانست که میگویند خدا داناست که درین حرف دروغ گویانند

اِنَّمَا يَسْتَأْذِنُكَ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِاللهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَارْتَابَتْ
جز این نیست که دستوری میطلبند آنانکه ایمان ندارند بخدا و روز آخر و در شک افتاده است
قُلُوبُهُمْ فَهُمْ فِي رَيْبِهِمْ يَتَرَدَّدُونَ معنی آیت آنکه
دلهای ایشان پس ایشان در شک خود سرگردان میروند
دستوری می جویند از تو در تخلف آنان که ایمان ندارند بخدای تعالی

وبروز قیامت و در شک افتاده ست دلهای اوشان یعنی در حقیقت
اسلام متردد شده اند پس ایشان در شک خود سرگردان و متحیر میگردند
وَلَوْ اَرَادُوا الْخُرُوجَ لَاَعَدُّوْا لَهٗ عُدَّةً وَّلٰكِنْ كَرِهَ اللّٰهُ انْبِعَاثَهُمْ فَثَبَّطَهُمْ وَقِيْلَ
و اگر خواستندی بیرون آمدن را مهیا میکردندی برای آن از ساز و لیکن کراهیت داشت خدا برانگیختن ایشان پس باز داشت
اُقْعُدُوْا مَعَ الْقٰعِدِيْنَ ۝ معنی آنکه اگر میخواستند که بغزا روند هر آینه
بنشینید نشستگان
برآمدن سفر غزا خودها را آماده و مهیا می نمودند و می برآمدند ولیکن خداوند کراهت
دانست و نه پسندید درین سفر انگیختن اوشان را پس آنها را باز داشته کاهلی
و ترس بر ایشان گماشت و با آنها گفته شد که بنشینید در خانها با نشستگان
یعنی زنان و کودکان و بیماران زیرا که جهاد کار مردان مرد و مبارزان
میدان نبرد است از هر تر دامنی این کار نیاید و نامرد بیدرد مبارزت
معرکهٔ مجاهدت را نشاید فرد یا برو همچون زنان رنگی و بوئی پیشه گیر
یا چو مردان اندر آی و گوی در میدان فگن ۞ لَوْ خَرَجُوْا فِيْكُمْ مَّا زَادُوْكُمْ اِلَّا
اگر بیرون آمدندی در میان شما نیفزودندی شما را مگر
خَبَالًا وَّلَاَوْضَعُوْا خِلٰلَكُمْ يَبْغُوْنَكُمُ الْفِتْنَةَ ۚ وَفِيْكُمْ سَمّٰعُوْنَ لَهُمْ ۗ وَاللّٰهُ عَلِيْمٌ
تباهی و هر آینه دوانیدندی در میان شما طلب کنند برای شما فتنه و در میان شما جاسوسانند مر ایشان را و خدا داناست
بِالظّٰلِمِيْنَ ۝ معنی آنکه اگر بیرون آمدندی در میان شما نیفزودندی شمار امگر تباهی
بستمگاران

وبدی

وبدی وغدر وهرآئینه درمی ساختند درمیان شما سخن چینی وغمازی وفساد
ومی جستند برای شما فتنه یعنی مخالفت درمیان شما می افگندند یا شمارا
ازجنگ می ترسانیدند ودرمیان شما جاسوسانند مرایشان راکه خبر شما
بدیشان میرسانند وخدای تعالی داناست بستمگاران یعنی منافقان

لَوْ كَانَ عَرَضًا قَرِيبًا وَسَفَرًا قَاصِدًا لَّاتَّبَعُوكَ وَلٰكِنْ بَعُدَتْ عَلَيْهِمُ
اگر بودے آنچه اینها را میخوانی تو بنفع دنیا نزدیک وسفر آسان هرآئینه پیروی تو کردند ولیکن دور شد براینها
الشُّقَّةُ وَسَيَحْلِفُونَ بِاللّٰهِ لَوِ اسْتَطَعْنَا لَخَرَجْنَا مَعَكُمْ
راهی که بمشقت باید رفت ودور بود باشد که سوگند خورند بخدا اگر توانستمی هرآئینه بیرون می آمدیم با شما
يُهْلِكُونَ أَنْفُسَهُمْ وَاللّٰهُ يَعْلَمُ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ۝
که هلاک میکنند ذاتهای خود را وخدا میداند بدرستیکه اینها هرآئینه دروغگو اند

معنی آنکه اگر بودی آنچه تو ایشان را بدان دعوت می کنی خواسته دنیوی
نزدیک بفرا گرفتن وسفر میانه وآسان هرآئینه پیروی تو میکردند بطمع مال
ولکن دور شد برایشان مسافتی که بمشقت قطع آن باید کرد ودور بود باشد
که سوگند خورند بخدای اگر توانستمی سفر کردن واستطاعت داشتمی
هرآئینه بیرون می آمدیم با شما مرافقت وموافقت می نمودیم هلاک میکنند
نفسهای خود را بدین سوگند دروغ یعنی مستحق عذاب میسازند وخدای

میدانند بدرستیکه ایشان هرآینه دروغ گویانند و نیز حق سبحانه تعالی میفرماید

وَاِنَّ مِنْكُمْ لَمَنْ لَّيُبَطِّئَنَّ ۚ فَاِنْ اَصَابَتْكُمْ مُّصِيْبَةٌ قَالَ قَدْ اَنْعَمَ اللّٰهُ عَلَيَّ
و بدرستیکه از شما کسی هست که درنگ می نماید در رفتن بجانب جنگ پس اگر در رسد شما را مصیبتی گوید بتحقیق انعام کرد خدا بر من

اِذْ لَمْ اَكُنْ مَّعَهُمْ شَهِيْدًا ۝ وَلَئِنْ اَصَابَكُمْ فَضْلٌ مِّنَ اللّٰهِ لَيَقُوْلَنَّ كَاَنْ لَّمْ
آنهنگام که نبودیم با ایشان حاضر و هر آئینه اگر برسد بشما فضل از جانب خدا هر آئینه گوید گویا هرگز نبود

تَكُنْ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهٗ مَوَدَّةٌ يّٰلَيْتَنِيْ كُنْتُ مَعَهُمْ فَاَفُوْزَ فَوْزًا عَظِيْمًا ۝
میان شما و میان وی دوستی ای کاشکی بودمی با ایشان پس فیروزی یافتمی فیروزی بزرگ

یعنی آنکه بدرستیکه از شما کسی هست که درنگ می نماید در بیرون رفتن بغزا

و تاخیر میکند در جهاد پس اگر رسد شما را ای مومنان واقعه چون قتل و

هزیمت گوید آن منافق مبطن بدرستیکه خدای انعام کرد بر من چون من

نبودم با مسلمانان حاضر در معرکه قتال و اگر برسد به شما نیکوئی زیاد از جانب خدای

چون فتح و غنیمت البته گوید آن متخلف از غزو چنانکه گوئی نبوده میان شما و وی

دوستی یعنی خود را دور انداز د و سخن بر وجهی ادا کند گویا هرگز شما را ندیده و به

صحبت شما نرسیده و سخن او آنکه کاشکی من بودمی درین غزو با مسلمانان

تا فیروزی بزرگ یافتمی یعنی از غنیمت نصیبی وافر گرفتمی و در نص

صریح قرآن مجید چنان آمده که باز ماندگان غزا به نشستن در خانها خوشحال

شدند و به مخالفت رسول خدا صلی الله علیه وآله وسلم باز ماندند و مکروه

داشتند که به نفس و مال جهاد نمایند وَقَالُوا لَا تَنْفِرُوا فِي الْحَرِّ قُلْ نَارُ

و گفتند با یکدیگر بیرون نروید در گرمی بگو آتش

جَهَنَّمَ أَشَدُّ حَرًّا لَوْ كَانُوا يَفْقَهُونَ ۝ معنی آنکه باز ماندگان غزا

دوزخ سخت تر است در گرمی اگر درمی یافتندی

به مؤمنان و اهل هدی گفتند که در گرما به غزا نروید خود هم نرفتند و مؤمنان را

نیز متنفر نمودند پس ای پیغمبر صلی الله علیه وآله وسلم باز ماندگان غزا را بگو که

آتش دوزخ سخت تر است در حرارت اگر میدانید چه بلا عذر در خانه می نشینید

لهذا از نار دوزخ باید پس بر حال خود ها کمتر بخندید و بسیار بگریید که

پاداش عمل خود است می یابید و همچنین حق تعالی در کلام معجز نظام خود

میفرماید وَإِذَا أُنْزِلَتْ سُورَةٌ أَنْ آمِنُوا بِاللَّهِ وَجَاهِدُوا مَعَ رَسُولِهِ اسْتَأْذَنَكَ

و چون فرود آورده شود سورة که ایمان آرید بخدا و جهاد کنید همراه رسول او دستوری طلبند از تو

أُولُو الطَّوْلِ مِنْهُمْ وَقَالُوا ذَرْنَا نَكُنْ مَعَ الْقَاعِدِينَ ۝ رَضُوا بِأَنْ

خداوندان وسعت از ایشان و گویند بگذار ما را تا باشیم با نشستگان راضی شدند با نکه

يَكُونُوا مَعَ الْخَوَالِفِ وَطُبِعَ عَلَى قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَفْقَهُونَ ۝

باشند با زنان پس مانده و مهر نهاده شد بر دلهای ایشان پس ایشان نمی فهمند

معنی آیت شریف آنکه چون نازل شود سورتی از قرآن باین که بخدا ایمان

آرید و در خدمت پیغمبرش صلی الله علیه وآله واصحابه وسلم جهاد نمائید

خداوندان مال و توانائی از منافقان از تو اجازت خواهند و گویند که ما را

بگذار که با نشستگان و زنان در خانها باشیم و خورسند و راضی اند که

با زنان و بی خیران در خانها نشینند چه بر دلهای ایشان مهر منافقت

نهاده شده نمی فهمند چیزی را که در جهاد و موافقت رسول صلی الله علیه وسلم

است از سعادت و حصول جنت و آنچه در نشستن و مخالفت است

از شقاوت و ظلمت و در حدیث آمده که آنحضرت صلی الله علیه و آله و صحابه

وسلم فرموده وَالَّذِی نَفْسِی بِیَدِهٖ لَوْلَا اَنَّ رِجَالًا مِنَ الْمُؤْمِنِیْنَ لَا تَطِیْبُ

قسم است مرا بآن ذاتی که ذات من بدست اوست که اگر نمی بود ترس در ملاحظه آنکه مردان از مسلمانان خوش نیست

اَنْفُسُهُمْ اَنْ یَّتَخَلَّفُوْا عَنِّیْ وَلَا اَجِدُ مَا اَحْمِلُهُمْ عَلَیْهِ مَا تَخَلَّفْتُ عَنْ سَرِیَّةٍ

نفسهای ایشان که واپس مانند و جدا شوند از من و نمی بود اینکه نمی یابم چیزی را که بردارم بر وسوار کنم ایشان را باز نمی ماندم از هیچ

تَغْزُوْا فِیْ سَبِیْلِ اللهِ وَالَّذِیْ نَفْسِیْ بِیَدِهٖ لَوَدِدْتُ اَنِّیْ اُقْتَلُ فِیْ سَبِیْلِ اللهِ

و جدا نمیشدم از هر فوجی که جنگ میکردند در راه خدا و قسم است مرا بآن ذاتی که نفس من بدست اوست [illegible] میدارم [illegible]

فَاُقْتَلُ ثُمَّ اُحْیَا فَاُقْتَلُ ثُمَّ اُحْیَا فَاُقْتَلُ ثُمَّ اُحْیَا

پس کشته شوم پس زنده شوم پس کشته شوم پس زنده شوم پس کشته شوم پس زنده شوم

معنی آنکه قسم است مرا بآن ذاتی که ذات من بدست و ملک و قدرت

اوست که اگر نبودی به تحقیق جماعه از مسلمانان خوش نمی آید نفسهای

ایشان را جدا شدن از من و راضی نمیگردند که از من جدا گردند و نمی یابم چیزی را

که بردارم ایشانرا بران یعنی اگراین دو مانع که مشقت ورنج مسلمانان
در متابعت وهمراهی من که ساز وسامان جهاد است مسلمانان
رانبودی تخلف وپس پائی نمیکردم از فوجی که مسلمانان در راه
خدایتعالی غزا می کنند بلکه میرفتم وغزا مینمودم ونیز قسم است مرا
بآن ذاتی که ذاتِ من بدست اوست که هر آئینه دوست دارم
که بتحقیق کشته شوم در راه خدا پس زنده گردانیده شوم سه بار
همچنین فرمودند پس مقصود از ایراد این حدیث آنست که مومنان
بدانند که آنحضرت صلی الله علیه وسلم تخلف ونشستن را بخانه ها خوب
نمیدانست لهذا باید که مثل گردان از خانه ها برآیند ومعارکِ
جان ستان رو نمایند ورضوان ورضای منان را از دست
ندهند قُلْ اِنْ كَانَ اٰبَآؤُكُمْ وَاَبْنَآؤُكُمْ وَاِخْوَانُكُمْ وَاَزْوَاجُكُمْ
بگو اگر هستند پدران شما و پسران شما و برادران شما و زنان شما
وَعَشِيْرَتُكُمْ وَاَمْوَالُ اِقْتَرَفْتُمُوْهَا وَتِجَارَةٌ تَخْشَوْنَ كَسَادَهَا
و خویشاوندان شما و مالهایی که کسب کرده اید آنرا و تجارتی که می ترسید از بی رواجی آن
وَمَسٰكِنُ تَرْضَوْنَهَا اَحَبَّ اِلَيْكُمْ مِّنَ اللّٰهِ وَرَسُوْلِهٖ وَجِهَادٍ فِيْ سَبِيْلِهٖ
و منزلهایی که پسند میکنید آنرا دوست تر نزدیک شما از خدا و رسول او و از جهاد در راه او

فَتَرَبَّصُوا حَتّٰی یَأْتِیَ اللّٰهُ بِأَمْرِهٖ وَاللّٰهُ لَا یَهْدِی الْقَوْمَ الْفَاسِقِیْنَ ۝

پس منتظر باشید تا آنکه بیارد خدا عقوبت خود را و خدا راه نمی نماید گروهی فاسقان را

یعنی آنکه بگو ای پیغمبر مر تارکان هجرت را که اگر هست
پدران شما و فرزندان و برادران شما و زنان شما و خویشان شما
و مالهائی که آنرا کسب کرده اید و بازرگانی که میترسید از ناروائی
آن و مسکنهائی که ازان راحت می پسندید آنرا دوست ترست بسوی شما
یعنی اگر اینها را که مذکور شد بدوستی اختیاری نه طبعی دوست تر بیتر
میدارید از خدای و رسول او و از جهاد کردن در راه او پس انتظار
برید و چشم دارید تا بیارد خدا تعالی عقوبت خود را عاجلاً و آجلاً
و خدای توفیق هدایت نمی دهد گروه بیرون رفتگان را از خدا فرمان
لهذا ای مؤمنان دوستی اموال و اولاد و ازواج و عشائر
و مساکن و حظوظ دنیوی را بر دوستی خدا و رسول مگزینید مال را
بذل بر غازیان و مهمانان کنید و فرزندان را فدای راه یزدان
سازید تا در دعوی دوستی صادق باشید رباعی آنکس که ترا شناخت

جانرا چه کنند * فرزند و عیال و خانمانرا چه کنند * دیوانه کنی هر دو

جهانش بخشی * دیوانهٔ تو هر دو جهان را چه کنند **باب دوم**

در بیان فضیلت آن مسلمانان که به سرحدهای اسلام روند و

در آنجا محافظت نمایند بر کسانیکه در خانه نشینند و بیان درجات

مجاهدان و غازیان که از خانه و جا دور مانند و فرضیت نفیر عام

برآمدن و رفتن بر کافهٔ مؤمنان و همه اهل اسلام بر کافهٔ صاحبان

فتوت و ارباب عقیدت پوشیده و محتجب نخواهد بود که چون

بر ذمت عالی همت آنحضرت و عامهٔ امت میمنت طینت محافظت

و تقویت دین خیر البریت و اعلاء کلمهٔ ربوبیت واجب و فرض بود

لهذا خداوند رب العزت امر نموده فرمود یَا أَیُّهَا الَّذِینَ آمَنُوا
(اے گروه مومنان)

اصْبِرُوا وَصَابِرُوا وَرَابِطُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّکُمْ تُفْلِحُونَ ۝
(صبر کنید و محنت کشید و برای جهاد آماده باشید و بترسید از خدا باشد که رستگار شوید)

معنی آنکه ای کسانیکه ایمان آورده اید بر مشقات طاعت و قتال

دشمنان صبر نمائید و در معرکهٔ جان ستان و طمطراق تیروسنان

ثابت قدم واستوار باشید وبر دشمنان دین در صبر کردن بر
شدائد غالب آئید وبربندید نفسهای خود ها را در سرحدها وساخته
وآماده باشید برای مقاتله کفار واعدا ودرانجا خود ها را مقید
ومتمکن دارید واز خدا بترسید شاید که بدین اعمال نجات یابید
ورستگار گردید ومرابطه عبارت ازان ست که مسلمانان
در بندرگاه اسلام اسپان واسلحه آماده دارند وبجائیکه وراء
آن اسلام نباشد رفته متمکن گردند ودر نیت ها جز اعزاز دین و
دفع اذیت مشرکین از مسلمین چیزی دیگر ملحوظ نمایند ورباط یعنی
رفتن ونشستن را در سرحدهای اسلام مقابل اعدا دین حضرت
خیر الانام برای حراست دیار اسلام فضائل بی انتهاست که در حیطهٔ
بیان واحصا نمی گنجد ازان جمله چنانچه حضرت خیر الانام میفرمایند
که رِبَاطُ یَومٍ فِی سَبِیلِ اللهِ خَیرٌ مِنَ الدُّنیَا
نگاه داشتن سرحد اسلام یک روز بهتر است از دنیا
وَمَا عَلَیهَا یعنی آنکه یکروز نشستن در راه خدا بهتر است
وهرچه بر دنیاست

از دنیا

از دنیا و آنچه در دنیاست زیرا که اگر کل دنیا و نعماء آنرا کسی مالک گردد

عاقبت زوال دارد و نعمتهای آخرت ابد الآباد باقی میماند چنانچه

در حدیث آمده که مَوْضِعُ سَوْطِ اَحَدِكُمْ مِنَ الْجَنَّةِ خَيْرٌ مِّنَ

جای تازیانه یکی از شما از بهشت بهتر است از

الدُّنْيَا وَمَا عَلَيْهَا یعنی آنکه جای تازیانه یکی از شما ای مجاهدان دین

دنیا و آنچه بر اوست

از جنت بهتر است از دنیا و آنچه در دنیاست لهذا اکثر سلف صالحین

سکنای ثغور را اختیار نموده اند تا بدان عمل و ثواب سزاوار جنت گردند

و همچنین سرور عالم صلی الله علیه وسلم فرموده که رِبَاطُ يَوْمٍ وَّلَيْلَةٍ

نگاه داشتن یک روز و شب

فِي سَبِيلِ اللهِ خَيْرٌ مِّنْ صِيَامِ شَهْرٍ وَّقِيَامِهٖ

در راه خدا بهتر است از روزهٔ یک ماه و شب خیزی آن

وَاِنْ مَّاتَ جَرٰى عَلَيْهِ عَمَلُهُ الَّذِيْ يَعْمَلُهٗ وَاُجْرِيَ عَلَيْهِ رِزْقُهٗ

و اگر بمیرد روان میگردد برای وی ثواب وی که بود که عمل میکرد و رسانیده میشود

وَاَمِنَ الْفَتَّانَ یعنی آنکه رباط یک شب و روز در راه خدا تعالی و حراست

و امین میگردد از فتنه اندازنده

آستان محمد مصطفی صلی الله علیه وسلم بهتر است از ثواب روزه و قیام

یکماه که در خانه و ماوای خود نماید زیرا که مرابط اگر بمیرد ثواب و اجر عملی

که در آن بوده همیشه تا روز قیامت باز رزقش از جنت باو میرسد

وعملش نامی کند وازفتنهٔ قبر وسوال نکیر ومنکر وفزع اکبر ودجال
لعین وسایر شیاطین مامون میگردد ودر روز قیامت شهید
مبعوث می شود وهمچو شهدا، در قبر زنده میباشد وگوشت و
خونش بر زمین حرامست آنرا نمی خورد واز دنیا بیرون نمی شود
تا آنکه مثل روزیکه از مادر زاده از گناه پاک گردد وجای خودرا در جنت
وجفت خودرا از حوران عین نکو طلعت ببیند وهفتاد تن از اهل بیت
خودرا شفاعت نماید ودر روایت ابن عباس آمده که آن حضرت صلی الله
علیه وسلم فرموده عَیْنَانِ لَا تَمَسُّهُمَا النَّارُ عَیْنٌ بَکَتْ مِنْ
دو چشم است که مس نمیکند آنرا آتش دوزخ یک چشم است که
مِنْ خَشْیَةِ اللّٰهِ وَعَیْنٌ بَاتَتْ تَحْرُسُ فِیْ سَبِیْلِ اللّٰهِ
گریه کند از ترس خدا ویک چشم است که شب نگاهبانی کند در راه خدا
معنی آنکه دو چشمانست که آنرا آتش سوزان مس ننماید ونار هرگز باو
نمی رسد اول آن چشم است که از ترس خدای ذو المنان بگرید
وآب ازو جاری شود ودیگر آنست که در راه خدایتعالی
شب را بیدار وزنده دار بگذراند وحراست کند پس البته

این

این دو چشم را آتش دوزخ مس نمیکند و جناب بهترین عالم صلی الله
علیه وسلم فرموده طُوبیٰ لِعَبْدٍ اٰخِذٍ بِعِنَانِ فَرَسِهٖ فِی
خوشی باد مر بنده را که گیرنده باشد جلو اسپ خود را در
سَبِیْلِ اللهِ اَشْعَثَ رَاْسُهٗ مُغْبَرَّةٍ قَدَمَاهُ اِنْ كَانَ
راه خدا پریشان موی است غبار آلوده پا است اگر باشد
فِی الْحِرَاسَةِ كَانَ فِی الْحِرَاسَةِ وَاِنْ كَانَ فِی السَّاقَةِ كَانَ فِی السَّاقَةِ
در پاسبانی باشد در پاسبانی واگر باشد در ساقه باشد در ساقه
یعنی خوشی باد مر بنده را که گیرنده باشد عنان و لجام اسپ خود را
در راه خداوند تعالی و جهاد فی سبیل الله که آن بنده
پریشان و پراگنده موست و گرد زده و غبار آلوده پاست
اگر در پاسبانی دشمن و خوف هجوم اوشان در اول لشکر
مقرر باشد پس در پاسبانی و حراست لشکر بود و اگر در ساقه
و پسین لشکر مقرر بود باید که در آخرین لشکر فیروز اثر رود یعنی
هرجا که سرکرده لشکر تعین وی کند باید که همانجا باشد
و در خدمت دین پیغمبر صلی الله علیه وسلم جد و جهد نماید
پس اینچنین کس را خوشی و خرمی و جنت میباشد و در کتاب جامع

ردّ المحتار آورده که آنحضرت صلی الله علیه وسلّم فرموده

إِنَّ صَلوٰةَ الْمُرَابِطِ تَعْدِلُ خَمْسَمِائَةِ صَلوٰةٍ وَنَفَقَةُ
بدرستی نماز نگاهدارنده برابرست به پنجصد نماز و نفقه

الدِّيْنَارِ وَالدِّرْهَمِ مِنْهُ أَفْضَلُ مِنْ سَبْعِمِائَةِ
یک دینار و یک درهم ازو بهترست از هفتصد

دِيْنَارٍ يُنْفِقُهُ فِيْ غَيْرِهِ معنی آنکه بتحقیق که ثواب یک
دینار که نفقه کند در دیگر راه

نماز مرابطان و کسانیکه در بندرهای اسلام باشند

و محافظت میکنند برابرست همراه ثواب پنجصد نماز آن

کسانیکه در خانه های خود بنشینند و تن پروری کنند

و ثواب یک روپیه و اشرفی که مرابطان در راه خدا تعالی

فدا کنند و صدقه کرده صرف نمایند بهترست از ثواب

هفت صد درهم و دینار که در کار دیگر بصرف رسانند لهذا باید که

مؤمنان با صدق و ایقان پیاده و رکبان به سرحدهای اسلام بتازند و در آنجا

حراست و محافظت نمایند و کفار نابکار را از آمدن بدیار اسلام مانع گشته نگذارند

و محاربه‌های قوی در وقت جنگ نموده این فضائل را از دست ندهند و خودها را از جنت وا

وجوران بلقیب وزینت گردانند و در حراست دین ساعی و متوجه باشند
بر صفحه خواطر تنویر مظاهر صغار و کبار و صاحب شوکتان باعز و وقار و
جمیع سکان قری و امصار اظهار و اشتهار میداریم که چون اعانت دین
اسلام بفحوای یَا اَیُّهَا الَّذِیْنَ اٰمَنُوْا کُوْنُوْا اَنْصَارَ اللّٰهِ بر کافه
ای مسلمانان باشید نصرت دهنده خدا
انام از قبیل ادای صلوة و صیام است و اهتمام و اجتهاد در باب غزو
وجهاد بحکم جَاهِدُوْا فِی اللّٰهِ حَقَّ جِهَادِهٖ منجمله فرایض و واجبات لهذا
جهاد کنید در راه خدا حق جهاد که برای خدا باشد
بر کافه مومنین که الآن نفیر غزا و جهاد عام شده و سرحدهای اسلام
در حیطه تصرف آن سراپا ظلام آمده واجب و فرض عین است که
به نیروی عنایت احدی در تقویت و اعلاء دین محمدی صلی الله علیه وآله
وسلم بکوشند و همه مردمان بکارزار روند و شیر کردار و جرار در میدان
مبارزت پیرامون جماعه کفار نابکار شوند و آن زمره مفسده و گروه متمرد
را کَمَنْ مَّثَلُهٗ فِی الظُّلُمَاتِ لَیْسَ بِخَارِجٍ مِّنْهَا علوف سیوف و گوی
مانند کسی باشد که در تاریکیهاست نیست بیرون آینده از آن
چوگان نمایند و به حکم اِنْفِرُوْا خِفَافًا وَّ ثِقَالًا وَّجَاهِدُوْا بِاَمْوَالِکُمْ
بیرون روید سبکبار و گرانبار وجهاد کنید بمالهای خود

وَأَنفُسِكُمْ فِي سَبِيلِ اللهِ ذَٰلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنتُمْ تَعْلَمُونَ ○ کارنمائید
وجانهای خود در راه خدا این بهترست مرشمارا اگر هستید عالمان
معنی آنکه بیرون روید بغزا ای مؤمنان سبکبار و گران بار حیا نحیف
تندرست و بیمار و پیاده و سوار و بی سلاح و اسلحه دار تنها و باخدمت
گار بی زن و کتخدا فربه و لاغر فقیر و توانگر جوان و پیر همه در راه خدای
تعالی بنفس و مال جهاد کنید مالهای خود را تهیه سلاح و راحله و زاد کنید و
بنفس های خود مباشرت کارزار نمائید که این رفتن و غزا بهترست مر شمارا از
ماندن بخانه ها اگر هستید که میدانید ثواب غزا و عقاب ماندن بخانه ها را
ظاهر اگرچه این آیت مفید عموم ست اما کور و شل و مریض و جا مانده
گان و صاحبان عذر و مانند اوشان بحکم آیه کریمه لَيْسَ عَلَى الْأَ
نیست بر
عْمَىٰ حَرَجٌ ⁘ وَلَيْسَ عَلَى الضُّعَفَاءِ وَلَا عَلَى الْمَرْضَىٰ
کور مشقت ونیست بر ضعیفان ونه بر بیماران
وَمَا كَانَ الْمُؤْمِنُونَ لِيَنفِرُوا كَافَّةً خارج گشته اند و سوای آن
ومکن نیست مؤمنان را که برآیند همه یکجا
بر همه مؤمنان و اهل اسلام در وقت نفیر عام فرض عین ست که بنفس
و مال در راه خدا غزا کنند و محبوب ترین اشیاء خود ها را فدا نمائید

و بروایت ابن عباس رضی الله عنه آمده که آنحضرت صلی الله علیه وسلم

در روز فتح مکه فرمود که بعد ازین فتح هجرت ما از مکه نخواهد شد ولیکن جهاد

و نیت اعمال صالحه باقی ست وَاِذَا اسْتُنْفِرْتُمْ فَانْفِرُوْا معنی آنکه

و در فتح که طلب بر آمدن به غزا شوید پس حبیبا که بر آئید

چون طلب کرده شوید جهت دفع غلبه کفار که بر دیار اسلام آیند پس بر همه مسلمانان

واجب و فرض عین ست که بر آیند و شر کفار را دفع نمایند و بآمدن بسوی شهرهای

اسلام نگذارند و همچنین حق تعالی میفرماید یٰاَیُّهَا الَّذِیْنَ اٰمَنُوْا خُذُوْا

اے مسلمانان بگیرید

حِذْرَکُمْ فَانْفِرُوْا ثُبَاتٍ اَوِ انْفِرُوْا جَمِیْعًا ۝ وَمَنْ یُّقَاتِلْ

سلاح خریدن پس بیرون روید گروه گروه در جهات مختلفه یا بیرون روید جمیع آمده و هر که جنگ کند

فِیْ سَبِیْلِ اللّٰهِ فَیُقْتَلْ اَوْ یَغْلِبْ فَسَوْفَ نُؤْتِیْهِ اَجْرًا عَظِیْمًا ۝ ای گروه مؤمنان

در راه خدا پس کشته شود یا غالب آید پس زود باشد بدهیم او را مزد بزرگ

به قتال دشمنان آماده شوید و اسلحه های خود را گرفته گروه گروه در

جهات مختلفه بیرون روید یا همه بیکو که جمع شده بر آئید

و این زندگانی دنیا را که عاقبت آنرا افنا در قفاست بنعمت های

جاودانی آنسرای مبدل سازید چه هر که در راه پروردگار کارزار کند

و کشته شود و درجه شهادت یابد یا بر دشمن غالب و مظفر گردد پس زود باشد

که در آخرت با و مزدی بزرگ دهم که هیچ در صفت نیاید و نعمت های دنیا

در مقابلش ذلیل و محقر باشد و سرور عالم صلی الله علیه و آله و سلم فرموده

وَاعْلَمُوْا اَنَّ اَبْوَابَ الْجَنَّةِ تَحْتَ ظِلَالِ السُّيُوْفِ معنی آنکه تحقیق بدانید

و بدانید که دروازه های جنت زیر سایهای شمشیرهاست

که ثواب خداتعالی که موصل به جنت در آنسرست در زیر سایه های شمشیر

هاست که مؤمنان در برق سیف و لمعان سنان بمعرکه جان ستان

روند و زلال خوف و هراس و نائره بیم و وسواس بدل نیارند و مرحله

پیمائی جنت شده خود ها را بدان حضرت صلی الله علیه و آله و سلم رسانند

و اعناق اهل فساد و عناد را به تیغ ها جهاد قطع سازند و بمالک دوزخ سپارند

که آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم فرموده اِنَّ مَنْ قُتِلَ مِنَّا صَارَ اِلَی الْجَنَّةِ

هرکه کشته شد از ما گشت او بهشت را

وَقَتْلَاهُمْ فِی النَّارِ معنی آنکه تحقیق هرکه از ما مسلمانان کشته و شهید گردد

و کشتگان کفار در آتش است

گشته او جنت است بهر باب که میرود در آید و کشتگان کافران بدوزخ

میباشند که جز عذاب چیزی دیگر نمیباشند و در کتاب جهاد در مختار آورده فرض

عَیْنٌ اِنْ هَجَمَ الْعَدُوُّ فَیَخْرُجُ الْکُلُّ وَلَوْ بِلَا اِذْنٍ وَیَأْثَمُ الزَّوْجُ وَنَحْوُهُ بِالْمَنْعِ

عین است جهاد اگر هجوم آرد دشمن پس برآید همه اگرچه بی اذن باشد و گناهگار میشود شوهر و مانند او بمنع کردن

معنی آنکه جهاد بر کافه عباد فرض عین است که اگر داخل گردد و غلبه نماید
دشمن بر شهری از شهرهای اسلام دفعةً و این حالت را نفیر عام مینامند
که حاجت بجمیع مسلمانان دارد پس فرض است که مخدره نشینان پردهٔ
عصمت و بی بیان مطمورهٔ عفت بی اجازت روند و اذن از شوهران
نخواهند و همچنین غلام بی اجازت بادار و قرضدار به جهاد راه کردگار روند
و شوهران و حقداران بمنع کردن بزه گار میگردند چه صاحبان حق را
در ادای صوم و صلوة و سائر واجبات ولایت ممانعت نیست پس چگونه
در امری که موجب اعلاء دین و سبب خوشنودی رب العالمین باشد
منع نمایند و در کتاب جهاد رد المحتار نقل از بزازیه نموده که اگر کافران زن
مسلمان را در مشرق قیدی و بندی نمایند پس بر اهل مغرب
واجب است که آنرا از بند کفار خلاص کنند و نیز در کتاب مذکور مسطور است

وَيُقْبَلُ خَبَرُ الْمُسْتَنْفِرِ وَمُنَادِي السُّلْطَانِ وَلَوْ كَانَ كُلٌّ مِنْهُمَا فَاسِقًا
و قبول کرده شود سخن طالب بر آمدن به غزا و ندا کننده از جانب بادشاه اگرچه هرکدام از ایشان فاسق باشند
لِأَنَّهُ خَبَرٌ يَشْتَهِرُ فِي الْحَالِ معنی آنکه قبول کرده شود اخبار
زیرا که این خبر شهرت می یابد فی الحال

طالب برآمدن بغزاو نابابنکه ازجانب پادشاه دین پناه ندا مینمایند
واهل اسلام بغلبهٔ کفار بر دیار مومنان اطلاع میدهند و بغزا رفتن میفرمایند
اگرچه آنها فاسق یا غلام بوند زیراکه این چنین اخبار فی الحال اشتهار مییابند
پس حاجت بگواه عدل ندارد و بمضمون اَلجِهادُ مَاضٍ مَعَ البِرِّ وَالفَاجِرِ
جهاد فرض قدیم است که برود همراه بادشاه نیک و بد
برکافهٔ مومنان فرض عین ست که در تحتِ لواء پادشاه عادل و جابر
جهاد نمایند و بسر و مال در معرکهٔ قتال روند و ناموس و دین را از دست
ندهند تا بدین اعمال سزاوار جنت و نعیم آخرت گردند بر خواطر مشیدان
دین و دولت و خیرخواهانِ ملک و ملتِ فوجی و رعیتی واضح باد که
هرگاه خوف و هراس و بیم و وسواس در طبائع کافهٔ ناس متمکن بود و
خناس هم در دلها وسوسه می افزود خداوند منان جهت تسلی مومنان آن
نموده فرمود که ای پیغمبر صلی الله علیه وسلم من خدای ترا و کسانیکه از مومنان
ترا متابعت نمایند و بجهاد روند بس ست کفایت مینمایند پس از قتال
باکفار مترسید یَا اَیُّهَا النَّبِیُّ حَرِّضِ المُؤمِنِینَ عَلَی القِتَالِ اِن یَکُن
ای پیغمبر رغبت ده مسلمانان را بر جنگ اگر باشند

منه

مِّنكُمْ عِشْرُونَ صَابِرُونَ يَغْلِبُوا مِائَتَيْنِ وَإِن يَكُن مِّنكُم مِّائَةٌ يَغْلِبُوا أَلْفًا

از شما بیست کس صبر کننده غالب شوند بر دو صد کس و اگر باشد از شما صد کس غالب شوند بر هزار کس

مِّنَ الَّذِينَ كَفَرُوا بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَّا يَفْقَهُونَ معنی آنکه ای پیغمبر صلی الله

از کافران بسبب آنکه ایشان گروهی هستند که نمی فهمند

علیه وسلم رفیع القدر برانگیز و گرم ساز مومنان را بر کارزار با کفار اگر باشد
بیست تن از مومنان صبر کنندگان در معرکه قتال هر آینه غلبه نمایند بر دو صد
مشرکان و اهل ضلال و اگر از شما صد تن بوند بتائید الهی بر هزار تن
غالب می آیند زیرا که ایشان گروهی اند که نمیدانند و خدا و روز قیامت
را نمی شناسند لهذا از نجات و درجات آخرت غافلند و در زمان
مقاتله ثبات و صبر با مومنان ندارند پس باید که از شما یکنفر از ده نفر
کفار فرار نکند و در حین کارزار شکیبائی ورزد ای مومنان قبل این
همچنین حکم بوده که یک مسلمان از ده تن کافران نگریزد و بسا این امر شاق
بود حق تعالی بر سبیل فضل و رحمت بر مایان امر نموده فرمود الْآنَ

اکنون

خَفَّفَ اللَّهُ عَنكُمْ وَعَلِمَ أَنَّ فِيكُمْ ضَعْفًا فَإِن يَكُن مِّنكُم مِّائَةٌ

سبک ساخت خدا از شما و دانست هر آئینه در میان شما ضعیف است پس اگر باشد از شما صد کس

صَابِرَةٌ يَغْلِبُوا مِائَتَيْنِ وَإِن يَكُن مِّنكُمْ أَلْفٌ يَغْلِبُوا أَلْفَيْنِ

شکیبا غالب آیند بر دو صد کس و اگر باشد از شما هزار کس غالب آیند بر دو هزار کس

اَلْفَیْنِ بِاِذْنِ اللّٰهِ وَاللّٰهُ مَعَ الصَّابِرِیْنَ معنی آنکه الحال خدای لایزال
بر دو هزار کس بغلبه یابد خدا و خدا با صابران است
این حکم را از شما سبک گردانید و دید و میدانست که در شما سستی
وضعف بدن است وآن واقع گردید وبحصول انجامید لهذا حکم
چنان شد که اگر باشند از شما صد تن شکیبا غالب میشوند بر دو صد تن
از اهل دغا واگر هزار تن از شما بوده باشند بر دو هزار بفضل و
ویاری خدا غالب می آیند که خداوند باعانت ونصرت
با صابران است لهذا باید که یک تن از شما مؤمنان
در مقابله دو تن از کافران صبر نماید ونگریزد که اَلصَّبْرُ مَطِیَّةُ
الظَّفَرِ است پس باید که کافهٔ امت در میدان مبارزت مانند
سیّد لولاک چست وچالاک بوند ودلیر مثل شیر باشند ودر معرکهٔ
روز نبرد دُود وخاک کفار را با فلاک رسانند ودین خود ها را
اعانت نمایند وبر کرب وضرب صبر کنند تا ثمر فتح وظفر بیابند
واعتماد بر قوت وشوکت نکنند وبه حمایت حق واثق باشند

بیت گر اعتماد تو بر اسپ و لشکر ست و سلاح ؛ مرا است بر کرم دوست

اعتماد تمام ؛ و آیه اِن یَکُن مِنکُم عِشرُونَ صَابِرُونَ

اگر باشد از شما بیست کس صبر کننده

دلالت بران دارد که حصول ظفر مرتب به صبر ست نه آنچنان صبر یکه

بی دست و پا در صف جنگ درنگ کنند بلکه باید مهندا شدید الا

عضا و قوی دل و شجاع بوند و به شمشیر و تفنگ جنگ کنند و

پشت نگردانند الا آنکه مُتَحَرِّفًا لِقِتَالٍ اَو مُتَحَيِّزًا اِلٰى فِئَةٍ اُخرٰى

گردنده برای جنگ یا جاگیرنده بسوی گروهی دگر

باشند پس اینچنین مؤمنان را خداوند وعده نموده که اعانت میکند و

فتح و نصرت میدهد و کفار قدرت باید او شان نمی یابند و همچنین

آنحضرت صلی الله علیه وسلم فرموده وَاِذَا لَقِيتُمُوهُم فَاصبِرُوا

و وقتیکه روبرو شدید صبر کنید

معنی آنکه وقتیکه پیش آید با کفار روز جنگ پس صبر کنید و برجا بوده

نگریزید زیرا که هزیمت و شکست یک مسلمان سلاح دار تا زمانیکه

آلت قتال بدست دارد از دو کافر در وقت کارزار حرام است

و مثل قتل و زنا گناه میباشد و هرگاه برابر یک مؤمن سه کافر

بود بهتر آن ست که صبر نماید و گریز ننماید اما هزیمت نیز جائز نباشد
و آنحضرت صلی الله علیه وسلم فرموده اللّٰهم ان العیش عیش
ای بار خدایا عیش عیش
الاخرة فاغفر الانصار والمهاجرة یعنی ای بار خدایا عیش عیش
آخرت ست پس ببخش مددگاران و هجرت کنندگان را
آخرت ست بیامرز انصار و مهاجران را و اصحاب می گفتند
نحن الذین بایعوا محمدا صلی الله علیه وسلم علی الجهاد ما بقینا ابدا
مایان آنکسانیم که بیعت نموده ایم با محمد درود خدا برا و سلام برجهاد تا وقتیکه باقی باشیم همیشه
یعنی آنکه مایان آن کسانیم که همراه پیغمبر حمیده خصلت صلعم بیعت نموده
ایم برجهاد و قطع مادهٔ شرک و فساد مادامیکه زنده و حیات ایم این بیعت
را در وقت حفر خندق که در حول مدینه حین جمعیت احزاب اعراب میکنند
نموده بودند و نیز جناب سرور عالم صلی الله علیه وسلم جهت طواف
بیت الحرام بیامد و در حدیبیه نزول فرمود خراش یا خواش بن امیه را بمکه
فرستاد که بکفار اطلاع دهد که آنحضرت صلی الله علیه وسلم به عمره آمده
و داعیهٔ حرب ندارد اهل مکه خواس را از درآمدن و سخن کردن منع کردند
آنحضرت صلی الله علیه وسلم ثانیا عثمان رضی الله عنه بن عفان را فرستاد

اورا

اورا در مکه نگذاشتند و آوازه قتل او در افتاد آن حضرت صلی الله علیه و سلّم اصحاب

را طلبید بقول صحیح اوشان یکهزار و پنجصد و پنج تن بودند و بیعت کردند بانکه

با قریش قتال کنند و از جنگ مطلقا رو نتابند تا آنکه بمیرند و آن حضرت

صلی الله علیه و سلّم درین حالت در زیر درخت سمره نشسته بود و فرمود

که یک تن ازین اهل بیعت رضوان بدوزخ نروند که حق تعالی از اوشان

خشنود شده و فرموده لَقَدْ رَضِيَ اللّٰهُ عَنِ الْمُؤْمِنِيْنَ اِذْ يُبَايِعُوْنَكَ

بتحقیق خوشنود شد خدا از مومنان وقتی که بیعت کردند با تو

تَحْتَ الشَّجَرَةِ فَعَلِمَ مَا فِيْ قُلُوْبِهِمْ فَاَنْزَلَ السَّكِيْنَةَ عَلَيْهِمْ وَاَثَابَهُمْ فَتْحًا

در زیر درخت پس دانست خدا آنچه در دلهای شان است پس فرود آورد اطمینان دل بر ایشان و ثواب داد ایشانرا فتح

قَرِيْبًا وَّمَغَانِمَ كَثِيْرَةً يَّاْخُذُوْنَهَا وَكَانَ اللّٰهُ عَزِيْزًا حَكِيْمًا

نزدیک و غنیمت های بسیار که بدست آرند آن را و هست خدا غالب حکم کننده

معنی آنکه بتحقیق که خدا تعالی خشنود گردید از مومنان و صحابه علیهم الر

ضوان وقتی که در زیر درخت سمره با تو بیعت کردند و خداوند تعالی

اخلاص و وفا و صدق و صفای دلهای اوشانرا میدانست و بر

اوشان آرامی فرستاد و پاداش داد با آنها فتح نزدیک را که

فتح مکه یا خیبر یا هجر بود که از یهود غنیمتهای بسیار از خوت

ونقود وغیر آن بگیرند وهمچنین خداتعالی غلبه دهنده است دوستان
خود را و حکم کننده به خرابی خانهٔ دشمنان ای امت محمد مصطفی ۳۰
خداوند تعالی شما را غنیمت های بسیار در اطراف واکناف عالم
وعده نموده که هنوز قادر بران نه شده اید و بدست شما نیامده و در
وعدهٔ خدا کذب نیست پس باید که همه عساکر مومنان بصدق و
ایقان همچو صحابهٔ کرام بر بادشاه دین پناه خود بیعت کنند واز
تهٔ دل یکدیگر را باهم برادر دانند و در وقت محاربت صداقت نموده
فرار اختیار ننمایند واز ارتکاب امر نامشروع پرهیزیده بتضرع و
دعا بدرگاه حضرت جل و علی متوجه باشند و بگویند اللهم (ای بار خدایا)
اهزمهم وزلزلهم معنی آنکه ای خدا بگریزان کافران را و بلرزان دست
(هزیمت ده کفار را و بلرزان دست و پای ایشانرا)
و پای اوشانرا تا ثبات نورزند و همه بمیرند و در کتاب سیر عالم
گیری آورده که اگر شمار مسلمانان نصف عدد مشرکان باشد اوشانرا
فرار جائز نمی باشد بشرطیکه با اوشان اسلحه بوده باشد و هرگاه مسلمانان

در شمار

در شمار بدوازده هزار یا چیزی بسیار رسند اگرچه عدد کفّار باضعاف آنها
بود بشرط اتحاد کلمه فرار جائز نمی باشند زیرا که در حدیث آمده لَن تُغلَبَ اثنا
مغلوب نمیگردد دوازده
عَشَرَ اَلفًا مِن قِلَّةٍ معنے آنکه مغلوب نمیگردد دوازده هزار لشکر از جهت
هزار لشکر از جهة کمی
کمی امّا از جهت خیانت هزیمت میخورند و هرگاه اتحاد کلمه نباشد پس همان
بیان سابق ست که یک مسلمان از دو کافر نگریزد و وسع طاقت خود را
در اعلاء دین صرف نماید بر صفحهٔ خواطر افراد نوع انسان و عامهٔ اهل ایمان
روشن و تابان خواهد بود که هلال سان انگشت نمائی جهان کیج گردد که در مطالع
خدمات خدا و اعلاء دین محمد مصطفے صلی الله علیه وسلم کالشمس فی وسط السماء
لایح و هویدا شود تا از رتبهٔ حضیض سفلی صاعد مدارج ارتقا شده فائز نعیم آن سرا
و درجات جنّت المأوی گردد چنانچه حق سبحانه وتعالی میفرماید فَضَّلَ اللّٰهُ المُجٰهِدِینَ
افزونی داده است خدا مجاهدان را
بِاَموَالِهِم وَاَنفُسِهِم عَلَی القٰعِدِینَ دَرَجَةً وَفَضَّلَ اللّٰهُ المُجٰهِدِینَ عَلَی القٰعِدِینَ
بمالهای ایشان و جانهای ایشان بر نشینندگان در مرتبه و افزونی داده خدا مجاهدان را بر نشینندگان
اَجرًا عَظِیمًا دَرَجٰتٍ مِّنهُ وَمَغفِرَةً وَّرَحمَةً وَکَانَ اللّٰهُ
مزد بزرگ مرتبه ها از جانب خویش و آمرزش و بخشایش و هست خدا
غَفُورًا رَّحِیمًا معنی آنکه خدا تعالی فضیلت داده مجاهدانرا
بخشاینده مهربان

که بنفس و مال در راه خداوند لایزال جهاد می کنند بر آنان که در خانه
می نشینند درجات بلند و پایه های خوش و پسند که در دنیا غنیمت و
ظفر و نام نیک می یابند و در آخرت درجات بزرگ و مغفرت و رحمت داده
می شوند که مابین هر دو درجهٔ آن مقدار دویدن اسپ تیز رو ست هفتاد
خریف یا هفتاد سال و نیز خداوند عالم می بخشد گناهان سابقهٔ او
شان را و مهربانی مینماید در از دیاد اجر او شان و نیز حق تعالی فرموده
اَلَّذِیْنَ اٰمَنُوْا وَهَاجَرُوْا وَجَاهَدُوْا فِیْ سَبِیْلِ اللّٰهِ بِاَمْوَالِهِمْ
آنانکه ایمان آوردند و هجرت کردند و جهاد نمودند در راه خدا بمالهای خود
وَاَنْفُسِهِمْ اَعْظَمُ دَرَجَةً عِنْدَ اللّٰهِ اُولٰٓئِكَ هُمُ
و جانهای خود بزرگ ترانند از روی درجه نزدیک خدا و آن گروه ایشانند که
اَلْفَآئِزُوْنَ ۝ معنی آنانکه بخدا و رسول ایمان آورده اند و از جا و ماوای
ظفر یافتگان
خود ها هجرت کردند و در راه خدا بنفس و مال جهاد نمودند هر آئینه این کسان
نزد خداوند منان بزرگتر اند در کرامت و بلند تر در مرتبه اند و ظفر یافتگان اند
با مانی دو جهان و نجات یابندگان از آتش سوزان و آن درجات اسلام و جهاد
و شهادت و هجرت ست که خداوند مجاهدان را بآنها فائز نموده و مید هد در دنیا

آمده که آنحضرت صلی اللّٰه علیه وسلّم فرموده اِنَّ فِی الْجَنَّةِ مِائَةَ دَرَجَةٍ
بدرستی که در بهشت صد مرتبه
اَعَدَّهَا اللّٰهُ لِلْمُجَاهِدِیْنَ فِیْ سَبِیْلِ اللّٰهِ مَا بَیْنَ الدَّرَجَتَیْنِ کَمَا
که آماده کرده است خدا مر جهاد کنندگان را در راه خدا مسافت مابین دو پایه چنانچه
بَیْنَ السَّمَآءِ وَالْاَرْضِ فَاِذَا سَأَلْتُمُوا اللّٰهَ فَاسْئَلُوْهُ الْفِرْدَوْسَ فَاِنَّهٗ
میان آسمان و زمین است پس چون سوال کنید از خدا بهشت پس سوال کنید فردوس را پس بدرستی
اَوْسَطُ الْجَنَّةِ وَاَعْلَی الْجَنَّةِ وَفَوْقَهٗ عَرْشُ الرَّحْمٰنِ وَمِنْهُ تَفَجَّرُ اَنْهَارُ الْجَنَّةِ
فردوس اوسط و افضل بهشت است و فردوس بالاتر بهشت است و زبر او عرش خدا و نهرهای بهشت از فردوس است روان
معنی آنکه تحقیق در جنّت صد درجه است که آنرا خدا برای مجاهدان و غازیان
راه خود آماده و مهیّا نموده و بُعد در میان هر دو درجه از آن همچو زمین
و آسمان است وقتیکه میخواهید از ربّ العالمین هر آئینه طلب کنید
بهشت برین را که آن میانه و بهترین و بلندترین و فراخ ترین
جایهای بهشت میباشد و زبر آن عرش رحمن است و از آنجا جویهای
جاری آب و شیر و انگبین و خمر لَذَّةٍ لِّلشَّارِبِیْنَ میرود و تربت گاه
مزه دهنده برای نوشندگان
اهل جنّت یا ربوه رفیع المنزلت است و در حدیث آمده که آنحضرت
صلی اللّٰه علیه وسلّم فرموده در خواب دیدم که جبرئیل علیه السلام و میکائیل
علیه السلام بصورت آدمی نزد من آمدند و همراه من بر درختی بالا رفتند

و مرا به سرائی بردند که بسیار بهتر و نیکوتر بود که هرگز آنچنان جا ندیده بودم
پس مرا گفتند که این سرا و جا مأوای شهدا و کشتگان راه خداست
لهذا ای مجاهدان دین و غازیان صداقت تمکین بدانید که این
درجات بلا درجنات عالیات حضرت واهب العطیات برای ما
عصات آمده و مهیا نموده تا جهه حفظ ناموس و ننگ در راه او جنگ
نمائیم و خود ها را باین مراتب رسانیم چه اگر پادشاه دین پناه درین دنیا
کسی را وعدهٔ خلعت و جاه دهد سبا فارسان معرکهٔ نبرد جد و جهد نموده
بمدارج ارتقا بالا می شوند و خود ها را فائز آن نعما مینمایند و فخر و مبا
هات می کنند که این عطیهٔ ظل یزدان و پادشاه والاجاه دوران
است پس ای مؤمنان چرا در حصول جنات و درجات آخرت
و خشنودی جناب رب العزت نمیکوشید که در دنیا سزاوار جاه و
عزت شوید و در آخرت بسرور و بهجت برارائک جنت نشینید چه ادناترین اهل جنت
که آنحضرت فرموده هفتاد و دو حورعین و هشتاد و دو هزار خادم داده میشود مردان جنتی بر هفتاد

مسند متکی میباشند و کمترین مروارید هائیکه در تیجان و زیور حوران میباشد
مابین مشرق و مغرب را روشن مینماید که اگر یک زن از زنان جنّت باین
دنیا رو نماید کل دنیا را منوّر و روشن مینماید و مابین زمین و آسمان را از خوشبوئی پر میسازد چه یک چادری که بر سر حوران میباشد از دنیا و آنچه در دنیاست
بهتر است و در جنّت یک جمعیت گاهی است که حوران در ان جمع میشوند
و غنا میکنند و به تسبیح حضرت جلّ و علی تشغل مینمایند که مثل آن آوازها
کسی نشنیده و حوران جنّت میگویند که ما خالدات ایم که هلاک و فنا
نداریم و ناعمات ایم که محتاج نمیگردیم و راضیات ایم خوشی باد کسی را
که او برای ما باشد و ما باو داده شویم و جنّت جائی است که هیچ چشم بیننده
آنچنان جا ندیده و هیچ گوشی نشنیده و بر دل هیچ بشر نگذشته و کسی را قدرت
بیان نمیباشد تا به تفصیل کل نعماء جنّت را ذکر نماید از خداوند عالم
میخواهم که این گناه گار و جمیع امّتان احمد مختار صلی الله علیه و آله و سلم
را از چنین جا محروم نسازد و باعمالی که موجب خوشنودی و رضای

اوست توفیق داده فایز گرداند بحرمت محمد و آله الامجاد **باب سوم**

دربیان فضیلت شهدا و کشته گان در راه خدا و بیان آن کسانیکه در سفر

غزا بسبب افتادن از اسپ و مانند آن بمیرند غازی و شهید اند

بر کافهٔ اهل ایمان و ارباب درایت و عرفان واضح و تابان باد

که صحابهٔ کرام بعد از حرب بدر ذکر کشتگان راه خدا میکردند و بعضی بر

سبیل افسوس و حسرت میگفتند که بیچاره فلان جان شیرین بذو المنان

سپارید و از لذت حیات و نعیم دنیا محروم گردید حق سبحانه تعالی فرمود

وَلَا تَقُولُوا لِمَنْ يُقْتَلُ فِي سَبِيلِ اللهِ أَمْوَاتٌ بَلْ أَحْيَاءٌ وَلٰكِن

و مگوئید مر آنکس را که کشته شود در راه خدا که ایشان مردگانند بلکه ایشان زندگانند ولیکن

لَا تَشْعُرُونَ ۝ یعنی آنکه مگوئید آن کسانی را که کشته در راه خدا

شما نمیدانید

و جهاد فی سبیل الله گردند که ایشان مرده گانند بلکه آنها در حضرت ما زنده

گانند ولیکن شما کیفیت آن زنده گی را نمیدانید که ادراک آن بعقل

متصور نیست و نیز از حسن رحمة الله علیه روایت شده که شهدا نزد خدا

احیا اند که رزقهای اوشان بر ارواح آنان پیش میشود و فرح و راحت بآنها

میرسد همچنان که بر ارواح آل فرعون در غدا و عشی آتش پیش میگردد
و با آنها در دمیرسد و مجاهد گفته که از ثمرات جنت میخورند و بوی آن را
میابند اما در جنت فی الحال نمیباشند ای مومنان این زنده گی
شهدا بجسد نیست که مثل حیات دیگر حیوانات دیده شود و به عقل نیز
مدرک نمیگردد بلکه محض بوحی معلوم شده که ذایقه نعمت را میچشند
و همچنین در بیان فضیلت و حیات شهدا حق تعالی فرموده

وَلَا تَحْسَبَنَّ الَّذِيْنَ قُتِلُوْا فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ اَمْوَاتًا بَلْ اَحْيَاءٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ
و گمان مکن آنان را که کشته شدند در راه خدا مردگان بلکه زندگانند نزدیک پروردگار خود
يُرْزَقُوْنَ فَرِحِيْنَ بِمَا اٰتٰهُمُ اللّٰهُ مِنْ فَضْلِهٖ وَيَسْتَبْشِرُوْنَ بِنِعْمَةٍ
روزی داده میشوند شادمانند بانچه داده است خدا ایشان را از فضل خود و خوشوقت میشوند به نعمت
مِّنَ اللّٰهِ وَفَضْلٍ وَّاَنَّ اللّٰهَ لَا يُضِيْعُ اَجْرَ الْمُؤْمِنِيْنَ معنی آنکه مپندار آنان که را بصدق
خدا و فضل او و با آنکه خدا ضایع نمیکند مزد مومنان را

نیت در راه خدا کشته شدند که ایشان مرده گانند بلکه ایشان
نزد پروردگار خود زنده گانند که هر سال تا روز قیامت ثواب
غزا بایشان میرسد و خاک ایشان را نمیخورد و مثل دیگر مرده گان
غسل باوشان نمیدهند و سلام زائران خود را بدستور زنده

گانی رد میکنند و از میوه های جنت روزی داده می شود و نیز در
ذکر و دین احیا اند و هر شب ارواح شهدا تحت عرش خدا
تا روز جزا سجده میکنند و بآنچه خداوند منان از خوشنودی و فضل خود
باوشان داده شادمان و مسرور میگردند به بشارت و شادی میکنند
با آنان که هنوز باوشان نرسیده اند و امید میدارند که به بهشت
بدیشان رسند و در کرامت با آنها شریک گردند و میدانند که هیچ ترسی
براوشان نیست و نه اندوهناک میگردند به مفارقت دنیا و آنچه
بگذراند و به نعمت های خدا که بایشان رسیده شادمانی مینمایند
و فرحناک اند بآنکه خداوند مزد مومنان موحد و مجاهد را ضایع نمیکند
و نعمت های بیحد میدهد و بروایت ابن عباس رضی الله تعالی عنه
آمده که آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم فرموده که چون برادران شما
در روز احد شهید شدند حق سبحانه تعالی جانهای ایشانرا در اجواف
مرغان سبز بال جا داد که در هوای بهشت طواف کنند و بر شاخهای

طوبی آشیانه سازند و از جویبار فردوس آب خورند و بوقت استراحت
خوابگاه ایشان قنادیل زرین در سایهٔ پایهٔ عرش برین آویخته باشند
و آنها میگویند خدایا که خبر دهد برادران و یاران ما را ازین دولت
که ما یافته ایم تا رغبت ایشان بجهاد زیاده گردد حق سبحانه تعالی
برای تعریف حال ایشان این آیت ارزانی فرمود تا کافهٔ
مومنان بدانند که شهدا نزد حضرت جل و علی زنده اند و بسا فضایل
دارند که آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم فرموده مَا مِنْ اَحَدٍ یَدْخُلُ
نیست هیچ یکی که در آید
الْجَنَّةَ یُحِبُّ اَنْ یَرْجِعَ اِلَی الدُّنْیَا وَلَهُ مَا فِی الْاَرْضِ مِنْ شَیْءٍ اِلَّا الشَّهِیْدُ
بهشت را دوست دارد که بازگردد بسوی دنیا و باشد او را آنچه در زمین است از چیزی مگر شهید
یَتَمَنّٰی اَنْ یَرْجِعَ اِلَی الدُّنْیَا فَیُقْتَلَ عَشْرَ مَرَّاتٍ لِمَا یَرٰی مِنَ الْکَرَامَةِ یعنی آنکه هیچکس نیست
آرزو میکند که بازگردد بسوی دنیا پس کشته شود ده بار از جهت آنکه می بیند از بزرگی و ثواب
که یکدفعه به جنت در آید و دوست دارد آنرا که باز بدنیا رود و آنچه در روی
زمین است باو داده شود مگر شهید را خدا که آرزو میکند که پس بدنیا رود
و ده بار در راه خدا کشته گردد زیرا که بلندی درجات شهادت و کرامت
آنرا می بیند لهذا باز آرزوی شهادت را مینماید و نیز سرور عالم صلی الله علیه

وآله وسلّم فرموده وَالَّذِيْ نَفْسِيْ بِيَدِهٖ لَا يُكْلَمُ اَحَدٌ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ وَاللّٰهُ اَعْلَمُ

قسم است مرا بآن ذاتی که ذات من بقدرت اوست که مجروح گردانیده نمی‌شود هیچ یکی در راه خدا و خدا داناتر است

بِمَنْ يُكْلَمُ فِيْ سَبِيْلِهٖ اِلَّا جَآءَ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَجُرْحُهٗ يَثْعَبُ دَمًا اَللَّوْنُ لَوْنُ الدَّمِ

بکسی که مجروح گردانیده میشود در راه وی مگر آنکه می‌آید روز قیامت و حال آنکه زخم وی می‌ریزد خون را رنگ رنگ خون

وَالرِّيْحُ رِيْحُ الْمِسْكِ معنی آنکه قسم است مرا بآن ذاتی که ذات من

و بوی بوی مشک

در دست قدرت و ملک اوست که زخمی کرده نمیشود هیچ شخصی مسلمان در

راه ذو المنّان و خداوند خود داناست به نیت و اخلاص و کلانی شان

آن کسیکه در راه او زخمی کرده شود که مقصودش اعلاء دین خدا بود نه سمعه

و ریا مگر آنکه می‌آید در روز قیامت بحالیکه زخم آن بسیار جاری میباشد

در رنگ مثل خون میباشد و بو بوی مشک میدهد و حکمت بعث

شهیدان بدین صفت آن است تا مراو شان اشاهد بذل نفس و مال

در راه ذو الجلال بود و همه شهداء که در قتال کفار یا باغیان و ره

زنان و اقامت امر معروف و نهی منکر مرده باشند همین حکم دارند و همچنین

آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلّم فرموده لِلشَّهِيْدِ عِنْدَ اللّٰهِ سِتُّ خِصَالٍ

مر شهید را نزدیک خدا شش خصلت است

يُغْفَرُ لَهٗ فِيْ اَوَّلِ دَفْعَةٍ وَيُرٰى مَقْعَدَهٗ مِنَ الْجَنَّةِ وَيُجَارُ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ

آمرزیده می‌شود مر او را در اول دفعه و نموده می‌شود مر او را جای نشست وی از بهشت و نگاه داشته میشود از عذاب قبر

وَيَأْمَنُ مِنَ الْفَزَعِ الْأَكْبَرِ وَيُوضَعُ عَلَى رَأْسِهِ تَاجُ الْوَقَارِ الْيَاقُوتَةُ مِنْهَا خَيْرٌ
وامین میگردد از ترس بزرگ تر ونهاده میشود بر سر وی افسر عزت یک جوهر از آن جواهر بهتر است
مِنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا وَيُزَوَّجُ ثِنْتَيْنِ وَسَبْعِينَ زَوْجَةً مِنَ الْحُورِ الْعِينِ
از دنیا وآنچه در اوست وجفت کرده میشود او را بهفتاد و دو زن از حور بهشت
وَيُشَفَّعُ فِي سَبْعِينَ مِنْ أَقْرِبَائِهِ معنی آنکه مر شهید را نزد خداوند حمید شش
وقبول کرده می شود شفاعت او در هفتاد کس از خویشان او
خصلت است اول آن است که اول کرت که قطره خون از بدنش بچکد
بخشیده می شود وجای خود را از جنت می بیند ودویم از عذاب
قبر بیافته محفوظ میگردد سویم از فزع اکبر که عبارت از عذاب آتش
وپیش شدن بران است یا مامور شدن اهل دوزخ بدخول آن ونفخه
اخیره وما نند آن خلاص ومامون میگردد وچهارم بر سر شهید تاج
عزت ووقار نهاده می شود که یکدانه یاقوت آن از دنیا وآنچه بر آن است
بهتر میباشد پنجم بهفتاد ودو زن از حور عین بهشت با وجفت ونکاح کرده میشود
ششم مر اقربای خود را شفاعت میکند ودر هفتاد دو تن از آنها
شفاعتش قبول میشود ونیز سرور عالم صلی الله علیه وآله وسلم فرموده الشَّهِيدُ
لَا يَجِدُ أَلَمَ الْقَتْلِ إِلَّا كَمَا يَجِدُ أَحَدُكُمْ أَلَمَ الْقَرْصِ معنی آنکه نمیابد شهید درد قتل وکشتن الم
نمی یابد درد کشتن را مگر آنچنان می یابد که یکی از شما درد نیک گزیدن را می یابید

انگشتان میباید که یکی از شمارا مورچه یا کنه بگزد و یا با انگشتان دست گزیده شود

و نیز آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم فرموده که هیچ چیزی به نزد خداوند

از دو قطره بهتر نیست قَطْرَةُ دُمُوعٍ مِنْ خَشْيَةِ اللهِ وَقَطْرَةُ دَمٍ تُهْرَاقُ

قطره اشک است که از ترس خدا و قطره خونیست که ریخته می شود

فِي سَبِيلِ اللهِ معنی آنکه یکقطره اشکیست که از ترس خدا از چشم بچکد و دیگر

در راه خدا

قطره خونیست که از شهیدان و کشته گان راه خدا بیفتد و در حدیث آمده

که از آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم پرسیده شد که اَیُّ الْقَتْلِ اَشْرَفُ

کدام کشته شدن در جهاد شریف است

قَالَ مَنْ اُهْرِيقَ دَمُهُ وَعُقِرَ جَوَادُهُ معنی آنکه کدام مرگ

گفت کشته شدن کسیکه ریخته شود خون او و پی کرده شود اسپ تیز رفتار او

بهتر و بزرگتر میباشد آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم فرمود کسیکه توده شود

خون او و زخمی و پی کرده شود اسپ خوب و تیز رو او و جناب سرور

عالم صلی الله علیه وآله وسلم فرموده مَنْ جَاهَدَ بِنَفْسِهِ وَمَالِهِ فِي سَبِيلِ اللهِ

هر مسلمانیکه جهاد کند بجان خود و مال خود در راه خدا

فَاِذَا لَقِيَ الْعَدُوَّ قَاتَلَ حَتّٰى يُقْتَلَ فَذٰلِكَ الشَّهِيدُ الْمُمْتَحَنُ فِي خَيْمَةِ اللهِ

پس چون ملاقات کند دشمن را جنگ کند تا آنکه کشته شود پس آن شهید آزمایش کرده شده است در خیمه خدا است

تَحْتَ عَرْشِهِ لَا يَفْضُلُهُ النَّبِيُّونَ اِلَّا بِدَرَجَةِ النُّبُوَّةِ معنی آنکه کسیکه بنفس و مال

زیر عرش او نمیباشند افزون از آن شهید پیغمبران مگر بدرجه نبوت

خویش

در راه خدا جهاد کند و در حین ملاقات با لشکر کفار کارزار نماید تا آنکه

گردد پس این چنین کس شهید امتحان کرده شده میباشد که تحت
عرش خدا در آنحضرت و محل قربت جا داده می شود و پیغمبران
صلوات الله علی نبیّنا و علیهم خبر بدرجه نبوّت از چنین کس فاضل
تر نمیباشند و در حدیث آمده که جابر بن عبد الله رضی الله عنه
روایت نموده که چون عبد الله رضی الله عنه پدرم را بعد از شهید نمودن
و مثله کردن در روز بدر نزد رسول خداوند بیاورند و بگذاشتند
پیش شدم که جامه را از روی مبارکش بر دارم و آنرا ببینم قومم مرا
منع نمودند که ناگاه عمه یا خواهر جابر فریاد کننده بیامد آنحضرت
صلی الله علیه و آله و سلم فرمود چرا گریه میکنی مَازَالَتِ الْمَلَائِكَةُ
تُظِلُّهُ بِاَجْنِحَتِهَا معنی آنکه همیشه اند که فرشته ها سایه میکنند او را القوای
ملکی و انبار رحمت و در باره شهید مغفرت الهی میشود و در کتب فقه
آورده که شهید را ازان سبب باین اسم نامیده اند که بوزن فعیل است
مشتق از شهود که بمعنی حضور میباشد و ملائکه ها نیز برای اکرام او

حاضر میشوند و آنرا به فوز و کرامت بشارت میدهند و یا مشتق از شهادت
است و شهید نیز در آخرت شاهد است بکفر و ظلم آنکه او را کشته
و همچنین بحضرت پروردگار حاضر میشود و ملاقات میکنند چنانچه آیه
وَالشُّهَدَاءُ عِنْدَ رَبِّهِمْ بران گواهی میدهد و یا آنکه زخم و خون
و شهیدان نزد پروردگار خود اند
او شاهد بر صدق و اخلاص اوست که نفس و مال خود را در راه خدا فدا
نموده و یا شهید بمعنی مشهود است و شهید نیز مشهود له بالجنة است و
در کتب فقه و حدیث شهید را بسه قسم تقسیم نموده اند اول آن کسان اند
که شهید در احکام آخرت و دنیا بوند چنانچه در جنگ با کفار کشته شوند
و فرار نه نمایند و یا بظلم به چیزی تیز مقتول گردد این چنین شهدا را
در دنیا غسل و کفن نمیدهند و بحکم زَمِّلُوهُمْ بِكُلُومِهِمْ وَدِمَائِهِمْ
بپیچید یعنی دفن کنید شهیدان را با زخمهای ایشان و خونهای ایشان
وَلَا تُغَسِّلُوهُمْ کار مینمایند و نماز بر اوشان میخوانند و در آخرت بدرجات
و نه شوئید غسل ایشان را
عالیه که باوشان وعده شده میرسند و اینها کاملترین شهداء اند و دوم
شهید آخرت است و آن مبطون و مطعون و غریق و حریق و صاحب

هدم ونفسا، وغریب الوطن وعاشق عفیف وکسانیکه درمرض سل فوت
الجنب یا در شب جمعه وطلب علم بحیثیت تالیف وتدریس وحضور
یا عند المال وافتراس سبع وهوام ومانند آن بمیرند همه شهید در احکام
آخرت اند که به سبیل فضل جهت شدت مشقت که دیده اند خداوند
در آخرت درجه وفضیلت باوشان میدهد وغسل وکفن نیز داده
میشوند وسوم شهید دنیا است که برای نام ویافتن غنیمت غزا کنند
ویا در وقت محاربت پشت گرداند ویا دیگر غرض دنیوی داشته
باشد این چنین کسان شهداء دنیا اند که آنها غسل وکفن نمیدهند اما
درجه اخروی ندارند بر جماعهٔ ارباب شجاعت وفارسان میدان
تفوق وسماحت مستتر وپوشیده نماند که پروردگار بی نیاز بغرور از
بنده گان می بیند واز آن قرار سزاوار اجر وثواب میگرداند
چنانچه حق سبحانه وتعالی میفرماید وَمَنْ يَخْرُجْ مِنْ بَيْتِهِ مُهَاجِرًا
وهرکه بیرون آید از خانهٔ خود در حالیکه هجرت کننده
إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ فَقَدْ وَقَعَ أَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا
بسوی خدا و فرستادهٔ او پس تحقیق که ثابت شد مزد او بر خدا و هست خدا بخشنده مهربان

معنی آنکه هرکه بیرون آید از خانه خود در حال که هجرت کننده بخدا و رسول
صلی الله علیه و آله وسلم بود و بفرمودهٔ اوشان عمل نموده تقرب
جوید و در اثنای راه او را مرگ دریابد و بهجرت گاه نرسد بدرستیکه
بسبیل فضل و رحمت مزد او بر خدا واجب و ثابت شد و همچنین خدای
تعالی بخشنده است گناهان کسی را که بسوی نزدیکی بخدا هجرت نماید
و مهربان در وعده مثوبت که بحسن نیت میدهد و در آیه کریمه مراد
هجرت عام است که بجهاد رود یا طلب علم و حج یا فرار به بلدهٔ دیگر
نماید و مراد آن طاعت و قناعت و زهد و طلب رزق طیب بود
بحکم فَهِجْرَتُهُ اِلٰی مَا هَاجَرَ اِلَیْهِ اجرش میرسد و همچنین در حدیث
(پس هجرت اوست بسوی آنچه هجرت نموده بسوی آن)
آمده که آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم فرموده مَنْ فَصَلَ فِی سَبِیْلِ اللّٰهِ
(هرکه بیرون آید در راه خدا)
فَمَاتَ اَوْ قُتِلَ اَوْ وَقَصَهٗ فَرَسُهٗ اَوْ بَعِیْرُهٗ اَوْ لَدَغَتْهُ هَامَّةٌ اَوْ مَاتَ عَلٰی
(پس بمیرد یا کشته شود یا بیفکند از پشت او را اسپ او یا شتر او یا بگزد او را گزنده زهردار یا بمیرد در جا)
فِرَاشِهٖ بِاَیِّ حَتْفٍ شَآءَ اللّٰهُ فَاِنَّهٗ شَهِیْدٌ وَّاِنَّ لَهُ الْجَنَّةَ
(خوابگاه خود بهر مرگی که خواهد خدا پس بدرستیکه وی شهید است و بدرستیکه مر او راست بهشت)
معنی آنکه هرکه در راه خدا جدا شود و از خانه برآید و به مرگ خود بمیرد

یا کشته شود یا اسپ و اشترش او را بیندازد و گردنش را بشکند یا حیوان
زهردار مثل زنبور و کژدم و مار او را بگزد یا بر فراش خود بهر مرگی که
خدا خواهد بمیرد بتحقیق آنکس شهید است و مر او را جنت میباشد
و همه را خداوند تعالی در فردوس جنت جا میدهد و نیز آنحضرت
صلی الله علیه و آله و سلم فرموده قُفْلَةٌ کَغَزْوَةٍ معنی آنکه برگشتن
(بازگشتن مجاهد از غزا مانند غزا کردنست)
همچو غزا کردن است چنانچه کسی که بغزا میرود موجب اجر و ثواب
میگردد همچنین که بفتح و نصرت واپس می آید سزاوار مزد بحساب
میشود و همچنین آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم فرموده مَنْ خَرَجَ
(هر که بیرون می آید بدون آ)
خُوَاجٌ فِی سَبِیلِ اللّٰهِ فَاِنَّ عَلَیْهِ طَابَعَ الشُّهَدَاءِ معنی آنکه هرکه برآید برو
(ریشی و دمیدگی در راه خدا پس بدرستیکه بر وی مهر و علامه شهید است)
یگدانه در راه خدا پس بر و علامه شهداء است که در
اعلاء دین سعی کرده و در تحصیل رضای حق به نفس و مال کوشیده

باب چهارم

در بیان صبر نمودن در حین قتال با کفار و گناه گریختن و ادبار اگر لشکر

کفار دو چند بوده هرگاه کفار سه چند باشند هر آینه فرار در انوقت گناه کبیره
نمیباشد امّا بالکل نیز نگریزند مگر انکه خود را از صدمهٔ سخت دور داشتن جواز
دارد بر کافهٔ مجاهدین و اخوان صداقت تمکین که حامیان دین متین
حضرت خاتم النبیین صلی الله علیه و آله و سلّم اند واضح و لایح باد که چون
سلسلهٔ صفها پیوسته گردد و رکاب مبارزان بسته و صرصر حدثان
در تبسّم آید و اسنان سنان در تبسّم و خون در رگها بجوش شد و سر بر تنها
بجز و شد باید که دل قوی دارید و جز از خدا مترسید و نفرموده او عمل ننمائید
که یا ایها الذین امنوا اذا لقیتم فئة فاثبتوا واذکروا الله کثیرا لعلکم
ای آن کسانیکه ایمان آورده اید چون روبرو شوید با گروه پس بایستید و یاد کنید خدا را بسیار شاید که شما
تفلحون ۞ واطیعوا الله ورسوله ولا تنازعوا فتفشلوا وتذهب ریحکم
با ظفر رستگار شوید و فرمان برید خدا را و فرستاده او را و نکنید با همدیگر نزاع که بهم الفت بد دل شوید و می برد قوت و دولت شما
واصبروا ان الله مع الصابرین ۞ معنی انکه ای گروه مومنان چون
و شکیبائی نمائید بدرستیکه خدا با صابر انست
به بینید گروهی را از کفار که با شما قصد جنگ کنند پس بایستید و از مقابله
روی متابید و بدل و زبان خدا را بسیار یاد نمائید شاید که بر اعدا ظفر یابید
و خدا و رسول صلی الله علیه و سلّم را فرمان برید و جهاد کنید و در معرکهٔ قتال

ثابت قدم باشید وخلاف مکنید که از مخالفت بددل میشوید وقوت ودولت
شما میرود ودر مقاتله با کفار صابر وشکیبا باشید که خداوند بحفظ ونصرت
با صابران است واز لمعان سیف وسنان دشمنان خائف نگردید
زیرا که آنحضرت صلی الله علیه وسلم فرموده که ملاقات دشمن را آرزو
مدارید واز خدا سلامت وعافیت خواهید وچون روبرو گشتید
در مقدمه صبر کنید وَاعْلَمُوْا اَنَّ الْجَنَّةَ تَحْتَ ظِلَالِ السُّيُوْفِ معنی آنکه بدانید
وبدانید شما که بهشت زیر سایه شمشیرهاست
که جنت زیر سایهٔ شمشیرهاست وباید که در روز نبرد ووقت جنگ تکبیر
گوئید وبدل وزبان دعا کنید وتضرع وزاری بدرگاه باری
نمائید وبگوئید اَللّٰهُمَّ مُنْزِلَ الْكِتَابِ وَمُجْرِيَ السَّحَابِ وَهَازِمَ الْاَحْزَابِ
ای خدای نازل کننده قرآن وجاری کننده ابرها وگریزاننده فوجها
اَهْزِمْهُمْ وَزَلْزِلْهُمْ اَللّٰهُمَّ اِنَّا نَجْعَلُكَ فِيْ نُحُوْرِهِمْ وَنَعُوْذُ بِكَ مِنْ شُرُوْرِهِمْ
بگریزان ایشانرا وبلرزان دستهای ایشانرا بار خدایا بدرستیکه ما میگردانیم ترا در قتل وذبح کفار وپناه میجوئیم بتو از بدیهای کفار
اَللّٰهُمَّ اقْطَعْ دَابِرَهُمْ اَللّٰهُمَّ يَا عَزِيْزُ خُذْهُمْ اَخْذَ عَزِيْزٍ مُّقْتَدِرٍ شَاهَتِ
بار خدایا قطع کن وبیخ کفار را بار خدایا ای غالب بگیر کفار را بگرفتن غالب توانا بد وزشت شد
الْوُجُوْهُ وَعَنَتِ الْوُجُوْهُ لِلْحَيِّ الْقَيُّوْمِ اَللّٰهُمَّ اَنْتَ عَضُدِيْ وَنَصِيْرِيْ وَبِكَ
بار زشت باد رویهای کفار وبرنج آلوده شد ندیدها برای خدای زنده بار خدایا توئی نیروی بازوی من ویاور من وبمدد گار تو
اُقَاتِلُ اَللّٰهُمَّ عَلَيْكَ بِالْكُفَّارِ الْفُجَّارِ تَوَكَّلْنَا عَلَى اللّٰهِ الْحَيِّ الْقَيُّوْمِ
کارزار میکنم بار خدایا بر توست جزای کفار بدکردار سپرده ایم کار خود را بر خدای زنده تدبیر کننده جهان

حَسْبُنَا اللّٰهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ وَنِعْمَ الْمَوْلٰى وَنِعْمَ النَّصِيرُ ۝ يَا مَالِكَ يَوْمِ
بس است ما را خدا و خوب وکیل است و خوب خداوند دوست و خوب مددگار است ای صاحب روز

الدِّينِ ۝ اِيَّاكَ نَعْبُدُ وَاِيَّاكَ نَسْتَعِينُ ۝ يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْاِكْرَامِ ۝ يَا مَنْ لَا
جزا خاص ترا بندگی میکنیم و خاص از تو یاری می جوئیم ای خداوند بزرگی و کرامت ای ذاتیکه نمی سازد

يُعْجِزُهُ شَيْءٌ اُنْصُرْنَا عَلٰى اَعْدَائِنَا وَاَظْهِرْنَا عَلَيْهِمْ فِي عَافِيَةٍ وَسَلَامَةٍ عَامَّةٍ عَاجِلًا
عاجز او را هیچ چیزی نصرت ده ما را بر دشمنان ما و غالب گردان ما را بر ایشان و ثابت دار ما را در عافیت سلامت عام فی الحال

اِعْتَصَمْنَا وَاسْتَعَنَّا بِاللّٰهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ ۝ رَبَّنَا اِنَّنَا مَغْلُوبٌ فَانْتَصِرْ
چنگ زدیم و طلب یاری میکنیم از خدای بلند بزرگ ای پروردگار ما بدرستیکه ما مغلوبانیم پس نصرت ده ما را

اُنْصُرْنَا فَاِنَّكَ خَيْرُ النَّاصِرِينَ ۝ نَصْرٌ مِّنَ اللّٰهِ وَفَتْحٌ قَرِيبٌ اِنَّكَ قَرِيبٌ
یاری کن ما را پس بدرستیکه تو نیکوترین یاری کنندگانی نصرت است از جانب خدا و فتح نزدیک بدرستیکه تو نزدیک

مُّجِيبٌ ۝ اَللّٰهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ وَاِلَيْكَ الْمُشْتَكٰى وَاَنْتَ الْمُسْتَعَانُ ۝ مَا شَاءَ اللّٰهُ
و اجابت کننده دعائی بار خدایا مر ترا ثناست و بسوی تو شکایت است و از تو استعانت میجوئیم که مستعانی آنچه خواست خدا

كَانَ وَمَا لَمْ يَشَاءْ لَمْ يَكُنْ ۝ لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ اِلَّا بِاللّٰهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ ۝ اُفَوِّضُ
میشود و آنچه را که نخواست نمی شود و نیست گشتن از گناه و نه قدرت بر طاعت مگر بخدای بلند بزرگ سپرده ام

اَمْرِي اِلَى اللّٰهِ ۝ اِنَّ اللّٰهَ بَصِيرٌ بِالْعِبَادِ ۝ رَبَّنَا اَفْرِغْ عَلَيْنَا صَبْرًا وَّثَبِّتْ
کار خود را بسوی خدا بدرستیکه خدا بیناست به بندگان پروردگار فرو ریز بر ما صبر و شکیبائی و ثابت کن

اَقْدَامَنَا وَانْصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ ۝ و هر گاه بتوانند قبل از شروع جنگ
قدمهای ما را در جنگ و نصرت ده ما را بر گروه کافران

دو رکعت نفل بخوانند و هفت مرتبه سوره الم تر کیف را بعد از آن

خوانده بطرف کفّار دمند و از خدا خواهان نصرت و بکفّار هزیمت باشند

و هیچ گاه از ذکر خدا غفلت نورزند و در حرب ثابت قدم باشند

و نگریزند که خداوند تعالی در هفتاد و پنج جا در قران مجید امر بصبر نموده

و فرموده سَيُهْزَمُ الْجَمْعُ وَيُوَلُّونَ الدُّبُرَ یعنی آنکه زود باشد که هزیمت کرده
زود باشد که شکست داده میشود جمع ایشان و برگردانیده شود پشتهای ایشان
شود جمع کفار و گردانیده شود پشت های فجار و از معرکهٔ قتال
فرار نمایند لهٰذا از فضل خدا نا امید مباشید که حق تعالی جلّ
شانه فرموده وَلَقَدْ سَبَقَتْ كَلِمَتُنَا لِعِبَادِنَا الْمُرْسَلِينَ ۝ إِنَّهُمْ لَهُمُ الْمَنْصُورُونَ
و هر آینه پیشی گرفته است سخن ما برای بنده گان فرستاده شده ما و بدرستیکه پیغمبران ایشان یاری کرده شده
وَإِنَّ جُنْدَنَا لَهُمُ الْغَالِبُونَ ۝ یعنی آنکه پیشی گرفته حکم ما در لوح محفوظ
و بدرستیکه لشکر ما بر آینه ایشان غلبه کننده گانند
كَتَبَ اللَّهُ لَأَغْلِبَنَّ أَنَا وَرُسُلِي که پیغمبران مرسل را غلبه میدهیم
نوشت خدا بر آینه غلبه میکنم من و پیغمبران من
و فتح و نصرت مینمایم نوشت خدا تعالی جلّ شانه در لوح محفوظ
و حکم کرده هر آئینه غالب شوم من و فرستاده گان من و غلبه رسل اگر
مامور بحرب اند بقهر و زجر اعدا است و اگر مامور بحرب نیستند بدلیل
و حجة و هر آئینه لشکر اسلام که شما تابعان انبیاء علیهم السلام اند نیز غلبه
کننده گان اید و بفحوای لِيُحِقَّ الْحَقَّ وَيُبْطِلَ الْبَاطِلَ مظفر و منصوران و
تا اثبات کند حق را و ناچیز گرداند ناحق را
همچنین حق سبحانه تعالی برای مؤمنان وعدهٔ فتح و نصرت نموده
چنانچه فرموده إِنَّا لَنَنْصُرُ رُسُلَنَا وَالَّذِينَ آمَنُوا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَيَوْمَ يَقُومُ الْأَشْهَادُ
بدرستیکه ما نصرت میدهیم رسولان خود را و آنانرا که ایمان آورده اند در زندگانی دنیا و در روزیکه برپا ایستند گواهان

معنی آنکہ ما نصرت و یاری میدہیم پیغمبران خود را و آنانرا کہ با ایشان
ایمان آوردہ اند درین دنیا تا کفار را ہلاک نمائیم و مومنان را
نجات دہیم و ہم در آنسرا کہ انبیا و امتان محمد مصطفی صلی اللہ
علیہ و آلہ وسلم قایم گردند و بر مردمان شہادت دہند پس
ای مومنان بدانید کہ خداوند منان وعدہ فتح و نصرت بمایان
دادہ لہذا باید کہ توکل بر خدا نمائید و نا امید از فضل حق مباشید
کہ حق تعالی میفرماید لَقَدْ نَصَرَكُمُ اللّٰهُ فِيْ مَوَاطِنَ كَثِيْرَةٍ وَّيَوْمَ حُنَيْنٍ معنی آنکہ
بتحقیق یاری کرد شمارا خدا در جاہای بسیار و در روز جنگ حنین
ای مومنان نصرت دادہ شمارا خداوند متعال در جنگ جاہای
بسیار و معارک کارزار ہمچو روز بدر و حرب بنی نظیر و بنی قریظہ
و روز احزاب و صلح حدیبیہ و حرب خیبر و فتح مکہ و در روز حنین
کہ چہار ہزار مومنان بر شانزدہ ہزار کافران غالب گردانید

إِلَّا تَنْصُرُوْهُ فَقَدْ نَصَرَهُ اللّٰهُ إِذْ أَخْرَجَهُ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا ثَانِيَ اثْنَيْنِ إِذْ هُمَا
اگر یاری نکنید او را پس بتحقیق یاری کند او را خدا وقتیکہ بیرون کردند او را آنانکہ کافر شدند دوم دو تن آنگاہ کہ ایشان
فِي الْغَارِ إِذْ يَقُوْلُ لِصَاحِبِهٖ لَا تَحْزَنْ إِنَّ اللّٰهَ مَعَنَا فَأَنْزَلَ اللّٰهُ سَكِيْنَتَهٗ
در غار بودند آنگاہ کہ میگفت یار خود را اندوہ مخور بدرستیکہ خدا با ماست پس فرو فرستاد خدا آرام را از جانب خود

عَلَیهِ وَاَیَّدَهٗ بِجُنُودٍ لَّمْ تَرَوْهَا وَجَعَلَ کَلِمَةَ الَّذِیْنَ کَفَرُوا السُّفْلٰی وَکَلِمَةُ اللّٰهِ
براو و قوت داد او را بلشکرها که ندیدید شما آنها را و قرار داد سخن کسانرا که کفر ورزیدند پست و خوار و سخن خدا
هِیَ الْعُلْیَا وَاللّٰهُ عَزِیْزٌ حَکِیْمٌ معنی آنکه اگر نصرت ندهید پیغمبر را زود
آن سخن بلند ترست و خدا غالبست محکم کار
باشد که خداتعالی او را نصرت دهد و دین او را در مستقبل باشند گذشته
فرو نگذارد پس بدرستیکه نصرت داد او را خداتعالی آنگاه که کفّار قصد
بیرون کردن آنحضرت صلی اللّٰه علیه وآله وسلّم را از مکّه نمودند در حالیکه
دویم دو تن بودند بوقتیکه هر دو از جناب حضرت رسالت مآب
صلی اللّٰه علیه وسلّم و ابو بکر صدیق رضی اللّٰه عنه در غار کوه ثور بودند و
آنحضرت صلی اللّٰه علیه وسلّم مر صدیق اکبر رضی اللّٰه عنه را فرمود که اندوه
مخور که بدرستی خداتعالی با ماست بنصرت بر دشمنان و عصمت ازبد
خواهان پس خداتعالی فرستاد رحمت خود را بر او شان و قوت
داد حق تعالی پیغمبر خود را به لشکرهای ملائک که شما ایشان را در غار
ثور ندیدید و آنها شما را محافظت مینمودند و در بدر و احزاب و حنین
نیز حاضر شدند و کلمه کفّار را خوار و بیمقدار گردانیدند و دعوت اسلام

و توحید و کلمه شهادت بلندتر و رفیع قدر و عالیتر است و خدا تعالی غالب

است عزیز گرداند اهل توحید اوداناست و خوار ممتاز داهل شرک

و غویت را و بحکم جُندٌ مَّا هُنَالِكَ مَهْزُومٌ مِّنَ الْأَحْزَابِ هیچ لشکر کفار را بنظر

لشکریست اینجا هم آمد شکست داده شده از جمله گروه های بسیار است

نیارید چه ایشان در معرکه جنگ لشکری شکسته شده از گروه ها اند و بفضل

خداوند هزیمت میشوند و طاقت محاربت نمی آرند و بمقتضای کَم مِّن

فِئَةٍ قَلِيلَةٍ غَلَبَتْ فِئَةً كَثِيرَةً معنی آنکه بحکم پروردگار بر انبوه کفار

گروه اندک مومنان غلبه یافته اند بر گروه بسیار کافران

غالب میشوند اما باید که تولّی و دوستی با کفار در سرّ و آشکار منمائید

تا بحکم وَمَن يَتَوَلَّهُم مِّنكُمْ فَإِنَّهُ مِنْهُمْ نشوید و بفحوای وَمَن يَتَوَلَّ اللَّهَ وَ

و هر که از شما دوست دارد ایشان را پس هر آینه او از جمله ایشانست — و کسیکه دوستی نمود خدا را و

رَسُولَهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا فَإِنَّ حِزْبَ اللَّهِ هُمُ الْغَالِبُونَ معنی آنکه هر که دوست

فرستاده او را و آنان را که گرویده اند پس بدرستیکه گروه خدا ایشان غلبه کنندگان اند

دارد خدا و رسول و آنانرا که ایمان آورده اند پس ایشان غالبان و

لشکر حضرت منّان اند عمل نمائید زیرا که اگر فرار نمودید مستوجب قهر

جبار و نا میسر دید چنانچه حق سبحانه تعالی میفرماید يَا أَيُّهَا الَّذِينَ

ای آنکسانیکه

آمَنُوا إِذَا لَقِيتُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا زَحْفًا فَلَا تُوَلُّوهُمُ الْأَدْبَارَ وَمَن

ایمان آورده اید هرگاه ملاقات کنید شما کسانی را که کافر شدند انبوه پس مگردانید از ایشان پشتهارا و کسی که

يُّوَلِّهِمْ يَوْمَئِذٍ دُبُرَهُ إِلَّا مُتَحَرِّفًا لِّقِتَالٍ أَوْ مُتَحَيِّزًا إِلَىٰ فِئَةٍ فَقَدْ بَاءَ

بگرداند از ایشان در آن روز پشت خود مگر گردنده باشد برای جنگ یا رونده باشد بسوی گروهی دیگر از مومنان البته

بِغَضَبٍ مِّنَ اللَّهِ وَمَأْوَاهُ جَهَنَّمُ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ معنی آنکه ای گروه مؤمنان

گرفتار شود بغضب از جانب خدا و جای باشد او را دوزخ و بدست جای بازگشت

چون ملاقی گردید و به بینید انبوه کافران را که باهم پیوسته اند بجنگ
شما می آیند پس پشت از ایشان مگردانید و هزیمت و شکست مکنید
چه هر که دران روز پشت گرداند تحقیق که به غضب خدا امتلا و بازمیگردد
و بازگشت وی دوزخ باشد و بد جای بازگشتنی است دوزخ مگر آنکه جولان
دهد و خود را چنان نماید که میگریزد و خصم را الحرب خدعة فریب
جنگ فریب است
داده و اپس حمله آرد یا بسوی گروهی دیگر از مسلمانان رجوع نماید
و از راست بچپ و یا عکس آن رود پس بران کس گناه نمیباشد
و بغیر این دو وجه هر که رو گرداند و پشت دهد به غضب خدا امتلا
میگردد و بازگشتش دوزخ میشود بشرطیکه کفار دو چند مومنان
صداقت اطوار بوند و آلات جنگ نیز داشته باشند زیرا که فرار
بشرط مذکور گناه کبیره میباشد چنانچه در کتاب شرح عقاید آورده که

در گناه کبیره روایات مختلف آمده و ابن عمر رضی الله عنه روایت

کرده که اِنَّمَا التِّسعَةُ الشِّرْكُ بِاللهِ وَقَتْلُ النَّفْسِ بِغَيْرِ حَقٍّ وَقَذْفُ الْمُحْصَنَةِ

بدرستیکه گناه کبیره نه است شرک بخدا کشتن نفس مسلمانان بغیر حق و تهمت زنا نسبت بزن پاک

وَالزِّنَا وَالْفِرَارُ عَنِ الزَّحْفِ وَالسِّحْرُ وَاَكْلُ مَالِ الْيَتِيْمِ وَعُقُوْقُ الْوَالِدَيْنِ الْمُسْلِمَيْنِ

و زنا کردن و گریختن از لشکر و انبوه کفار و جادو کردن و خوردن مال یتیم و عاق شدن مادر و پدر مسلمان

وَالْاِلْحَادُ فِي الْحَرَمِ وَزَادَ اَبُوْ هُرَيْرَةَ اَكْلَ الرِّبٰوا وَزَادَ عَلِيٌّ السَّرِقَةَ وَشُرْبَ الْخَمْرِ يعنی گناه کبیره

و زنا کردن در زمین حرم و زیاده نموده ابو هریره خوردن سود و زیاده نموده حضرت علی دزدی و شراب خوردن را شخصی

نه است اول شرک است بحضرت سبحان دویم بغیر حق کشتن شخصی

مسلمان سویم قذف نمودن زن که عفیفه زمان باشد چهارم

زنا کردن مردان با زنان و جز آن پنجم گریختن و پشت گر

دانیدن از جماعه و انبوه کافران در حینیکه اهل اسلام نصف اوشان

بوند ششم سحر کردن و جدائی افگندن مابین مردمان و مانند

آن هفتم خوردن مالهای یتیمان هشتم عاق شدن از مادر و پدر

مسلمان نهم گناه و الحاد در زمین حرم و ابو هریره رضی الله عنه

سود خوردن از مردمان را نیز زیاده نموده و علی کرم الله وجهه دزدی

و شرب خمر را نیز بر آن افزوده و این همه را گناه کبیره شمرده

باب پنجم

در بیان وجوب اِطاعتِ پادشاهان و احکام باغیان و خارجان اندیشهٔ اِطاعت و فرمان بر ضمیر منیر ارباب درایت و شعور پوشیده و مستور نخواهد بود که پادشاهِ لم یزل تعمیر معمورهٔ ربعِ مسکون و ترتیب کارگاه کُن فیکون را در تسخیر سلاطین عالی همم و تنظیم خسروان محمود شیم وابسته نموده تا دِیار اسلام را انتظام دهند و خواطر انام را قوام گردند چون اتّساق آن باستجلاب قلوبِ انام و تصفیهٔ ضمایر خاص و عام بود حضرتِ ملک علّام بر کافهٔ اهلِ اسلام امر نموده فرموده که اَطِیعُوا اللهَ وَاَطِیعُوا الرَّسُولَ وَاُولِی الْاَمْرِ مِنْکُمْ
فرمان برداری کنید خدا را و فرمان برداری کنید رسول را و خداوندان امر از شما
یعنی فرمان برید خدا را در اوامر و نواهی و فرمان برید رسول او را در حالِ حیات و اِقامت نمائید بر سنّتِ او بعد از وفات و فرمان برید سلاطین و پادشاهانِ دین را که نایبان حضرت سیّد المرسلین اند چنانچه آنحضرت صلی الله علیه و آله و اصحابه و سلّم فرموده مَن

هر که

اَطَاعَنِی فَقَدْ اَطَاعَ اللّٰهَ وَمَنْ عَصَانِی فَقَدْ عَصَی اللّٰهَ وَمَنْ یُّطِعُ الْاَمِیْرَ
فرمان برداری کرد مرا بتحقیق او فرمان برداری کرد خدا را و کسیکه بے فرمانی میکند مرا پس بتحقیق بیفرمانی کند خدا را و کسیکه فرمان برداری کند
فَقَدْ اَطَاعَنِی وَمَنْ یَّعْصِ الْاَمِیْرَ فَقَدْ عَصَانِی وَاِنَّمَا
پس بتحقیق فرمان برداری میکند مرا و کسیکه بے فرمانی میکند امیر را پس بتحقیق بی فرمانی میکند مرا و جز این نیست
الْاِمَامُ جُنَّةٌ یُّقَاتَلُ مِنْ وَّرَائِهٖ وَیُتَّقٰی بِهٖ یعنی هر که فرمان
که امام سپر است که قتال کرده میشود از پس وے و پرهیز کرده میشود بوے
بردم را بتحقیق فرمان می برد خدا را زیرا که من مبلغم و امر در حقیقت
اوست و هر که نافرمان امر من شود بتحقیق که نافرمان امر خداست و
هر که فرمان و اطاعت کند امیر را بتحقیق که فرمان میبرد من را و هر که
نافرمان از امر امیر گردد بتحقیق که نافرمان امر من میباشد و جز این
نیست که پادشاه سپر است که قتال کرده می شود از پس وی و پرهیز
می شود بوی چنانچه سپر دافع شمشیر و سنانست همچنین پادشاهان
مانع کفره و باغیان اند که کافه رعیت در کهف حفاظت اوشان
در امان اند و از ظلال عنایت خندان و شادان و همچنین جناب
سرور عالم صلی اللّٰه علیه و آله و سلّم فرموده اِسْمَعُوْا وَاَطِیْعُوْا وَاِنْ
بشنوید و اطاعت کنید اگرچه
اُسْتُعْمِلَ عَلَیْکُمْ عَبْدٌ حَبْشِیٌّ کَاَنَّ رَاْسَهٗ زَبِیْبَةٌ یعنی آنکه بشنوید و فرمان برید
عامل گردانیده شود بر شما غلام حبشی گویا سر او مانند مویز است

حلم پادشاهان

حلم پادشاهان خود را اگرچه عامل و حاکم گردانیده شود بر شما غلام حبشی سیاه
گویا که سر او در خوردی مثل مویز است چونکه پادشاه دین پناه غلام
نمیباشد پس درین حدیث مبالغه است در قبول نمودن فرمان اوشان
اگرچه خفیف العقل باشند یا غلام و نیز آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم
فرموده مَنْ رَأَى مِنْ اَمِيرِهِ شَيْئًا يَكْرَهُهُ فَلْيَصْبِرْ فَإِنَّهُ لَيْسَ اَحَدٌ يُفَارِقُ الْجَمَاعَةَ
کسیکه بیند از امیر خود چیزی که مکروه می پندارد او را پس باید که صبر کند زیرا که نیست هیچ یکی که جدا کند از جماعت
شِبْرًا فَيَمُوتُ اِلَّا مَاتَ مِيتَةً جَاهِلِيَّةً معنی آنکه هر که به بیند از امیر
یک بدست پس بمیرد مگر اینکه بمیرد بآن نوع مردنی که می میرند بران اهل جاهلیت
و پادشاه دین پناه خود چیزی را که مکروه میدارد و بد میپندارد آنرا ایر آینه
صبر نماید و اقدام بر سرکشی و بغی نکند زیرا که هیچ کس نمیباشد که مقدار
یک بدست از جماعت اسلام بعد از تبعیت و اتفاق اوشان بر پاد
شاهِ عالی مقام جدائی افگند پس درین حالت بمیرد مگر آنکه مرده است
بآن نوعی که اهل جاهلیت بر آن میمیرند و در حدیث دیگر آمده که صحابه
کرام از حضرت خیر الانام پرسیدند که یا رسول الله خبر دِه ما را که اگر امراء
و پادشاهان بر ما قایم گردند که حقوق خود را میگیرند و حقهای ما را نمیدهند

با اوشان چکار کنیم آنحضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم فرمودہ کہ اِسمَعُوا
بشنوید
وَاَطِیعُوا فَاِنَّمَا عَلَیهِم مَا حُمِّلُوا وَعَلَیکُم مَا حُمِّلتُم معنی آنکہ بگوش ہوش
و اطاعت کنید پس نیست برایشان مگر چیزیکہ بار کردہ شدہ اند و نیست بر شما مگر چیزیکہ تکلیف کردہ شدہ اید
بشنوید و پادشاہان دین را اطاعت کنید و فرمان برید کہ بر اوشان
است چیزیکہ بران حمل کردہ شدہ اند از رافت وعدالت و بر شما
یانست آنچہ بر شما نہادہ شدہ از خدمت و اطاعت و بسی خدای
تعالی سلاطین دین و پادشاہان با عز و تمکین را فضیلت دادہ کہ
در احصا نمی آید از آنجملہ آنکہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم فرمودہ
اَلسُّلطَانُ ظِلُّ اللّٰہِ فِی الاَرضِ یَاوِی اِلَیہِ کُلُّ مَظلُومٍ معنی آنکہ پادشاہ سایہ
پادشاہ سایہ خدایست در زمین جای میگیرد و پناہ می آرد بسوی او ہر ستمدیدہ
خدایست در زمین او کہ ہر مظلوم و ستم دیدہ بسوی او پناہ می آرد
و از آسیب حوادث در سایۂ حمایتش محفوظ و مسلم میماند بنا بر آن
آنحضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم فرمودہ مَن اَہَانَ سُلطَانَ اللّٰہِ
کسیکہ اہانت کند و خوار دارد سلطان را
فِی الاَرضِ اَہَانَہُ اللّٰہُ وَمَن اَکرَمَ سُلطَانَ اللّٰہِ اَکرَمَہُ اللّٰہُ معنی آنکہ ہر کہ در ظاہر
در زمین خوار و سبک گرداند او را خدا و کسیکہ عزت کرد سلطان خدا را عزت میکند او را خدا
یا پنہان اہانت نماید و سبک پندارد پادشاہ زمین و زبان و خلیفہ

منان را هر آینه آنکس را خداوند خود سبک مینماید و ذلیل و حقیر میسازد
و هر که در زیر پا اعلان سلطان زمان را مکرم دانسته احترام کند هر آینه
آنکس را خداوند خود مکرم و معظم میسازد و از جانب خود با و عزت و رفعت
میدهد زیرا که احترام سلاطین بعلت نیابت حرمت حضرت سید
المرسلین است و جناب حضرت رسالت مآب صلی الله علیه و آله و سلم
فرموده وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ إِنَّ الْوَالِيَ الْعَدْلَ لَيُرْفَعُ لَهُ كُلَّ يَوْمٍ مِثْلُ عَمَلِ
قسم است بان ذاتیکه ذات محمد بدست اوست بدرستیکه والی عادل را هر آینه بلند کرده میشود مر او را هر روز بمچند عمل
رَعِيَّتِهِ وَصَلَوتُهُ تَعْدِلُ بِسَبْعِينَ أَلْفَ صَلوةٍ وَإِنْ جَارَ
رعیت او و نماز او برابر است هفتاد هزار نماز و اگر جور
وَظَلَمَ ثَقُلَ حِمْلُهُ وَعَلَيْهِ وِزْرُهُ وَذَلِكَ بِذُنُوبِهِ یعنی آنکه قسم است مرا
وظلم کند گرانبار خود او میشود و بالای اوست گناه او و این هم بسبب گناه او باشد
بان ذاتی که نفس محمد بدست و قدرت اوست که هر روز برای والی
و پادشاه عادل چندان عمل و ثواب رفع میکنند که برابر ثواب
و عمل کل رعیت او میباشد و ثواب یک نماز او برابر ثواب هفتاد
هزار نماز دیگران است و هرگاه آن والی بر زیردستان جور و ستم کند
هر آینه بار خودش گران میگردد و وزرش بر خودش میشود و آن نیز
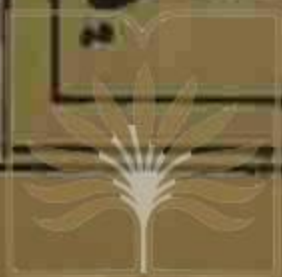
بسبب گناهان خود ما یافتست نه نقصان در سلطان چه در حدیث آمده

که آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم فرموده که حضرت باریتعالی میفرماید

که منم خدا و جز من خدای دیگر نیست مالک و پادشاه پادشاهانم منم دل های

پادشاهان در دست قدرت و قبضه سطوت من است اگر بنده گان فرمان

بردند مرا و اطاعت نمودند حکم را میگردانم دلهای پادشاهان را

براوشان بمهربانی و رافت و هرگاه عصیان نمودند و نافرمان امر من شدند

هرآینه میگردانم دل های پادشاهان را براوشان به قهر و عقوبت پس

قصد میکنند و مکلف میسازند بنده گان را بعذاب بد و تکالیف

بسید پس باید که بنده گان مشغول نسازند نفسهای خود را بدعای بد برپاد

شاهان ولیکن مشغول سازند خود ها را بذکر و زاری نزد من که خدای اوشانم

تا ملوک اوشان را کفایت کنم و بدل های پادشاهان رحم آرم و در کتاب

رد المحتار در فصل کیفیت قسمت غنیمت آورده و علیهم طاعة الامام

در جمیع ابراد شان فرمانبرداری امام زیرا که

مخالفة امر الامیر حرام یعنی آنکه بر لشکر و رعیت مسمنت است واجب و فرض است

مخالفت از فرموده امیر مسلمانان حرام است

که امیران و پادشاهان را فرمان برند و اطاعت نمایند زیرا که مخالفت
امر و فرمان پادشاهان و امیران ذو الاحترام حرام است و موجب
معصیت و آثام و نیز جناب حضرت خیر الانام صلی الله علیه و آله و سلم
فرموده اٰمرکم بخمس بالجماعة والسمع والطاعة والهجرة والجهاد فی
امر میکنم شما را به پنج خصلت یکی اتباع جماعت مسلمانان دوم شنیدن امر پادشاهان و اطاعت ایشان و دیگر هجرت و کارزار کردن در
سبیل الله وانه من خرج من الجماعة قید شبر فقد خلع ربقة الاسلام
راه خدا و بدرستی کسیکه برآید از جماعت اسلام مقدار یک بدست گیس بتحقیق که بیرون آورد رسن اسلام را
من عنقه الّا ان یراجع ومن دعی بدعوی الجاهلیة فهو من جثی
از گردن خود مگر آنکه مراجعت کند و کسیکه بخواند مردم را بخواندن جاهلیت پس آنکس از خاک تودهٔ
جهنم وان صام وصلّی وزعم انه مسلم یعنی آنکه می فرمایم شما را
دوزخ است اگرچه روزه دارد و نماز گذارد و گمان برد که وی مسلمان است
ای امتیان من به پنج چیز که اول آن ثبات و استقامت بر جماعت مسلما
نان است دوم شنیدن کلمهٔ حق و فرمان پادشاهان زمان و سوم اطاعت
نمودن و قبول آن بدل و جان چهارم هجرت کردن است از مقام و دار
کفر بدار اسلام و از طغیان بطاعت منان و پنجم جهاد نمودن و غزا کردن
با کافران است یا نفس بی سامان زیرا که هر آن کسی که بیرون شود از جماعت
اسلام بقدر یک بدست بتحقیق که رسن و قلادهٔ اسلام را از گردن خود

میکشند مگر آنکه واپس رجوع نماید و نیز هر کسیکه طلب نماید مردم را مثل طلب
اهل جاهلیت که می گفتند یا آل فلان فریاد م برسید پس آنکسان
باومید و یدند و او را نصرت مینمودند مظلوم بودن و ظالمی او را ملحوظ
نداشتند پس هر آئینه این چنین کس از خاک توده و سنگ های گرد آورده
شده دوزخ است اگرچه آن کس نماز خواند و روزه گیرد و گمان کند که
وی مسلمان و صاحب ایمان است لهذا بر کافه مؤمنان فرض و واجب است
که بمضمون آیه کریمه و احادیث معظمه و مسائل فقهیه سرهای خود را از دائره
اطاعت پادشاهان دین بدر نکشند و حلقهٔ اطاعت در گوش کنند
و شمشیر خدمت بر دوش و غبار آستان شان را سرمهٔ آنشان و طوطیای
چشمان نمایند و در صف متمردان و باغیان داخل نگردند تا مورد
آیه کریمه فَإِنْ بَغَتْ إِحْدَاهُمَا عَلَى الْأُخْرَىٰ فَقَاتِلُوا الَّتِي تَبْغِي حَتَّىٰ تَفِيءَ
پس اگر ستم کند یکے از آن دو طائفه بر دیگرے پس قتال کنید با آن گروهی که بغی میکند تا باز گردد
إِلَىٰ أَمْرِ اللَّهِ نشوید معنی آنکه اگر باغی گردد و افزونی جوید یک طایفهٔ
بسوی حکم خدا
مؤمنان بر دیگری پس بکشید آن طایفه را که باغی گشته و قلاده تبعیت

انم

از سر کشیده تا آنکه واپس به قبول فرمان خدا رجوع نمایند و حلقهٔ اطاعت

بگردن اندازند و همچنین سرور عالم صلی الله علیه و آله وسلم فرموده ::

مَنْ اَتَاكُمْ وَاَمْرُكُمْ جَمِيْعٌ عَلٰى رَجُلٍ وَّاحِدٍ يُرِيْدُ اَنْ يَّشُقَّ عَصَاكُمْ

کسیکه بیاید بشما بدعوت و حال آنکه امر شما مجموع است بر یک خلیفه در حالیکه میخواهد که بشکافد عصای شمارا

اَوْ يُفَرِّقَ جَمَاعَتَكُمْ فَاقْتُلُوْهُ معنی آنکه هر که بیاید بشما ای امتیان

یا جدائی افگند در جماعت شما پس بکشید آنکس را

من و حال آنست که کار و امر شمایان بر یک شخصی از مؤمنان که پادشاه

زمان ست فراهم و جمع است و میخواهد که جمع شمارا بشکند و در مابین

پادشاه و شما جدائی افگند هر آینه آن تفریق کننده را بکشید و بجدائی

کردن نگذارید چه تفریق و طغیان مر باغیان را سراسر زیان است

و هلاکت نفس و خسران مال و ایمان و نیز آنحضرت صلی الله علیه و آله

وسلم فرموده اِنَّهٗ سَيَكُوْنُ هَنَاتٌ وَّهَنَاتٌ فَمَنْ اَرَادَ اَنْ يُّفَرِّقَ اَمْرَ

بدرستیکه نزدیک است که پیدا شود شرها و فسادها خصلتها پس کسیکه خواهد که جدائی افگند در کار

هٰذِهِ الْاُمَّةِ وَهِيَ جَمِيْعٌ فَاضْرِبُوْهُ بِالسَّيْفِ كَائِنًا مَّنْ كَانَ معنی آنکه زود است که پیدا

این امت و حال آنکه کار این امت مجتمع است پس بزنید او را بشمشیر هر که بوده باشد

شود شر و فساد پس هر آن کسیکه اراده نماید و تفریق افگند در امر این امت

و حال آنست که امر و کار ایشان بر شخصی مبارک طینت فراهم شده

وجمع گشته هر آینه بزنید گردن آنرا بشمشیر و شر آنرا دفع نمائید اگرچه آن
تفریق کننده را افضل و بهتر میدانید و بحق می پندارید زیراکه در حقیقت
حق بجانب پادشاه دین پرور و خلیفه اول است چنانچه سرور عالم
صلی الله علیه و آله وسلم فرموده اذا بویع لخلیفتین فاقتلوا الآخر منهما
وقتی که بیعت کرده شود مر دو خلیفه را پس بکشید آنرا که اخیر است از این دو خلیفه
معنی آنکه اگر بیعت کرده شود مر دو خلیفه را هر آینه آن خلیفه آخر را بکشید و
بیعتش را باطل کنید و شورش را بشکنید زیراکه آن خلیفه آخر باغی است
پس هرگاه بدون از قتل دفع شر او نشود حکمش قتل است چنانچه در حدیث
دیگر آمده هرکه همراه پادشاه بیعت کند و دست و ثمره قلب خود باو داد
هر آینه آن پادشاه را اطاعت کند و هرگاه شخصی دیگر بیاید و همراه پادشاه
نزاع کند و خلل در سلطنت افگند هر آینه آن منازع دیگر را بیعت کننده
گان بکشند و گردن زنند و در کتاب فصل الخطاب در بحث امامت
آورده که عالم امجد ابو محمد سهل بن عبدالله گفته این امت هفتاد
وسه فرقه اند که هفتاد و دو فرقه آن بسبب بغض و عناد با سلطان

از هالکان اند و ناجیه الخسان اند که با سلطان و تابع اوشان اند و نیز ابو
محمد سهل فرمود که خلیفه اگر صالح نباشد از ابدال ملک است و هرگاه صالح
بود قطب است که مدار کار دنیا بر اوست و همچنین گفته اند هر که انکار از
امامت سلطان کند زندیق است و اگر سلطان کسی را طلب نماید
وانکس اجابت امر او ننماید آن کس مبتدع است و گفته شده که اِمامٌ
غشومٌ خیرٌ من فتنةٍ تدومُ یعنی آنکه بادشاه خاین و گزنده بهتر است
ستمگار بهتر است از فتنهٔ همیشه
از فتنه دایم و همیشه چه بر وجود فایض الجود سلاطین دین و پادشاهان
با مجد و تمکین فوائد بی انتها و منافع لا تحصی است که از اشعهٔ آفتاب شان
همه اقالیم جهان منور شده و علایم ظلم و طغیان از میان دور گشته و بیضهٔ
اسلام و اهالی آن در ظل حمایت شان با امانت و سلامت مانده که
مرآت شریعت را به صیقل امر و نهی از غبار مناهی مصفی میدارند و ملک
و ملت را رونق و بهجت میدهند و اکثر واجبات شرعی و اوامر الهی
موقوف بذات مجمع الحسنات اوشان است بنابر آن طاعت

وقبول فرمان اوشان بر همه مؤمنان فرض وواجب است وموجب
اجر وثواب وخروج از اطاعت اوشان سبب هلاکت است
وعقاب چنانچه در کتاب ردّ المحتار در باب بغات آورده تجب
طاعة الامام عادلا كان او جائرا یعنی آنکه واجب است قبول فرمان
پادشاهان عادلان باشند یا جور کنندگان ونیز در کتاب درّ مختار
مذکور ومسطور است ومن دعاه الامام الی ذلك ای قتالهم فترض علیه
اجابته لان طاعة الامام فیما لیس بمعصیة فرض فلیف فیما هو طاعة بدائع
لو قادرا والا لزم بیته یعنی آنکه اگر بخواند وطلب نماید پادشاه زمان خواه
وسرگردگان سلطنت ویا عامهٔ رعیت را به قتال باغیان جنگ و
کردن با اوشان هر آئینه بر کافهٔ اهل ایمان فرض است که فرمان
واجب الاذعان پادشاه را بجا آرند ودعوتش را اجابت نمایند
وطایفهٔ باغیه را مطیع سازند ویا به قتل رسانید متفرق گردانند
زیرا که فرمان برداری پادشاهان در امر مباح که موجب

عصیان نباشد فرض است حتی که اگر پادشاه به روزه داشتن روزی
امر نماید هر آینه روزه گرفتن در آن یوم واجب میگردد پس چگونه
فرمان پادشاه در چیزی که محض عبادت منّان و طاعت یزدان
بود فرض نباشد اگر قدرت رفتن و طاقت برآمدن داشته
باشد و صحیح بود و الّا نه در ایّام فتنه بخانه نشینند و تفریق در جمعیت
نیفگنند و خود را مطعون نسازد مقاله دویم در احکام امرا و رعایا
و این مشتمل است بر سه باب باب اوّل در وجوب نصب امیر
و پادشاه باب دویم در بیان آنچه بر خلیفه لازم است از امضای
مصالح مسلمین و اجرای احکام دین و این مشتمل است بر سه فوائد
باب سویم در بیان آنچه بر رعیت واجب است و این مشتمل است بر سه فوائد

باب اوّل

در وجوب نصب سلاطین و امرا بر کافهٔ مومنان و همهٔ اهل
اسلام بدانکه نصب پادشاه دین پناه بر مسلمین انام در ابتدای

حال قبل از ظهور فتن وقتال فرض و واجب است که شخصی را که
متصف باشد بزیور اسلام و حریت و ذکورت و عقل و بلوغ و
قادر باشد بر تنفیذ احکام و حفظ حدود و انصاف مظلوم از ظالم برای
اجراء احکام شرعی و مصالح امور دینی و دنیوی بر خود ها نصب
نمایند تا در او شان اجراء احکام الهی و شرع حضرت رسالت پناهی
صلی الله علیه واله وسلم را نموده دین متین را تقویت داده نضارت
بخشند چنانچه حق سبحانه تعالی می فرماید وَعَدَ اللّٰهُ الَّذِینَ آمَنُوا مِنکُم
وعده کرده است خدا آنان را که گرویده اند از شما
وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَیَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِی الْأَرْضِ کَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِینَ مِن قَبْلِهِمْ
و کردند کارهای شایسته که هر آینه ایشان را خلیفه گرداند در زمین کفار همچنانکه خلیفه گردانید آنان را که بودند پیش از ایشان
وَلَیُمَکِّنَنَّ لَهُمْ دِینَهُمُ الَّذِی ارْتَضَىٰ لَهُمْ وَلَیُبَدِّلَنَّهُم مِّن بَعْدِ خَوْفِهِمْ
و هر آینه با قوت سازد برای ایشان دین ایشان را آن دین که پسندیده است مر ایشان را و هر آینه بدل دهد پس از ترس ایشان
أَمْنًا یَعْبُدُونَنِی لَا یُشْرِکُونَ بِی شَیْئًا وَمَن کَفَرَ بَعْدَ
ایمنی و بیمی بپرستند مرا شریک نسازند با من چیزی را و هر که کفران ورزد پس از آن
ذَٰلِکَ فَأُولَٰئِکَ هُمُ الْفَاسِقُونَ ۝ وعده کرد خدای
شدن وعده پس آن گروه ایشان فاسقانند
تعالی آنان را که گرویده اند از شما و بکردند کارهای شایسته مراد
بقول اشهر فقرای مهاجرانند که بعد از هجرت بمدینه منازل انصار

جای گرفتند و قریش با اکثر از قبایل عرب که در مکه و یثرب بودند بر محاربه
ایشان اتفاق نموده شب و روز پیغامهای تهدید آمیز و سخنان فتنه انگیز
می فرستادند مهاجران اکثر اوقات سلاح با خود داشتند و روزگاری
بهول و هراس میگذرانیدندی روزی با یکدیگر گفتند آیا زمانی بر ما در آید
که خود را ایمن و مطمئن بینیم و بفراغت خاطر بر بساط سلامت و عافیت
بنشینیم این آیت نازل گشت و حق تعالی وعده داد و سوگند خورد
که هر آینه ایشانرا خلیفه گرداند در زمین کفار از عرب و عجم همچنانکه خلیفه
گردانیده شدند و حفص استخلف فعل معلوم میخواند یعنی همچنانکه خلیفه
گردانید خدایتعالی آنانرا که بوده اند پیش از ایشان یعنی بنی
اسرائیل که زمین مصر و شام بدیشان دادند تا تصرف کردند در آن
چنانچه ملوک در ممالک خود میکنند و اندک فرصتی را نیز بوعده
مؤمنان وفا فرموده از جزایر عرب و دیار کسری و بلاد روم بدیشان
ارزانی داشت و امید هست که جمیع اطراف و اکناف مشارق و مغارب

بسم الله الرحمن الرحیم ۱۲۶

بحکم لیظهره علی الدین کله بحوزهٔ تسخیر ملازمان شرع نبوی و متابعان احکام
ملت مصطفوی علیه الصلوة والسلام درآیند نظم دمبدم صیت
کمال دولت خدام او ✤ عرصهٔ روی زمین راسر بسر خواهد گرفت ✤
شاهباز همتش چون برگشاید بال قدر ✤ از ثریا تا ثری در زیر پر
خواهد گرفت ✤ این آیت دلیل اعجاز قران است و حجت صحت
نبوت و برهان خلافت خلفای راشدین دیگر فرموده هر آینه
با قوت و متمکن سازد برای ایشان دین ایشان را آن دین که پسندیده است
مر ایشان را یعنی دین اسلام مراد آنست که او را بر همه ادیان غالب
گرداند و هر آینه بدل دهد ایشانرا از پس ترس ایشان از اعدای امنی از
ایشان بپرستند مرا در زمان خلافت شریک نسازند با من چیزی را یعنی
اختیار و جاه ایشانرا از عبادت و توحید باز ندارد هر که کفران ورزد درین
نعمت بعد از راست شدن پس آنگروه کافر نعمت‌ها ایشانند کاملان
در فسق باب دویم در بیان آنچه بر خلیفه لازم است از امضای مصالح

بجمن

مسلمین و اجراء احکام دین و این مشتمل است بر سه فواید فایدهٔ اولی در بیان
آنچه بر خلیفه لازم است از کشتن اهل ردّه و زنادقه و استیصال مبتدعه
و قتل باغیان و ساعیان و دزدان فایدهٔ ثانیه در بیان حکمت و فراست
شجاعت و سخاوت پادشاه فایدهٔ ثالثه در شفقت و محافظت رعیت

فایدهٔ اولی

واجب است بر پادشاه نگاهداشتن دین محمدی صلی الله علیه وسلم بر صفتی به سنت
مستفیضهٔ آنحضرت صلی الله علیه وسلم ثابت شد و اجماع سلف صالح بر آن
منعقد گشته و انکار کردن بر مخالف با آن وجه که قتل کند مرتدین و زنادقه را
و زجر نماید قطاع الطریق و مبتدعه را قال رسول الله صلی الله علیه وسلم من بدّل
کسیکه بدل کرد
دِینَهٗ فَاقْتُلُوْهُ کسیکه تبدیل کند و تغیر دهد دین خود را پس بکشید او را رواه البخاری
دین خود را پس بکشید او را
قال الله تعالی اِنَّمَا جَزَآءُ الَّذِیْنَ یُحَارِبُوْنَ اللّٰهَ وَرَسُوْلَهٗ وَیَسْعَوْنَ فِی الْاَرْضِ
جز این نیست که جزاء آنکسانیکه جنگ میکنند با خدا و رسول او و کوشش میکنند در زمین
فَسَادًا اَنْ یُّقَتَّلُوْٓا اَوْ یُصَلَّبُوْٓا اَوْ تُقَطَّعَ اَیْدِیْهِمْ وَاَرْجُلُهُمْ مِّنْ خِلَافٍ اَوْ یُنْفَوْا
از روی فساد بر آنکه کشته شوند ایشان یا بر دار کشیده شوند یا بریده شود دستهای ایشان و پاهای ایشان در حالیکه مختلف باشند یا اخراج
مِنَ الْاَرْضِ یعنی آنکه بدرستی جزاء کسانیکه محاربه و جنگ کنند با دوستان خدا و رسول خدا و مجاز
از زمین

بامسلمانان در حکم محاربه رسول خداست و زمخشری گفته که ذکر الله برای تعظیم
مراد اخبار است بآنکه ایشان محاربه با رسول خدا کرده و سعی میکنند در زمین از جهت
فساد این که کشته شود قصاصا اگر قتل تنها کرده باشند یا بردار شود باکشتن اگر جمع
کرده باشند میان کشتن و گرفتن مال یا بریده شود دستها و پایهای ایشان اگر
قتل نکرده باشند و مال گرفته باشند در حالیکه آن دستها و پایهای مختلفه باشند یعنی بریده
شود دستهای راست و پایهای چپ و ایشان یا نفی کرده شود از یک زمین بدیگر زمین
امام ابوحنیفه رح تفسیر نفی بحبس کرده جمهور علما برینست که آیه مذکور نازل شده در شان اهل
کتاب که عهد نموده بودند با حضرت صلی الله علیه وسلم و نقض عهد کردند و فساد قطع الطریق
مینمودند و عبدالرزاق گفته که در شان عرنیین مد بهذا اما قاله قسطلانی و در بخاری نقل شده که آیه مذکور
در شان قطاع الطریق و دزدان و یا مرتدان آمده عن انس قال قدم علی النبی صلعم نفر چند
مِنْ عُكْلٍ فَاَسْلَمُوْا فَاجْتَوَوُا الْمَدِيْنَةَ فَاَمَرَهُمْ اَنْ يَّاْتُوْا اِبِلَ الصَّدَقَةِ فَيَشْرَبُوْا
از قبیله عکل پس اسلام آوردند پس ناخوش داشتند مدینه را پس امر کرد حضرت صلعم ایشان را که بیایند شتران صدقه را پس بنوشند
مِنْ اَبْوَالِهَا وَاَلْبَانِهَا فَفَعَلُوْا فَصَحُّوْا فَارْتَدُّوْا وَقَتَلُوْا رُعَاتَهَا فَاسْتَاقُوا الْاِبِلَ فَبَعَثَ
از بولهای ایشان و شیرهای ایشان پس کردند پس درست شدند پس مرتد شدند و کشتند چرانندگان آنها را پس راندند شتران را پس فرستاد
فِيْ آثَارِهِمْ فَاُتِيَ بِهِمْ فَقَطَعَ اَيْدِيَهُمْ وَاَرْجُلَهُمْ وَسَمَلَ اَعْيُنَهُمْ ثُمَّ لَمْ يَحْسِمْهُمْ حَتّٰى مَاتُوْا
در پی آنها پس آورده شد ایشان پس بریده شد دستهای و پایهای ایشان و کور کرد چشمهای ایشان پس [illegible] نکرد ایشان را تا آنکه مردند

معنی آنکه گفت انس که قدوم آورد بر آن حضرت صلی الله علیه وسلم جندی از عکل بضم عین و سکون کاف نام قبیله و در بعضی روایات آمده من عکل و عرنیه بضم عین و فتح را و سکون تحتانیه و نون و صواب آنست که مجموع هفت کس بودند چهار از عرینه و سه از عکل پس اسلام آوردند پس ناخوش داشتند اقامت مدینه را و موافق نیفتاد ایشانرا هوای آن و بیمار شدند و زرد شد رنگهای ایشان و آماسید شکمهای ایشان پس امر کرد آنحضرت ایشانرا که بیایند شتران صدقه را پس بیاشامند از کمیزهای شتران و شیرهای آن پس کردند آنچه امر کرد آنحضرت صلی الله علیه وسلم پس تندرست شدند پس مرتد شدند و رجوع کردند از دین اسلام و کشتند چرانندگان شتران را پس راندند شتران را پس فرستاد آنحضرت صلی الله علیه وسلم جماعت در پیهای ایشان پس آورده شدند ایشان پس امر کرد به بریدن دستهای ایشان و پایهای ایشان و کور کرد چشمهای ایشان را پس تر داغ نکرد ایشانرا چنانچه بعد از بریدن دست و پای داغ می کنند

تا خون باستند تا انکه مردند آن مفسدان و گفته اند که آن حضرت صلی اللہ
علیه وسلم باین عذاب همه را معذب کرد بطریق قصاص زیراکه ایشان
بار اعیان هم چنین معامله کرده بودند و تحقیق روایت کرده شده
که میل در چشم ایشان کشیدند و دست و پا بریدند و در زبانها و چشمهای
ایشان خارها خلانیدند تا مردند و نیز جریمهٔ این مفسدان عظیم بود زیرا
که مرتد شدند و خونها ریختند و قطع طریق کردند و اموال گرفتند
و بادشاه را میرسد که جمع کند میان عقوبات در مانند این معامله بقصد
زجر و سیاست و این همه برای صلاح عالم و نظام امر بود و ظهور صفت
جلال و شریعت آنحضرت صلی الله علیه وسلم جامع بود میان جمال و
جلال و لطف و قهر این شیخ عبد الحق در اشعة اللمعات آورده و در
شرح بخاری آورده که این حدیث پیش از نسخ مثله بود و الحال مثله
ممنوع ست در احیاء العلوم آورده که مخالف امر خدا تعالی در عقاید
یا مبتدع ست یا کافر و مبتدع یا داعی مردمانست بسوی بدعت یا ساکت اگر

کافر محارب بود مستحق کشتن و غلامی ست و اگر ذمّی بود جائز نبود ایذای
وی مگر تحقیر باضطراب ضیق طریق و اگر مبتدع داعی بود و بدعت او موجب
کفر باشد حکم او از ذمّی بدتر ست چه وی مقر بجزیه نیست و اگر کافر به بدعت
نباشد فساد این شخص بسیار ست از کافر چه شرّ وی متعدّی ست پس لازم
بود بغض و دشمنی و قطع نمودن از و و حقارت و شناعت با و و نفرت
دادن مردمان از و و نا دادن جواب سلام و اگر مبتدع عامی بود و قادر
بر دعوت نبود وعظ و نصیحت با و کند اگر وعظ در حق او مفید نشود پس
اعراض از وی اولی ست و اگر مبتدع عاصی باعتبار عمل بود نه باعتبار اعتقاد
این سه قسم ست اوّل آنکه ضرر او بمردمان رسد چون سخن چین و گواه کاذب
و غیبت کننده لازم ست که با ایشان معامله و اختلاط نکنند و اگر باهانت و
سبکی این کسان زجر و منع خود اوشان آید یا دیگری بزجر اوشان عبرت میگیرد
لازم بود اهانت اوشان دویم آنکه بایذاء و بفعل بدی و نقصان دنیا بکسی نرسد
بلکه سلب و نابود می کند دین خود را چون صاحب خرابات مستحب ست اهانت او و اگر

امید زجر عاصی یا دیگری باشد لازم بود اهانت او و قطع تعلق با وی و ترک

رد سلام لازم بود بر طایفهٔ علماء که کمر همت بسته کنند و اظهار غدر و فریب و سیئات و بدعت

و قباحت او هویدا نمایند تا عالم جهان از شر و فساد این مایهٔ شیطان برطرف شود

قال علیه الصلوٰة والسلام من انتهر صاحب البدعة ملأ الله قلبه
گفت رسول الله صلی الله علیه وسلم کسیکه زجر کند صاحب بدعت را پر سازد خدا دل او را

امناً وایماناً ومن اهان صاحب البدعة امنه الله تعالی یوم الفزع
از امان و ایمان و کسیکه خوار ساخت صاحب بدعت را در امان کند او را خدا تعالی در روز رسوائی کلان

الاکبر ومن الان له واکرمه ولقیه ببشر فقد استخف
که روز قیامت ست و کسیکه نرمی کرد باو یا عزت داد او را یا پیوست باو بخلاص پیشانی پس تحقیق سبک کرد

بما انزل الله علی محمد یعنی کسی که زجر کند صاحب بدعت را
آنچه نازل کرده خدا بر پیغمبر صلی الله علیه وسلم

پر کند خدا تعالی دل او از امن و ایمان و کسی که خوار و ذلیل کند متبدع را

نگاه کند او را الله تعالی از عذاب روز قیامت و کسی که نرمی کند به متبدع

یا عزت دهد باوی یا ملاقات کند با او بخوشی و به پیشانی وا بدرستیکه سبک

کرد کتاب که نازل شده بر محمد صلی الله علیه وسلم وعن ابی هریرة
روایت ست از ابا هریره

رضی الله تعالی عنه قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم یکون
راضی شود خدای بزرگ براو گفت گفت رسول خدا درود خدا بر وی پیدا شوند

فی اخر الزمان دجالون کذابون یأتونکم من الاحادیث ما لم تسمعوا
در آخر زمان مفسدان دروغگویان می آورند شما را از احادیث آنکه نشنیده باشند

انتم ولا آباؤكم فاياكم واياهم لا يضلونكم ولا يفتنونكم يعني مي باشند در آخر زمان
شنيده باشيد نه پدران شمايان پس دور داريد خود را از ايشان و دور داريد ايشان را از خود كه گمراه نكنند شما را و در فتنه نيندازند شما را
تلبيس كنندگان و دروغ گويان يعني جماعه باشند كه خود را به مكر و تلبيس در صورت
علما و مشايخ و صلحا و از اهل نصيحت و صلاح نمايند تا دروغ هاي خود را
ترويج دهند و مردم را بمذاهب باطله و راي فاسده بخوانند و دجال
مشتق از دجل بمعني خلط و تلبيس است مي آورند شمايان را از احاديث
آنچه نشنيده ايد شما و نه پدران شما يعني به بهتان و افترا و مرد با احاديث يا احاديث
پيغمبر صلي الله عليه وسلم است يا جامه تراز از اشال اخبار مرم پس دور داريد خود را از ايشان
و ايشان را از خود تا گمراه نكنند و در فتنه نيندازند ايشان شما را و مقصود تحفظ
و احتياط است در گرفتن دين و احتراز و پرهيز از صحبت ارباب بدعت
و مخالطت ايشان خصوصاً آنكه دعوت كنند و تلبيس نمايند مثنوي
اي بسا ابليس آدم روي هست ❊ پس بهر دستي نبايد داد دست ❊ حرف
درويشان بدزدد مرد دون ❊ تا بخواند بر سليمي زان فسون ❊ زانكه صياد آورد
صفير ❊ تا فريبد مرغ را آن مرغ گير ❊ كار مردان روشني و گرمي است ❊

کاردونان حیله وبی مجی شرست * بدانید هرچه پیدا شده بعد از پیغمبر صلی الله
علیه وسلم بدعت ست وآنچه موافق اصول وقواعد ست وقیاس کرده
شده بر آن آنرا بدعت حسنه گویند وآنچه مخالف آن بود بدعت سیئه وضلالت خوانند
وکلیه کل بدعت ضلالت محمول بر بدعت سیئه است وبعضی بدعتها است
که واجب ست چنانچه تعلم وتعلیم صرف ونحو که بدان معرفت آیات واحادیث
حاصل گردد وحفظ غرائب کتاب وسنت ودیگر چیزهای که حفظ دین وملت
بر آن موقوف بود وبعض مستحسن ومستحب مثل بنای رباطها ومدرسها وبعض
مکروه مثل نقش ونگار مساجد ومصاحف بقول بعض وبعض مباح مانند فراخی
در طعام های لذیذه ولباسهای فاخره بشرطیکه حلال باشند وباعث طغیان
وتکبر ومفاخرت نشوند ومباحات دیگر که در زمان آنحضرت صلی الله علیه وسلم
نبودند چنانکه غربال وماتند آن وبعض حرام چنان که مذهب اهل بدع
وهوا بر خلاف سنت وجماعت ست وآنچه خلفای راشدین کرده
باشند اگرچه بعضی در زمان آنحضرت صلی الله علیه وسلم نبوده ولیکن در حقیقت

سنت ست زیرا که آنحضرت صلی الله علیه وسلم فرموده است علیکم
بر شما لازم

بسنتی وسنة الخلفاء الراشدین المهدیین عضوا
که بگیرید طریقه من وطریقه تابان رهنمایندگان وهدایت کنندگان محکم گیرید

علیها بالنواجذ بر شما باید که لازم گیرید سنت مرا وسنت خلفای
سنت آنهارا بدندانها

راشدین را ومحکم گیرید سنت ما وخلفارا بدندانها وخرابی اسلام وخسته او

از ایشان ست قال فی الطریقة المحمدیة وقال محمد
گفته است در کتاب طریقه محمدیه وگفت محمد

بن الفضل ذهاب الاسلام من اربعة اقوام لا یعملون بما یعلمون
پسر فضل رفتن دین از چهار طایفه است که عمل نمیکنند بآنچه میدانند

ویعملون بما لا یعلمون لا یتعلمون ما یعملون والناس من التعلم یمنعون
وعمل میکنند بآنچه نمیدانند یاد نمیگیرد آنچه را عمل میکنند مردمان از یاد گرفتن منع میکنند

یعنی خرابی اسلام از چهار طایفه است یک طایفه ایست که عمل نمی
کنند بآنچه میدانند دویم طایفه که عبادت وعمل می کنند بآنچه نمی دانند
سیوم طایفه ایست که یاد نمیگیرند آنچه با وعمل می کنند وچهارم طایفه
ایست که مردمان را از تعلم واستفاده منع میکنند پس مغرور نشوید از
سخنان باطل ایشان وبظهور کلمات بلیغه وفصیحه اوشان واین جابدان جهال
ومضلین ضال اند از شرع قویم واز صراط مستقیم مایل اند واز مناهج علما

شریعت و از مسالک مشائخ طریقت خارج اند فالویل کل الویل لهم
پس وای است بسیار وای برایشان
ولمن تبعهم پس ایشان قطاع طریق اند احتراز کنید از ایشان و در احیاء
و هر کسانیکه تابع ایشانند
العلوم گفته که از متصوفین گمراهان ست انکه دعوی معرفت و مشا
هدهٔ حق کنند و دعوی مجاورت مقام و احوالات و وصول قرب
رافع الدرجات مینمایند و نمی شناسند این امور را مگر باسامی و
الفاظ و می بینند بعلماء فقه و مفسرین و محدثین و سایر اصناف
علماء بچشم حقارت چه جای عوام الناس ست تا انکه با فنده و نداف
و رنگریز کسب خود را میگذارند و ملازم او می شوند و می شنوند و قبول
می کنند کلمات او چنانکه تکلم بوحی می کنند و اخبار از اسرار مینمایند
و در شان عباد جهال میگویند که رنج بی فایده می کشید و در شان علماء
میگویند که علماء بسبب اقوال از وصول حق تعالی محجوب اند و دعوی
می کنند در حق نفس خود که من واصل حق و از مقربین او تعالی ام و
حال انکه او شان عند الله از فجار و منافقین اند و نیز در باب قلوب

از حمقاء وجاهلین اند چه هرگز حکم علمی وتهذیب خلقی نکرده وجا نداده در دل

خود مگر اتباع هوای وتلقف هذیان اعاذنا الله من مشایخ هذا الزمان

فائده ثانیه دربیان حکمت وفراست وشجاعت وعدالت پادشاه

متصف باشد امام بشجاعت که توسط ست درمیان تهور وجبن

وحکمت که حد اوسط ست درجربزه وبلادت وسخاوت که توسط ست

در اسراف وتقتیر چنانچه منطوقه کلام خالق الانام مشیر باوصاف کرام

اند انما المؤمنون الذین امنوا بالله ورسوله ثم لم یرتابوا و

بدرستی مؤمنان کسانند که ایمان آورده اند بخدا ورسول خدا پس تر شاک نشده و

جاهدوا باموالهم وانفسهم فی سبیل الله اولئک هم الصادقون

جهاد کرده اند بمالهای خود ونفسهای خود در راه خدا ایشان راست گویانند

معنی آنکه بدرستیکه مؤمنان آنکسان ست که ایمان بخدا ورسول آورده

پس شاک نشده وجهاد کنند باکفار بمالهای خود ونفسهای خود در

راه خدا ایشان اند رست گویان ایمان بخدا ورسول بر سبیل یقین

منتهای حکمت ست مجاهده بمال سخاوت ست ومجاهده بنفس شجاعت

متصف بود امام بفراست صادق وفکر صائب تا آنکه غالبا اصابت

آید در تحرّشی و در افعال و در تدابیر منازل و در سیاست مدن استاد
خلق الله بود تا با افراد بنی آدم بوجهی معامله میکند که بجهة سبب او مجمع
بر خیر میشود و امانت و صدق و حیا چندان بر دل وی غالب بود
که از ابنای جنس خود تمیز با هر جا حاصلش باشد و افعالی که تعلق
بپادشاهی دارد بروجه اتقان صادر نمیشود مگر آنکه نفس ناطقه خلیفه متصف
باشد بچند اموریکی هوشیاری و مرتبه شناسی هر شخص و شناختن حوصله
هر یکی تا در تفویض امور خطا نکند و سد خلل مملکت پیش از وقوع تواند
نمود دیگر فراست المعیه که در فهم دقایق غلط نکند الالمعی الذی یظن
زیرک آنکسی است که گمان میکند
بک الظن کأن قد رأی وقد سمعا زیرا که بسیارست که امور متعارضه بهم
بر تو گمان گویا که بدرستی دیده اند و شنیده اند
میاید اگر تانی کند خلل واقع شود و اگر عجلت را کار فرماید خلل عظیم بظهور رسد شعر
اذا کنت ذا رأی فکن ذا عزیمة فان فساد الرأی ان تترددا اذا
اگر باشید شما صاحب رائے پس باش صاحب جزم پس بدرستی فساد رای آنست که متردد شوی اگر
کنت ذا رأی فکن ذا رویة فان فساد الرأی
باشی تو صاحب فکر پس باش صاحب تامل پس بدرستی فساد فکر است
ان تتعجلا و مخلص ازین اشتباه غیر فراست المعیه چیزی نیست و
آنکه تو تعجیل کنی

این معنی بر کسی که بصحبت ملوک رسیده باشد یا تاریخ ایشان را دیده مخفی نخواهد بود
و متصف بود پادشاه بعدالت که بسبب آن در هر حالت مناسب آن
حالات و آثار بر نفس ناطقه فایض شود قال رسول الله صلی الله علیه و سلم
ان المقسطین عند الله علی منابر من نور بدرستیکه امراء عادل دادگر
(بدرستیکه عادلان نزد خدا بر منبرهایی نوراند)
نزد خدا تعالی بر منبرها از نوراند فائده ثالثه در بیان شفقت و محافظت رعیت
پادشاه مشفق بر رعایا بود چه رحمت او موجب رحمت حق تعالی و مستوجب طلب
مغفرت ملایکه است عن عبد الله ابن عمر رضی الله عنه قال قال رسول الله
صلی الله علیه و سلم الراحمون یرحمهم الرحمن ارحموا من فی الارض یرحمکم
(رحم کنندگان که اهل رحم اند رحم میکند برایشان رحمن رحم کنید بر کسیکه در زمین رحم کند آن)
من فی السماء رواه ابو داؤد والترمذی کسانیکه رحمت کنند بر مردمان رحمت میکند برایشان
(بر شما آن کسیکه در آسمانست)
الله تعالی رحم کنید ای بندگان بر کسی که در زمین است از نیکان و بدان رحم
کردن بر بدان آنست که ایشانرا از بد منع کنند تا رحمت کند ذاتی را که در
آسمان است و ملک و قدرت او است و تخصیص آسمان بجهت کمال قدرت و وسعت او
یا مراد من فی السماء ملایکه است و رحمت ملایکه بحفظ و نگاه داشتن است از اعدا و دیوات

از شیاطین جن و انس و از محافظت و رعایت پادشاه است آنچه در صحیح مسلم
گفته شده قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ اَهْلُ الْجَنَّةِ ثَلٰثَةٌ ذُو سُلْطَانٍ
صاحبان جنت سه نفر اند صاحب سلطنت
مُقْسِطٌ مُتَصَدِّقٌ مُوَفَّقٌ وَرَجُلٌ رَحِیْمٌ رَقِیْقُ الْقَلْبِ بِکُلِّ ذِیْ قُرْبٰی
وعادل واحسان کننده و توفیق داده شده ومرد مهربان و نرم دل بهر قریب
وَعَفِیْفٌ مُتَعَفِّفٌ ذُوْ عِیَالٍ یعنی اهل بهشت سه نفر اند یعنی آنها که لائق
ومرد باز ایستاده از حرام وخداوند عیال
وسزاوار بهشت اند واز جمله سابقین ومقربین بهشت اند سه کس اند اول خداوند
سلطنت وغلبه وعادل واحسان کننده است بمردم وتوفیق داده شده بخیرات موفق
آنرا گویند که آماده کرده شده برای وی اسباب خیر وکشاده شده بروی وی درهای
نیکی دوم مرد مهربان نرم دل ست بر هر خداوند قرابت ومسلمان وسیوم مرد پارسای
باز ایستاده از حرام وخداوند عیال ست واز محافظت رعیت است باعث
بودن اهل اسلام بر جمعه جماعات وبنا ائمه مساجد ومدرسین وقضات چنانکه
حضرت عمر رض عبد الله بن مسعود را با جماعه در کوفه نشاند ومعقل بن یسار را به
بصره فرستاد واز فضایل خلافت امام ست که ریاست ظاهر او مقرون
بریاست باطن باشد وتشبه کامل بآنحضرت صلی الله علیه وسلم پیدا کند

در

وَدَرعِداد يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ اَذِلَّةٍ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ اَعِزَّةٍ عَلَى الْكَافِرِينَ

زود باشد که بیارد خدای تعالی قومی را که دوست میدارد خدای تعالی ایشان را و دوست میدارند ایشان خدای تعالی را متواضع و متذلل

يُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ وَلَا يَخَافُونَ لَوْمَةَ

جهاد کنند در راه خدا و نترسند از ملامت

لَائِمٍ داخل شود تمکین و تقویت دین بردست خلیفه بظهور آید و فتح

هیچ ملامت کننده

بلاد و شیوع اسلام در اقالیم معموره از ان امام بحصول آید و آیه لِيُظْهِرَهُ

عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ غلبه بر دین یهودیت و نصرانیت و مجوسیت ظاهر و باهر

گردد و در میان بنی آدم هر که مومن ست نسبت او با وی معامله

والد با ولد باشد کما قال النبی صلی الله علیه وسلم اَنَا لَكُمْ مِثْلُ

من در حق شمایان چون

الْوَالِدِ لِوَلَدِهٖ و هر که کافرست در حق او مثل جبرئیل در وقت

پدر در حق پسر ام

صیحهٔ ثمود جارحه از جارحهٔ الهی می شوند در فعل اتلاف و اهلاک و از محافظت

رعیت ست نگاه داشتن بلاد اسلام از شر کفار و قطاع طریق و متغلبان

و سرحدهای دار اسلام با فواج و آلات جنگ مشحون سازند و جهاد

نماید با عداء الله ابتداءً او دفعاً و ترتیب دهد جیوش و عساکر را و تعیین

ارزاق کند برای مقاتله و اخذ جزیه و خراج و قسمت آن نیز بر جوانب

بعمل آرد و تقدیر عطایای قضاة و مفتیان و مدرسان و واعظان

و ائمه مساجد باجتهاد خود نماید بغیر اسراف و تقتیر و نایب کند

در کارها خود امناء عدول و اهل نیکخواهی را و همیشه در مشارفت

امور و در تفحص احوال رعیت و افواج و امراء امصار و جیوش غزات

و قضات مقید باشد تا خیانتی و حیفی در میان نیاید قال فی

البخاری عن عبد الله بن عمر رضی الله عنه قال الا کلکم راع و
گفت آگاه باشید همه شما چراننده اید و

کلکم مسئول عن رعیته فالامام الذی علی الناس راع وهو
همه شما سوال کرده می شوید از رعیت خود پس آن بادشاه که ایستاده اند بر مردم چراننده است و او

مسئول عن رعیته والرجل راع علی اهل بیته وهو مسئول
سوال کرده میشود از رعیت خود و مرد چراننده است بر اهل بیت خود و او سوال کرده می شود

عن رعیته والمرأة راعیة علی بیت زوجها وهی مسئولة
از رعیت خود و زن چراننده است بر خانه شوی خود و او سوال کرده می شود

عنهم وعبد الرجل راع علی مال سیده وهو مسئول عنه
از اهل بیت و غلام مرد چراننده است بر مال صاحب خود و او سوال کرده می شود از مال

الا فکلکم راع وکلکم
آگاه باشید پس همه شما چراننده اید و همه شما یان

مسئول عن رعیته انتهی یعنی آگاه باشید همه شما چراننده
سوال کرده می شوید از رعیت خود

و نگاه دارنده رعیت اید و همه شما پرسیده میشوید از رعیت خود پس

امامی که قایم ست بر مردم باصلاح حال چراننده و نگاه دارنده است و
وی سوال کرده میشود از احوال رعیّت او که عامۀ ناس اند که وی امام
ایشان ست و مرد راعی ست بر اهل خانۀ خود و وی پرسیده میشود از رعیّت
وی که اهل خانه وی اند و زن راعی ست بر خانۀ شوهر خود و بر فرزندان
او و وی سوال کرده میشود از ایشان و غلامِ مرد راعی ست بر مال خواجه
خود که نگاه میدارد آنرا و سپرده شده است بوی و آن غلام پرسیده
میشود از مال خواجه که خوب نگاه داشته و دیانت کرده در آن یا نی و
گفته اند هر کس راعی ست بر اعضا و جوارح و حواس خود و وی پرسیده
میشود از احوال ایشان که کجا استعمال کرد ایشان را و چگونه استعمال کرد
و در حدیث حال راعی اعضا نگفت از جهت ظهور و قرب آن در سوال
و می فهمند اهل عرف از معنی رعایت عَنْ اَبِیْ سَعِیْدٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ
صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ اَحَبَّ النَّاسِ اِلَی اللّٰهِ یَوْمَ الْقِیٰمَةِ وَاَقْرَبُهُمْ مِنْهُ مَجْلِسًا اِمَامٌ عَادِلٌ بدرستی دوست
بدرستیکه دوست ترین مردمان نزد خدا در روز قیامت و نزدیکترین ایشان از روی مجلس پادشاه عادل است
ترین مردمان بسوی خدا در روز قیامت و نزدیک ترین ایشان از

درگاهِ خدا از روی مجلس پادشاهِ دادگر مستقیم براه راست بود ٭

باب سوم

در بیان آنچه بر رعیّت واجب و لازم ست و این مشتمل ست بر نه فواید

فایدهٔ اولی در اطاعت پادشاه فایدهٔ دویم در اطاعت والی امام

فایدهٔ سوم در درجهٔ مطیعان امام فایدهٔ چهارم در بیان حکم ساعین بفساد

فایدهٔ پنجم در بیان احوال کسانیکه خروج بر سلطان و پادشاه کنند فایدهٔ

ششم در بیان احوال عیب کننده گان بر پادشاه فایدهٔ هفتم در حقوق پادشاه

فایدهٔ هشتم در نصرت پادشاه فایدهٔ نهم در صلاح عمل رعیّت فایدهٔ اولی در

بیان آنچه بر رعیّت لازم ست اطاعت خلیفه واجب ست بر مسلمین کافه

هرچه امر فرماید امام از مصالح اسلام و آنچه مخالف امر شرع نباشد خواه امام

مقسط عادل باشد و خواه جابر و مایل باشد کما ظهر من الاطلاق قوله تعالی

أَطِیعُوا اللهَ وَأَطِیعُوا الرَّسُولَ وَأُولِی الْأَمْرِ مِنْكُمْ یعنی اطاعت کنید خدا

فرمان بردار کنید خدا را و فرمان بردار کنید رسول را و خداوندان حکم از شما را

تعالی را و رسول خدا تعالی را و امرا مسلمین را آیتهٔ مذکوره دلالت میکند

برانیکه اطاعت امام اطاعت رسول الله است و سرکشی از حکم امام

سرکشی از حکم رسول الله است و سرکشی از حکم رسول صلی الله علیه وسلم سرکشی

از حکم خدا است عَنْ اَبِی هُرَیْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّی اللهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ

روایت است از ابی هریره که گفت گفت رسول خدا درود و سلامتی خدا باد بر وی

مَنْ اَطَاعَنِیْ فَقَدْ اَطَاعَ اللهَ وَمَنْ عَصَانِیْ فَقَدْ عَصَی اللهَ

کسیکه فرمان برداری کرد مرا پس بتحقیق فرمان برداری کرد خدا را و کسیکه بی فرمانی کرد مرا پس بتحقیق بی فرمانی کرد خدا را

یعنی هر که اطاعت من کند بدرستی که اطاعت خدا تعالی کرد و هر که نافر

مانی از من کند بدرستیکه بی فرمانی از خدا کرده زیراکه امر نمی کند رسول

مگر بآنچه امر کرده الله تعالی و نهی نمی کند مگر از آنچه نهی کرده خدا تعالی

وَمَنْ یُّطِعِ الْاَمِیْرَ فَقَدْ اَطَاعَنِیْ وَمَنْ یَّعْصِ الْاَمِیْرَ

و کسیکه فرمان برداری کرد امیر خود را پس بتحقیق فرمانبرداری کرد مرا و کسیکه بے فرمانی کرد امیر خود را

فَقَدْ عَصَانِیْ مُتَّفَقٌ عَلَیْهِ هر که اطاعت امیر و نائب من کند بدرستیکه

پس بتحقیق بی فرمانی کرد مرا

اطاعت من کرده و کسی که نافرمانی کند از امیر و نائب من بدرستیکه

نافرمانی کرده از من وَاِنَّمَا الْاِمَامُ جُنَّةٌ نیست امام مگر مثل سپر که یُقَاتَلُ

و نیست امام مگر بمنزله سپر / قتال کرده میشود

مِنْ وَّرَائِهٖ قتال کرده میشود از پس وی وَیُتَّقٰی بِهٖ و پرهیز کرده میشود بوی

از پس وے / و پرهیز کرده میشود بوے

از آفات و مخافات این بیان وجه تشبیه امام به سپر است چنانکه زره

قتال سپر حایل و حاجز ست و سبب نگاهداشت از رسیدن تیر و شمشیر ست

همچنین وجود امام از رسیدن آفات و حوادث اعدای دین و

باعث امن و امان ست پس اگر امر کند امام بتقوی خدایتعالی و

واجتناب از نا فرمودهای سبحانه و عدالت ورزد و جور نکند فان له

بذلک اجرا پس بدرستی که مر امام را بسبب آن امر و عدالت اجر عظیم ست

وان قال بغیره و اگر بگوید امام و امر کند بغیر آن فان علیه منه وزرا پس بدرستیکه

بر امام ازین کار وی گناه ست فی المشکوة وعن ابن عمر رض قال قال رسول الله

صلی الله علیه وسلم السمع والطاعة علی المرء المسلم فیما احب و کره ما لم یؤمر

بمعصیة یعنی شنیدن و قبول کردن حکم امام و فرمان برداری کردن وی

وجب است بر مرد مسلمان در هر چیز خواه چیزی باشد که دوست میدارد

آنرا و خوش میدارد او را و موافق طبع اوست و یا چیزی بود که مکروه می

پندارد و ناخوش دارد آنرا و مخالف طبع اوست تا دام که امر کرده نشود

به گناهی و نامشروعی فاذا امر بمعصیة فلا طاعة پس چون امر کرده

بس هرگاه که امر کرده شود بگناه پس نیست طاعت کردن

شود پس نیست سخن او را قبول کردن و نه حکم او را فرمان داری نمودن در بگناه

صحیح مسلم آورده عن وائل ابن حجر قال سأل سلمة بن یزید الجعفی
از وائل پسر حجر گفت سوال کرد سلمه پسر یزید الجعفی

رسول الله صلی الله علیه وسلم فقال یا رسول الله ارأیت ان قامت
پیغمبر خدا را صلی الله علیه وسلم پس گفت اے پیغمبر خدا خبر ده اگر باستند

علینا امراء یسئلونا حقهم ویمنعونا حقنا فما تأمرنا قال
بر ما امیران سوال کنند مارا حق ایشان و منع میکنند مارا حق ما پس چه میفرمائی مارا گفت

اسمعوا واطیعوا فانما علیهم ما حملوا وعلیکم ما حملتم
بشنوید و فرمان برداری کنید پس نیست بر ایشان مگر چیزی که بار کرده شد بر ایشان و نیست بر شما مگر

یعنی سوال کرد سلمة از رسول خدا گفت یا نبی الله خبر ده اگر باستند بر ما امرا سوال

کنند مارا حق خود منع میکنند مارا حق ما پس چه میفرمائی مارا گفت آنحضرت بشنوید و قبول

کنید سخن ایشان را و فرمان داری کنید امر ایشان را پس نیست بر ایشان مگر چیزی که بار

کرده شده و تکلیف نموده شده اند از عدل و احسان و نیست بر شما مگر چیزی که

تکلیف کرده شده اید از سمع و طاعت فایده دویم واجب بودن بر اهل اسلام فرمان

داری هر پادشاه بر سر ایشان حاکم کند فی المسلم عن ام الحصین قالت قال

رسول الله صلی الله علیه وسلم ان امر علیکم عبد مجدع یقودکم بکتاب
اگر امیر ساخته شود بر شما از نزد خلیفه بنده گوش بینی بریده کشد شما را بکتاب

الله فاسمعوا له واطیعوا یعنی اگر امیر ساخته شود بر شما غلامی از نزد
خدا پس بشنوید امر او را و فرمان برید او را

گوش و بینی بریده می گشد شمار اجتناب از امر میکنید بحکم شرع پس سماع کنید امر او را و بشنوید
حکم او را به سمع رضا و فرمان برداری کنید او را یعنی همان غلام حقیر و ذلیل و خوار و
گوش و بینی بریده را عن انس ان رسول الله صلی الله علیه وسلم قال اسمعوا و اطیعوا بشنوید و طاعت کنید و ان استعمل
بشنوید و اطاعت کنید — اگرچه عامل کرده
علیکم عبد حبشی اگرچه عامل کرده شود بر شما غلام حبشی کان راسہ زبیبة
بر شما — غلام — حبشی — گویا سر او مانند مویز است
گویا سر او مانند مویز است بعضی گفته اند کنایت از خفت عقلست فائدہ سوم در
درجه مطیعان امام و مینمایند که این مطیعان پادشاه با پیغمبران و صدیقان و شهیدان همراه
خواهند بود و حسن اولئک رفیقا قال الله تعالی و من یطع الله والرسول
و کسیکه فرمان برد خدا را — و رسول او را
فاولئک مع الذین انعم الله علیهم من النبیین و الصدیقین و
پس آنان همراه آن کسانند که نعمت داده خدا بر ایشان را از انبیا — و صدیقان
الشهداء والصالحین و حسن اولئک رفیقا ذلک الفضل من الله و کفی
شهیدان — و صالحان — و نیک بود آنها در رفاقت — این مهربانی از حق تعالی است و او دانا
بالله علیما یعنی کسی که فرمان خدا و رسول خدا قبول کند میباشد آنها همراه کسانیکه
براحوال آنها
نعمت داده خداوند بر آنها که انبیا و صدیقین و شهدا و صالحین باشند و نیک اند آنها در رفاقت
و این مهربانی حق تعالی است و عالم است باحوال آنها بدانید که طاعت امیر
به مقتضای حدیث باعث طاعت الله است فائده چهارم در بیان ساعیان بفساد و کسانیکه سعی و فساد

کند در امور سلطنت حکم سعات و بغات دارد بلکه عین سعات هست چنانکه مخبر صادق

از احوال خبر داده وعن علی رض قال سمعت رسول الله صلی الله علیه وسلم یقول سیخرج قوم فی

روایت است از علی کرم الله وجهه گفت شنیدم از رسول خدا صلی الله علیه وسلم که گفت
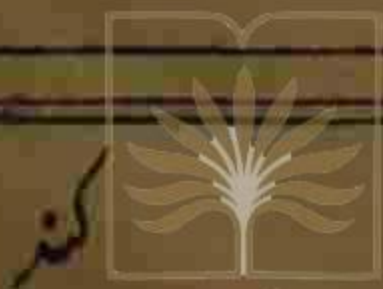
آخر الزمان گفت علی رضی الله عنه شنیدم آنحضرت صلی الله علیه وسلم را سر انجام

آخر زمان

هست که بیرون آید در آخر زمان حداث الاسنان سفهاء الاحلام یقولون

خورد سالان سبک خردان میگویند از بهترین سخنان

من خیر قول البریة نوسالها سبک خردان میگویند از بهترین سخنان که

بدان خلق

تکلم میکنند بدان خلق مراد قرآن عظیم است لا یجاوز ایمانهم حناجرهم در نمیگذرد

در نمیگذرد ایمان ایشان از حلقومهای ایشان

ایمان ایشان و کلمه آن حلقوم های ایشان را و نمیرسد به مصعد قبول یمرقون

بیرون می آیند

من الدین کما یمرق السهم من الرمیة بیرون می آیند از دین یعنی از طاعت

از دین چنانچه بیرون می آید تیر از شکار

امام نه از دین اسلام یا این مبالغه و تشدید است در گمراهی ایشان چنانکه بیرون

میاید و میگذرد تیر از شکار و آلوده نمی شود بخون از جهت سرعت نفوذ آن

فاینما لقیتموهم فاقتلوهم پس هر جا که پیش آید بکشید ایشان را فان فی قتلهم اجرا لمن

پس هر جا که پیش آید بکشید ایشان را پس بدرستی که در کشتن ایشان مزد است

قتلهم یوم القیامة متفق علیه پس بدرستی که در کشتن ایشان مزد و ثواب است مر کسی را

که بکشد ایشان را تا روز قیامت

که بکشد ایشان را فائده پنجم حرام است خروج بر سلطان بعد از آن که مسلمانان بروی

در احوال کسانیکه خروج بر سلطان کند صح

جمع شوند اگر چه آن سلطان متجمع شروط باشد عن عرفجه آنحضرت صلی الله علیه وسلم

را که میگفت بدرستیکه پیدا شود شرها و فسادها و خصلت های بد

جمع شوند اگرچه آن سلطان متجمع شروط باشد عَنْ عَرْفَجَةَ قَالَ سَمِعْتُ
از عرفجه رضی الله عنه گفت شنیدم
رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ گفت عرفجه شنیدم آنحضرت صلی الله علیه وسلم
از رسول خدا صلی الله علیه وسلم
را که میگفت اِنَّهٗ سَيَكُوْنُ هَنَاتٌ وَّهَنَاتٌ بدرستیکه پیدا شود شرها و فسادها و خصلت
بدرستی که پیدا شود شرها و فسادها
های بد و فتنها فَمَنْ اَرَادَ اَنْ يُّفَرِّقَ اَمْرَ هٰذِهِ الْاُمَّةِ کسی که خواهد که جدائی افگند در کار
پس کسیکه خواهد جدائی افگند در کار این امت
این امت وَهِيَ جَمِيْعٌ وحال انکه امت مجموع هست و بریک کلمه هست فَاضْرِبُوْهُ
وحال انکه این امت جمیع است
بِالسَّيْفِ پس بزنید او را بشمشیر كَائِنًا مَّنْ كَانَ هر که باشد یعنی اگرچه اخیر
پس بزنید او را بشمشیر
هر که باشد
ناس و اعلم باشد رَوَاهُ مُسْلِمٌ و خروج بر خلیفه مسلمانان دو نوع هست یک آنکه
روایت کرد مسلم
خروج کند برای نهب اموال و قتل نفوس و تحلیل فروج بغیر تاویل
شرعی سیف را حکم سازند قانون شرعی را و حکم این جماعت حکم قطاع
الطریق هست دفع کردن ایشان و هم متفرق ساختن جماعة ایشانرا وا
جب هست دوم آنکه خروج کند بنیت اقامت دین و شبه کند در خلیفه
و احکام او پس آن تاویل اگر هیچ اعتباری ندارد مانند تاویل اهل ردت
مانعین زکوة در زمان صدیق رضی الله عنه و منعی قطعیت بطلان تاویل انست

کم مخالف

که مخالف نص کتاب یا سنت مشهوره یا اجماع یا قیاس جلی واقع شود اگر آن
تاویل مجتهد فیه هست نه قطعی البطلان آن قوم بغات باشد و در زمان اهل و
حکم این قوم حکم مجتهد مخطی دارد اِن اَخطَأَ فَلَهُ اَجرٌ احادیث منع بغی که در صحیح مسلم
اگر خطا کند هم او را اجر است
وغیر آن ظاهر شد و اجماع امت بران منعقد گشت امروز حکم بعصیان باغی کنیم
قَالَ فِی البُخَارِیِّ مَن رَاٰی مِن اَمِیرِهٖ شَیئًا فَکَرِهَهٗ فَلیَصبِر کسی که بیند از امیر خود چیزیکه
میگوید در بخاری کسیکه بیند از امیر خود چیزی مکروه داند پس صبر کند
مکروه می پندارد و ناخوش دارد چیزی را پس باید که صبر کند و شتابی نورزد
در خروج و ترک طاعت فَاِنَّهٗ لَیسَ اَحَدٌ یُفَارِقُ الجَمَاعَةَ پس بدرستی
پس بدرستیکه نیست یکی را که جدائی کند از جماعت
شان این است که نیست هیچ یکی که جدائی کند جماعت مسلمانان را و اتفاق
ایشان امیر شِبرًا یکوجب فَیَمُوتُ پس بمیرد بر همین حال مفارقت اِلَّا مَاتَ مِیتَةً
یک بدست پس مرد مگر آنکه بمیرد مردنی
جَاهِلِیَّةً مگر آنکه بمیرد بآن نوع مردنی که می میرند بران اهل جاهلیت چه اهل جاهلیت
بجاهلیت
اطاعت امیر نمیکنند و در متابعت هدایت امام نمیرفت و استنکاف مینمودند از
طاعت امام اَلبُغَاةُ هُمُ الخَارِجُونَ عَن طَاعَةِ الاِمَامِ الحَقِّ بِغَیرِ حَقٍّ ثُمَّ
باغی کسانی اند که برایند از فرمان برداری پادشاه بحق بغیر حق پس
اَلخَارِجُونَ عَن طَاعَةِ الاِمَامِ ثَلٰثَةٌ قُطَّاعُ الطَّرِیقِ وَ عُلِمَ حُکمُهُم وَ بُغَاةٌ و
بیرون آیندگان از طاعت امام سه طائفه اند اول رهزن دزد دانسته کرده شد حکم ایشان دوم بغات

وَيَجِيءُ خَوَارِجُ وَهُمْ قَوْمٌ لَهُمْ مَنَعَةٌ خَرَجُوا عَلَيْهِ بِتَأْوِيلٍ
وعنقریب حکم ایشان می آید وخوارج وایشان قومے اند که ایشانرا قوت باشد بیرون شده باشند بر پادشاه بتاویل
يَرَوْنَ أَنَّهُ عَلَى بَاطِلٍ كُفْرًا وَمَعْصِيَةً تُوجِبُ قِتَالَهُ بِتَأْوِيلِهِمْ
در گمان می بینند که پادشاه بر باطل است وکفر ومعصیت واجب است کشتن ایشان بتاویل خودشان
يَسْتَحِلُّونَ دِمَاءَنَا وَأَمْوَالَنَا وَيَسْبُونَ نِسَاءَنَا وَيُكَفِّرُونَ أَصْحَابَ نَبِيِّنَا
که حلال میدانند خونهای مارا ومالهای مارا وباسیری می گیرند زنهای مارا ونسبت کفر می کنند باصحاب نبی
عَلَيْهِ السَّلَامُ وَحُكْمُهُمْ حُكْمُ الْبُغَاةِ وَإِنَّمَا لَمْ نُكَفِّرْهُمْ لِكَوْنِهِ عَنْ تَأْوِيلٍ وَإِنْ كَانَ
علیه السلام وحکم ایشان حکم باغے است وجز این نیست که کافر نگوئیم ایشانرا از جهت تاویل واگرچه
بَاطِلًا بِخِلَافِ الْمُسْتَحِلِّ بِلَا تَأْوِيلٍ در مختار یعنی بغات قومی هست که بیرون
بر باطل بخلاف آنکه نسبت کفر کند بے تاویل
باشند از فرمان امام بغیر حق پس خارجین وبیرون از طاعت امام سه طائفه اند اول
قطاع الطریق هست ودانسته شده حکم ایشان دویم بغات هست وعنقریب حکم
ایشان می آید سیوم خوارج هست وخوارج طائفه هست که ایشانرا قوت باشد و
بیرون شده باشند بر پادشاه وخروج ایشان بر پادشاه با تاویل هست وان تاویل
یا گمان اوشان هست بر پادشاه بکفر یا بر معصیت بر پادشاه وجب بود
کشتن ایشان بتاویل آنکه ایشان حلال میدانند کشتن مایان ومال های مایان وبندی
میکنند زنان مارا ونسبت کفر میکنند باصحاب نبی ما علیه الصلوة والسلام وحکم
ایشان حکم بغات هست وکافر نمیگوئیم ایشانرا که نسبت ایشان از تاویل و

ودلیل هست اگرچه باطل بود بخلاف آنکه مرتکب کفر کند بی تاویل که

قائل او کافر گفته شود والامام یصیر اماما بامرین بالمبایعة من

امام امام میگردد بدو امر یکے بہ بیعت کردن

الاشراف والاعیان وبان ینفذ حکمه فی الرعیة خوفا من قهره و

اشراف واعیان دوم بنافذ شدن حکم او در رعیت از خوف قهر او و

جبروته فان بایع الناس الامام ولم ینفذ حکمه فیهم لعجزه عن قهرهم

ترس سلطنت او پس اگر بیعت کردم مردمان با امام ونافذ نشد حکم او بر رعیت از جهة عجز او از قهر کردن ایشان

لا یصیر اماما فاذا صار الامام اماما فجار لا ینعزل ان کان ذا قهر وغلبة لعوده

نمی گردد امام پس اگر گردید پادشاه پادشاه فاجر نمیشود معزول اگر صاحب غلبه وشوکت بود از جهت

بالقهر فلا یفید ولا ینعزل لانه یفید در مختار یعنی امام میگردد امام بدو وجه بیعت

از شوکت پس فائده نمیکند و اگر صاحب سلطنت غلبه نباشد معزول شود از پادشاهی بدرستیکه درینجا فائده است

اشراف مردمان ونفوذ حکم وی در رعیت از جهت ترس سلطنت وی پس

اگر بیعت نمود مردمان با امام ونافذ نشد حکم از جهة عجز وی نمیگردد امام پس

اگر امام فاجر باشد نمی شود معزول اگر صاحب غلبه وشوکت بود چه بعد

از عزل پس میگردد امام و اگر صاحب سلطنة وغلبه نباشد معزول شود

فاذا خرج جماعة مسلمون عن طاعته او طاعة نائبه الذی الناس به فی

پس هرگاه بیرون شدند گروه مسلمانان از فرمان بردن او یا فرمان بردن نائب او آنچنان نائب که مردم بسبب او در

امان وغلبوا علی بلد دعاهم الیه ای الی طاعته وکشف شبهتهم

امان باشند وغلبه کردند بر شهر طلب کند پادشاه ایشان را بسوی طاعت یعنی بسوی طاعت خود وکشف کند شبه ایشان را

فان تحیزوا مجتمعین حل لنا قتالهم بدأة حتی تفرق جمعهم

پس اگر برکناره شدند در حالیکه انبوه بودند حلال است ما را کشتن ایشان از اول تا جدا شود انبوه ایشان

یعنی اگر بیرون شد جماعت از مسلمانان از طاعت پادشاه یا از نائب او چنان

که بروی مردمان در امان بودند و غلبه نمود بر شهر مسلمانان طلب کند امام ایشان

را بسوی طاعت خود و کشف نماید شبهه های ایشانرا اگر بر کناره شدند در

حالی که انبوه بودند حلال است ما را باز گشتن آنها تا متفرق و پراگنده شوند جمع آنها

وَمَنْ دَعَاهُ الْإِمَامُ إِلَىٰ ذٰلِكَ أَيْ إِلَىٰ قِتَالِهِمْ افْتُرِضَ عَلَيْهِ

و هر که بخواند او را پادشاه بسوی آن یعنی بسوی جنگ کردن ایشان فرض است بروی

إِجَابَتُهُ لَوْ قَادِرًا یعنی کسی را که خواستند امام برای قتال بغات فرض است

قبول کردن پادشاه اگر توانا باشد

بروی اجابت پادشاه و لازم بود معاونت پادشاه اگر آن شخص معاون قادر

بر اعانت بود قال صاحب عالمگیری وَهٰذِهِ الدَّعْوَةُ لَيْسَتْ بِوَاجِبَةٍ یعنی این دعوت نمو

این دعوت نمودن نیست واجب

دن و طلب کردن بر پادشاه دین پناه واجب نمیباشد بلکه مستحب است

پس اگر بلا دعوت بر ایشان هجوم آورند و مقاتله نمایند نیز جایز است زیرا که

بسا انتظار و تاخیر کار را سبب تقویت شوکت و تکثر جماعت آنها میگردد

بعد ازان دفع ایشان بسهولت صورت نمیپذیرد و لهذا مدار کار را بر نفس

اجتماع و امتناع ایشان نموده آنچه برای عالم آرا غالب آید عمل آرد تا فتنه

وشر

وشرّ اوشان مندفع گردد وجمعیت اوشان بسیار نشود ونیز در ان کتاب

است اِذَا بَلَغَهُ اَنَّهُمْ يَشْتَرُوْنَ السِّلَاحَ وَيَتَهَيَّئُوْنَ لِلْقِتَالِ يَنْبَغِيْ اَنْ

و دیگر خبر رسید بود که ایشان بخرند سلاح و آماده گی دارند بر جنگ میباید که

يَّأْخُذَهُمْ وَيَحْبِسَهُمْ حَتّٰى يَقْلَعُوْا عَنْ ذٰلِكَ وَيُحْدِثُوْا تَوْبَةً

بگیرد ایشان را و محبوس کند تا بر کنده شوند از ین امر و بگویند لفظ توبه را

دَفْعًا لِلشَّرِّ بِقَدْرِ الْاِمْكَانِ ونیز در درّ مختار متصل با قول گذشته گفته است

جهت دفع شر بقدر امکان

وَنُقَاتِلُهُمْ بِالْمَنْجَنِيْقِ وَالْاِغْرَاقِ وَغَيْرِ ذٰلِكَ كَالْحَرْبِيِّيْنَ یعنی مقاتله می کنیم با بغات بمنجنیق

و قتال بکنیم با ایشان به فلاخن و غرق نمودن و غیر آن همه چنانچه با اهل حرب

و بغرق شدن و بهر چه اسباب قتل بود چنانکه مقاتله میکردیم با اهل حرب

و کفار وَمَا لَا يَجُوْزُ قَتْلُهُ مِنْ اَهْلِ الْحَرْبِ كَنِسَاءٍ وَشُيُوْخٍ لَا يَجُوْزُ

و آنچه نیست روا کشتن او از اهل جنگ مانند زنان و پیران روا نیست

قَتْلُهُ مِنْهُمْ مَا لَمْ يُقَاتِلُوْا یعنی جائز نبود کشتن کسانی را از ایشان که جائز

کشتن او از ایشان تا زمانی که نه کشته باشند

نبود کشتن ایشان از کفار چون زنها و پیر سالها تا زمانی که مقاتله نکنند

وَلَا تُسْبٰى لَهُمْ ذُرِّيَّةٌ وَتُحْبَسُ اَمْوَالُهُمْ اِلٰى ظُهُوْرِ تَوْبَتِهِمْ

و نه قید کرده شوند از ایشان اولاد و در قید می آید مالهای ایشان تا آشکار شدن توبه ایشان

فَتُرَدُّ عَلَيْهِمْ بندی نکنند اولاد بغات و بندی کنند مالهای ایشان را تا زمان

پس باز دیگر دد بر ایشان مالهای ایشان

ظهور توبه ایشان بعد از توبه رد کنند اموال ایشان بسوی ایشان وَنُقَاتِلُهُمْ بِسِلَاحِهِمْ

و جنگ کنیم ایشان را به سلاح ایشان

وَخَيْلِهِمْ عِنْدَ الْحَاجَةِ وَلَا يُنْتَفَعُ بِغَيْرِهِمَا مِنْ اَمْوَالِهِمْ مُطْلَقًا

و به اسپان ایشان نزد ضرورت و نفع گرفته نمی شود بدون سلاح و اسپان از مالهای ایشان بالکل

وَلَوْ عِنْدَ الْحَاجَةِ یعنی مارا جائز بود که مقاتله با سلحه وسپان ایشان کنیم نزد
واگرچه نزد ضرورت باشد
حاجت ما ها وجائز نبود نفع برداشتن بدون اسلحه وسپان اگرچه حاجت
باشیم وَلَوْ قَالَ الْبَاغِی تُبْتُ وَأَلْقَى السِّلَاحَ مِنْ یَدِہٖ کُفَّ عَنْهُ اگر باغی گفت
واگر گفت باغی توبه کردم وانداخت سلاح از دست خود منع کرده میشود ازو
توبه کردم وانداخت سلاح را از دست خود منع کرده میشود ازو یعنی جائز نبود کشتن
او وَلَوْ قَالَ کُفَّ عَنِّیْ لِأَنْظُرَ فِیْ أَمْرِیْ لَعَلِّیْ أَتُوْبُ وَأَلْقَى السِّلَاحَ کُفَّ عَنْهُ
واگر گفت منع شوید از من که ببینم در کار خود برای آنکه شاید توبه کنم وانداخت سلاح را منع شود ازو
اگر باغی گفت دست بردار شو از من تا فکر کنم در کار خود شاید که توبه کنم و
انداخت سلاح را منع شود قتل از ایشان وَلَوْ قَالَ أَنَا عَلٰى دِیْنِكَ وَمَعَهٗ
واگر گفت من بر دین تو ام وبا او
سِلَاحُهٗ لَا لِأَنَّ وُجُوْدَ السِّلَاحِ مَعَهٗ قَرِیْنَةُ بَغْیِهٖ فَمَتٰى أَلْقَاهُ کُفَّ عَنْهُ وَإِلَّا لَا اگر باغی
سلاح بود منع نشوند زیرا که به تحقیق بودن سلاح با او دلیل بغاوت ایست پس هرگاه که انداخت سلاح منع شود ازو
گفت که من در اطاعت توام وبود با او اسلحه منع قتل ازوی نشود چه وجود سلاح
همراه او علامه بغی ایشانست پس هر وقت که اسباب جنگ را انداخت او را
نکشد واگر اسلحه را نه انداخت بکشد اورا وَقَتْلَانَا شُهَدَاءُ کشته شدگان ما شهیدان
وکشته شدگان ما شهیدان اند
است وَلَا یُصَلّٰى عَلٰى بُغَاةٍ بَلْ یُکَفَّنُوْنَ وَیُدْفَنُوْنَ نماز داده نشود
ونماز جنازه داده نمی شود بر باغیان بلکه کفن کرده می شوند ودفن کرده میشوند
بغات بل کفن داده شوند ودفن شوند وَیُکْرَهُ نَقْلُ رُؤُوْسِهِمْ إِلَى الْآفَاقِ
ومکروه است نقل سرهای باغیان بسوی اطراف

وكذلك رؤوس اهل الحرب لانها مثلة مكروه بود بردن سرهای بغات بسوی
و همچنین مكروه ست سرهای اهل جنگ زیراكه اینها مثله ست
اطراف همچنین ست سرهای كفار زیراكه اینها مثله ست وجوزه بعض
و روا داشته اند بعضی
المشايخ لو فيه كسر شوكتهم او فراغ قلبه بعضی مشایخ اگر بود در نقل رؤس ایشان
علما اگر بود در نقل شکستن دبدبه ایشان یا بافراغ دل در نقل
شکستن شوکت ایشان و یا بود فراغ از ایشان درین نقل ويكره تحريما
و مكروه تحريمي ست
بيع السلاح من اهل الفتنة ان علم لانه اعانة على المعصية
فروختن سلاح از اهل بغی اگر دانسته شود زیراكه این اعانت كردن بر گناه ست
در مختار یعنی مكروه و حرام بود فروختن اسلحه بر اهل فتنه اگر معلوم بود
ایشان زیراكه این اعانت بر معصیت والامام بالخيار في اسيرهم
و پادشاه مختیر ست در بندهای ایشان
ان شاء قتله وان شاء حبسه حتى يتوب اهل البغي فان تاب حبسه ايضا
اگر خواهد بکشد او را و اگر خواهد قید کند او تا زمانیکه توبه کنند باغیان پس اگر توبه کرد قید کند او را نیز
حتى يحدث توبة ولا ينفق اليهم الامام من بيت المال لما فيه
تا که نو کند توبه خود را و نفقه نفرستد بسوی باغیان پادشاه از بیت المال زیراكه در وی
من الاحسان على الباغي ولو انفق كان دينا على الباغي + عالمكيري
از احسان بر باغی ست و اگر نفقه داد ست دین بر باغی
قال الله تعالى وان طائفتان من المؤمنين اقتتلوا فاصلحوا بينهما فان
و اگر دو طائفه از مسلمانان با هم جنگ کنند پس صلح کنید میان ایشان پس اگر
بغت احديهما على الاخرى فقاتلوا التي تبغي حتى تفيء الى اگر دو طائفه از مومنان قتال
خروج کرد یکی بر دیگری پس بکشید آن طائفه را که خروج کرده تا بگردد طائفه باغی بسوی حکم خدا
کنند باهم پس صلح کنید میان هر دو وامر معروف بایشان کنید و اگر بغی

بنمود یکی بر دیگری پس بکشید آن طائفہ کہ بغی نمودہ تا بگردد بسوی اطاعت پادشاہ
فائدہ ششم در بیان حکم عیب گذاشتن بر لباس پادشاہ و بچشم حقارت
نگریستن عیب نگیرند بر لباس و اقوال و فعال پادشاہ کہ اہانت کردن آن
ضرر بعامہ راجع ست شاید کہ پوشیدن و گفتن و کردن او برای غرضی
باشد و مصلحتی کہ ظہور عزت و ہیبت ست در رعایا عن زیاد قال کنت مع ابی بکرۃ
از زیاد گفت بودم با ابی بکر
تحت منبر ابن عامر روایت شدہ از زیاد کہ گفت من بودم ہمراہ ابی بکرہ تحت منبر
زیر منبر ابن عامر
ابن عامر وھو یخطب و علیہ ثیاب رقاق وی خطبہ میخواند و بر وی جامۂ باریک
و او خطبہ میخواند و بر او جامہای باریک بود
بود فقال ابو بلال انظروا الی امیرنا گفت ابو بلال بہ بینید بسوی امیر ما
پس گفت ابو بلال بہ بینید بسوی پادشاہ ما
یلبس ثیاب الفساق میپوشد جامہای فاسقان را یعنی جامۂ کہ لایق بحال
پوشیدہ است جامہای فاسقان
فاسقان و روش ایشان ست نہ کہ پوشیدن آنہا فسق ست فقال
پس گفت
ابو بکرۃ اسکت پس گفت ابو بکرہ ساکت باش و ساکت شو سمعت رسول اللہ
ابو بکر خاموش باش شنیدم از رسول خدا
شنیدم از رسول خدا تعالی یقول کہ میگفت من اہان سلطان اللہ
کسیکہ خوار پنداشت پادشاہ خدا را
فی الارض کسی کہ خوار دارد و سبک پندارد پادشاہ خدا را در زمین اہانہ
بر زمین خوار کند او را

الله خوار و سبک گرداند او را خدا تعالی و در باب خروج رعایا بر پادشاه
خدا
احادیث بسیارست آوردن آنها موجب ملالت است مخلص آنکه
خروج ایشان موجب کشتن و بی ایمانی ست عن عبد الله بن عمر رض قال
از عبد الله پسر عمر رض گفت
سمعت رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم یقول من خلع یدا من طاعة
شنیدم از رسول خدا درود فرستد خدا براو و آل او و سلام فرمود کسیکه برون کشید دست از فرمانبرداری
گفت ابن عمر رضی الله عنهما شنیدم آنحضرت صلی الله علیه وسلم را که میگفت کسی
که بیرون آرد دست از طاعت امام و نقض کند بیعت را لقی الله یوم القیمة
پیش می آید درگاه خدا را در قیامت
ولا حجة له رواه مسلم ملاقات میکند خدا را و پیش می آید درگاه عزت او را روز
و نباشد دلیل او را
قیامت و حال آنکه نیست حجت ایمان او را و اگر قوم در مذهب فروع مختلف باشند
و خلیفه حکم فرماید بامری که مجتهد فیه است غیر مخالف کتاب و سنت مشهوره
و اجماع سلف و قیاس جلی بر اصل واضح الثبوت لازم است سخن او شنیدن
و بمقتضای قضای او رفتن هرچند موافق مذهب محکوم علیه نباشد فائده هفتم
در بیان حقوق پادشاهان و از جمله حقوق پادشاه آنست که هر که در سایهٔ حمایت او
باشد بدل با ایشان محبت ورزد و بزبان ثنا و مدحت گوید و در امتثال اوامر و نواهی

بقدر قدرت سعی نمایند و حقوق ایشان را از خراج وغیره بوجه رضا ادا نمایند و
از ینمعنی اصلا انقباض بخاطر راه ندهند و در تعظیم و تبجیل ظاهرا و باطنا هیچ دقیقه
تکاسل و تغافل ننمایند و در هر وقت جان و مال فدای ایشان کنند چه حفظ
دین و دنیا و اهل و اولاد بوجود عالی ایشان مربوط است قال الله تعالی وَاتَّقُوا فِتْنَةً
پرهیز کنید از عذاب
لَا تُصِيبَنَّ الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْكُمْ خَاصَّةً ۚ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ۝
که نرسد کسانی را که جور کردند از شمایان فقط بدانید که بدرستی خدا سخت عذاب است
وَاذْكُرُوا إِذْ أَنْتُمْ قَلِيلٌ مُسْتَضْعَفُونَ فِي الْأَرْضِ تَخَافُونَ أَنْ يَتَخَطَّفَكُمُ
یاد دارید وقتیکه شمایان کمتر بودید بیچاره شدگان در زمین می ترسیدید
النَّاسُ فَآوَاكُمْ وَأَيَّدَكُمْ بِنَصْرِهِ وَرَزَقَكُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ لَعَلَّكُمْ
بر شمایان کفار پس جای داد شمایان را و قوت داد شما را بمدد خود و روزی داد شمایان را از حلال شاید شما
تَشْكُرُونَ ۝ مفسران در معنی این فتنه اختلاف دارند جمعی گویند این فتنه است که
شکرگذار شوید
طایفه از مسلمانان مرتکب معاصی شوند و دیگران از نهی منکر توقف نمایند پس عذاب
خدا همه را در گیرد عاصیان بعصیان خود ماخوذ شوند و تارکان نهی از منکر
بترک نهی منکر معذب گردند و فیه بحث زیرا که در ین هنگام هر یکی ماخوذ شد بظلم
خود از فعل یا منع معنی صحیح آنست که این فتنه فتنه خلافت است چون مسلمین
جنود مجنده شوند و هر یکی برای طلب خلافت خیزد و افتاد و نهب اموال و غلبه

کفار

کفّار که همیشه در انتهاز این فرصت میباشند بظهور آید و این فتنه شاخها بر کشد که
هر مسلمانی را رسد از اهل حضر و اهل بوادی چه خامل و چه مشهور چه معتزل و چه مختلط
خدای تعالی از همین قسم فتنه تهویل و تهدید میفرماید و عقب آن ارشاد میکند وَاذْكُرُوْا
و یاد کنید
اِذْ اَنْتُمْ قَلِيْلٌ مُّسْتَضْعَفُوْنَ فِي الْاَرْضِ یعنی شما مغلوب کفّار بودید گرسنه و تشنه
وقتیکه بودید شمایان اندک بیچاره شدگان در زمین
خدایتعالی از ان حالت بحالت تائید و نصرت و فراخی رزق نقل فرمود شکر
این نعمت آنست که کاری نکنید که موجب غلبه کفّار شود و سبب بر هم خوردن
مکاسب و ارزاق شما گردد فایده هشتم در نصرت پادشاه بر مسلمانان لازم بود
قیام نصرت پادشاه اسلام چون یکی از ایشان بشدّتی گرفتار آید بر دیگری لازم است
قیام نصرت او زیرا که کفار باهم رفیق یکدیگر اند اگر مسلمین نصرت آنها قیام
نمانند غلبه کفر لازم آید و مردمان از اسلام نکول کنند قال الله تعالی اِنَّ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا
آنانکه گرویدند
وَهَاجَرُوْا وَجَاهَدُوْا بِاَمْوَالِهِمْ وَاَنْفُسِهِمْ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ وَالَّذِيْنَ اٰوَوْا وَّنَصَرُوْا
و هجرت کردند و جهاد کردند بمالهای خود و جانهای خود در راه خدا و آنان که جای دادند و مدد کردند
اُولٰٓئِكَ بَعْضُهُمْ اَوْلِيَآءُ بَعْضٍ بدرستی آنانکه ایمان آورده و هجرت کرده اند و
آن گروه برخی از ایشان دوستان برخی دیگر اند
خدایتعالی و رسول او از وطن های خویش و جهاد کردند بمالهای خود که در سلاح

ونفقه محتاجان صرف نمودند ونفس های خویش که مباشر قتال شدند در راه
خداتعالی وایشان قوم مهاجر اند وآنانکه جای دادند مهاجران را ونصرت کردند
حضرت رسول صلی الله علیه وسلم را مراد گروه انصار اند آن گروه بعضی از ایشان
دوستان برخی دیگر اند ومتولی در میراث در مبدء کار حکم آن بود که مهاجر وانصار
به سبب هجرت ونصرت از یکدیگر میراث میگرفتند وَالَّذِينَ آمَنُوا آنانکه ایمان آوردند
وَلَمْ يُهَاجِرُوا وهجرت نکردند باشما مَا لَكُمْ نیست مر شما را مِنْ وَلَايَتِهِمْ از تولی ایشان
در میراث مِنْ شَيْءٍ از هیچ چیز حَتَّىٰ يُهَاجِرُوا تا وقتیکه هجرت کنند وَإِنِ اسْتَنْصَرُوكُمْ واگر
مومنان غیر مهاجران طلب نصرت کنند از شما فِي الدِّينِ در کار دین یعنی اگر میان
ایشان وکفار مقاتله افتد واز شما یاری طلبند فَعَلَيْكُمُ النَّصْرُ بر شما واجب ست
یاری کردن ایشان إِلَّا عَلَىٰ قَوْمٍ مگر بر گروهی مشرکان که باشد بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ
میان شما وایشان مِيثَاقٌ عهدی وپیمانی یعنی نقض عهود معاهد مکنید
وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ وخدای بآنچه شما می کنید از وفای عهد ونقض آن بَصِيرٌ بیناست
وَالَّذِينَ كَفَرُوا وآنانکه کافر شدند بَعْضُهُمْ برخی از ایشان أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ دوستان

برخی دیگر اند در مظاهرت و معاونت إِلَّا تَفْعَلُوهُ اگر نکنید آنرا که فرمودم از
اگر نکنید ای مسلمانان این کار را
پیوستگی بایکدیگر و تعاون و دوستی نکنید تَكُنْ میباشد فِتْنَةٌ فِي الْأَرْضِ فتنه در زمین
باشد فتنه در زمین
وَفَسَادٌ كَبِيرٌ و فسادی بزرگ درین یعنی اگر مومنان دوست یکدیگر نباشند و همدیگر را
و فساد بزرگ
یاری نکنند مهم ایشان روی بخمول نهد و اهل کفر ظهور کنند و فساد و فتنه
ازین بزرگتر تواند بود و چون از تعاون و توارث مهاجر و انصار خبر داد و بر
ترک آن تهدید فرمود دیگر باره از جزای اجرت و نصرت ایشان خبر میدهد
و میفرماید وَالَّذِينَ آمَنُوا و آنانکه می گرویدند بخدا و رسول خدا وَهَاجَرُوا و هجرت
و آنانکه ایمان آوردند و هجرت کردند
نمودند وَجَاهَدُوا و جهاد کردند فِي سَبِيلِ اللَّهِ در راه رضای خدا وَالَّذِينَ آوَوْا و آنانکه
و جهاد کردند در راه خدا و آنانکه جای دادند
بعد از تصدیق و تسلیم جای دادند اهل هجرت را وَنَصَرُوا و یاری کردند مر پیغمبر
و مدد کردند
علیه الصلوة والسلام را در قتال مشرکان أُولَئِكَ آنگروه هُمُ الْمُؤْمِنُونَ حَقًّا
آنها اند آنها مومنان حق اند
ایشانند مومنان براستی لَهُمْ مَغْفِرَةٌ مر ایشانرا آمرزشی از خدای تعالی است
مر ایشانراست آمرزش
وَرِزْقٌ كَرِيمٌ و روزی نیکو بی رنج و منت وَالَّذِينَ آمَنُوا آنانکه ایمان آوردند
و روزی خوب و آنانکه گرویدند
مِنْ بَعْدُ پس از صلح حدیبیه وَهَاجَرُوا و هجرت کردند چون ابو نصر و ابو جندل و غیر ایشان
بعد از این و هجرت کردند

وَجَاهَدُوا وجهاد کردند مَعَكُمْ باشما یعنی مدد شما شدند فَاُولٰئِكَ مِنْكُمْ پس آنگروه از جملهٔ
وجهاد نموده اند همراه شما این گروه نیز از شما است
شما اند یعنی لاحقان با سابقان یکی اند در ایمان و ہجرت وجہاد وَاُولُوا الْاَرْحَامِ
وخداوندان قرابت
وخداوندان خویشیها یعنی اقربا بَعْضُهُمْ برخی از ایشان اَوْلٰی بِبَعْضٍ سزاوارترانند در
بعضی ایشان نزدیکتر است ببعضے
میراث گرفتن فِيْ كِتٰبِ اللّٰهِ در حکم خدایتعالی یا در لوح محفوظ اِنَّ اللّٰهَ بدرستیکه خدای
در حکم خدا بر آئینه خدا
تعالی بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيْمٌ۝ بهمه چیزہا داناست و بعضی از مشایخ طریقت گفته اند
بهمه چیز داناست
اگر کسی خدمت سلاطین نکرده باشد و تعلق نورزیده از وسلوک طریقت
نیاید چه بمقتضای اَلسُّلْطَانُ ظِلُّ اللّٰهِ رعایت آداب مجلس خاص نمودند
پادشاه سایه خدا است
به سبب ارتیاض نفس و رعایت رسوم طریقت گردد و ہرکه از حضرت ایشان
مجال تقرب یابد باید که بکاریکه به او مفوض ست مشغول باشد و به فضول
دیگر کارہا دخل نکند والتزام ملازمت بروجہی کند که ہروقت او را طلبند حاضر
باشند و ہرچه از ایشان صادر شود از روی صدق مدح کنند نه بروجه نفاق
فایده ہم لازم و واجب ست اہل اسلام را که در امور سلطنت و دولت
بصلاح عمل کوشند کما قال اللّٰه تبارک وتعالی وَلَقَدْ كَتَبْنَا فِي الزَّبُوْرِ مِنْ
و ہر آئینه نوشتیم در زبور

بعد الذکر ان الارض یرثها عبادی الصالحون هر آئینه نوشتیم در صحیفها بعد از توریت

پس از توریت بود بتحقیق میراث می برد زمین را بندگان شایسته من

که زمین معموره وارث شود بندگان شایسته من یعنی زمین صالحه برای صاحبان

اخلاق معتدله داده شود بدانید اگر اشرف الناس و اعلم یافته شود اگرچه سزاوار

تر باشد به امامت چون باعث شر و فساد و تفریق امت ست کشتنی ست

عن عرفجة قال سمعت رسول الله صلی الله علیه وسلم یقول من اتاکم وامرکم

روایت ست از عرفجه گفت شنیدم از رسول خدا درود خدا باد براو و سلامتی باد براو و میگفت کسیکه بیاید بشما و حال آنکه کار شما

جمیع علی رجل واحد کسیکه بیاید شمارا بدعوت و خروج و حال آنکه امر شما مجموع

جمع باشد بر یک مرد

بر یک مرد و بر یک خلیفه یرید ان یشق عصاکم در حالیکه میخواهد که بشکافد عصای

اراده دارد که بشکافد عصای شمارا

شمارا کنایت ست از تفریق امر و مفارقت جماعت گویا اجماع مردم را بر

امری بمنزله عصا داشت و تفریق بمثابه شق آن او یفرق جماعتکم یا جدائی

یا پراگنده سازد گروه شمارا

افگند در جماعت شما ظاهر معنی آنست که این از قبیل شک راوی ست و

احتمال دارد که اول را حمل کند به تفریق امر دنیا و ثانی را در احکام دین فاقتلوه

پس بکشید او را

پس بکشید آنکس را رواه مسلم و عن عبد الله بن عمر رض قال قال رسول الله صلی الله علیه

گفت گفت پیغمبر خدا درود خدا باد براو

وسلم من بایع اماما کسیکه بیعت کند امام را فاعطاه صفقة یده پس بدهد این امام را

و سلامتی باد او کسیکه بیعت کند امام را پس بدهد این امام را صفقه دست خود را

صفقه دست خود را صفقه دست خود را بر دست دگر زدن در بیع و بیعت

وثمرة فؤاده و بدهد آن امام را میوهٔ دل خود را یعنی خالص عهد ناشی از صمیم قلب

(و بدهد میوهٔ دل خود را)

فليطعه ان استطاع پس باید که فرمان برداری کند او را اگر میتواند کرد یعنی چنانکه

(پس باید فرمان برداری کند او را تا تواند)

تواند کرد فان جاء آخر ينازعه پس اگر بیاید دیگری که دعوت امامت کند و خروج

(پس اگر بیاید دیگری بمنازعت او)

کند بر امام اول فاضربوا عنق الآخر پس بزنید گردن آن دیگر را رواه مسلم

(پس بزنید گردن آن دیگر را)

وعن اسامة ابن شريك قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم ايّما رجل خرج يفرق بين امتي

(هر مردی که بیرون شود و جدائی افگند میان امت من)

فرمود آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم هر مردی که خروج کند و بیرون آید از اطاعت

امام درحالیکه میخواهد که تفریق کند و جدائی افگند درمیان امت من در کلمه

اسلام و ایقاع شر کند فاضربوا عنقه پس بزنید گردن او را نخست نهی

(پس بزنید گردن او)

باید کرد و باز باید داشت اگر شبهه دارد رفع آن باید نمود و اگر انها کارگر نیفتد

قتل باید کرد چنانکه حضرت علی مرتضی کرم الله وجهه با خوارج کردند +

مقالهٔ سیوم در رد عقاید فرقهٔ وهابیهٔ ملاحده مشتمل است بسه باب باب اول

در رد عقاید ایشان که تعلق دارد به ندای انبیاء و اولیاء مانند یا رسول الله

و یا غوث

ویا غوث الثقلین باب دویم در رد عقاید ایشان که تعلق به نبوت دارد

باب سیوم در رد عقاید ایشان که تعلق دارد به اجتهاد

باب اول

در رد عقاید ایشان که تعلق دارد به ندای اموات ونیز در رد عقیدهٔ ایشان که تعلق دارد
بامثال نام عبد المحمد عقیدهٔ اول آنکه این لامذهبان گویند که استعانت واستمداد
یعنی طلب مدد از غیر خدا حق سبحانه موجب شرکست بدلیل آنکه حق سبحانه در کتاب
خود فرموده ایاک نستعین ومعنی این قسم کلام بقانون عرب چنانست که استعانت
خاص از تو یاری میجوییم
خاص است بحق سبحانه یعنی هر که مدد خواسته شود ازو البته ولازم که او خدا باشد
جل شانه پس استعانت از غیر خدا جل شانه موجب شرکست چنانچه معنی ایاک نعبد
خاص ترا می پرستیم
بقانون عرب چنانست که عبادت خاص است بحق سبحانه را پس عبادت وپرستش
غیر خدا جل شانه موجب شرکست همچنین استعانت چون خاص شد باو تعالی پس استعانت
از غیر خدا جل شانه شرکست صریح وشک نیست که معنی این ندا که یا رسول الله مدد کن
ومانند آن طلب مدد است از غیر خدا جل شانه جواب آنکه طلب مدد دو معنی دارد معنی اول

درخواستن ست از کسی پیدا کردن حاجت را تا که معنی یا رسول الله مدد کن
چنان شود که یا رسول الله پیدا کن حاجت مرا مانند فرزند مثلاً یا حاجت دیگر
و شک نیست که استعانت باین معنی کفرست زیرا که پیدا کننده خداست
جل شانه معنی دویم درخواستن ست از کسی شفاعت را تا که معنی یا رسول الله
مدد کن چنان شود که یا رسول الله میخواهم از تو شفاعت در درگاه حق سبحانه
یعنی درخواست میخواهم از تو به پیش حق سبحانه تا حق سبحانه به برکت شفاعت
و درخواست تو برآرد و پیدا کند حاجت مرا و استعانت باین معنی جائز
است مانند استعانت سائر الناس از مقربان سلطان بلا تشبیه
و مراد درین ندا همین معنی ست نه معنی اول که موجب شرکست و عقیدهٔ ما
اینست که استعانت از بندگان بمعنی طلب شفاعت جائزست و جواز
آن ثابت ست بحدیث شریف زیرا که اکابر اهل حدیث در کتب خود
آورده اند که آنسرور علیه الصلوة والسلام فرموده که اگر شما در بیابان باشید
تنها بی رفیق و بمدد کسی محتاج باشید پس بگوئید سه بار یا عباد الله اعینونی
ای بندگان خدا مدد کنید با من

یعنی ای بندگان خدا جل شانه مدد کنید با من آن سرور علیه الصلوة والسلام فرمود
چون این ندا را گفتید البته مدد میکنند با شما بندگانی که از چشم شما غایب اند و استعانت
در ندای مذکور بمعنی طلب شفاعت ست یعنی ای بندگان خدا جل شانه
شفاعت کنید و درخواست نمائید حاجت مرا از جناب حق سبحانه و نیز اکابر
اهل حدیث در کتب خود آورده اند که آن سرور علیه الصلوة والسلام فرمود
که اگر شما را حاجتی باشد مشکل پس طهارت کنید و بگوئید یا محمد انی اتوجه
بدرستیکه من رو آورده ام
بک الی ربی یعنی ای محمد صلی الله علیه وآله وسلم توسل می کنم بتو و شفاعت
بتو بسوی پروردگار من
می خواهم از تو به نزد حقسبحانه تا حق سبحانه ببرکت شفاعت و درخواست تو
برآرد حاجت مرا و درینجا برای رد عقیدهٔ ایشان غیر از جواب مذکور نیز اجوبهٔ
دیگر ست لکن برای اختصار اکتفا بجواب ظاهر نمودیم عقیدهٔ دویم
ایشان آنکه این لامذهبان گویند که مردگان سمع و شنیدن ندا ندارند بدلیل آنکه
حق سبحانه وتعالی در کتاب خود فرموده ما انت بمسمع من فی القبور یعنی
نیستی تو که شنوا اننده باشی کسانی که در قبور اند
نیستی تو ای محمد صلی الله علیه وسلم که شنوا گردانی کفار را یعنی کفار نمی شنوند از تو

زیراکه ایشان مانند مردگانند در ناشنیدن و نیز حق سبحانه در کتاب خود فرموده
إِنَّكَ لَا تُسْمِعُ الْمَوْتَىٰ معنی این آیه شریف مثل معنی آیت اول ست و ازین
بدرستیکه تو نمی شنوانی مردگان را
هر دو آیت شریف معلوم شد که مردگان شنیدن ندارند زیراکه حق سبحانه
درینجا تشبیه کرده کفار را با مردگان در ناشنیدن و هرگاه که ایشان نمی شنوند
پس ندای مذکور بایشان عبث و بی فایده است جواب آنکه سمع و شنیدن
دو معنی دارد معنی اول آن معنی مشهور ست یعنی شنیدن بگوش و معنی دویم
اطاعت ست و فرمان بردن چنانکه گویند فلان کس از من نمی شنود و
مراد از لفظ لَا تُسْمِعُ درین آیت شریف نفی شنیدن بگوش نیست زیراکه کفار
البته می شنیدند نصیحت آنسرور علیه الصلوة والسلام را که بایشان می گفتند
اما قبول نمیکردند بلکه مراد از لَا تُسْمِعُ نفی اطاعت و فرمان بردارییست
یعنی کفار قبول نمی کنند فرمان ترا زیراکه ایشان مانند مردگانند یعنی کفار صلاحیت
قبول فرمان ندارند چنانکه مردگان صلاحیت آن ندارند و درینجا جوابهای
دیگر و لم و لا نسلم بسیار ست اما اختصار بجواب مذکور نمودیم و عقیده ما این ست

که مردگان سامع وشنوا اند بسمع وشنیدن ایشان ثابت است باحادیث
کثیره که اکابر اهل احادیث آنرا در کتب خود آورده اند وذکرش بطول می انجامد
وخلاصه ترجمه بعضی ازان چنانست که آنسرور عالم صلی الله علیه وآله وسلم
بروز بدر بهر یک از کشتگان کفار راندا کرد که ای فلان وفلان یافتید
وعده خدا را جل وعلی شانه کسی گفت یا رسول الله آیا مردگان می شنوند
فرمود که زندگان شنواتر نیستند از مردگان عقیده سیوم آنکه این لامذهبان
گویند که انبیای علیهم السلام واولیای کرام را تصرف نیست در خلق نه درحال
حیواة ونه درحال وفات یعنی ایشان نمی توانند که نفع یا ضرر بکسی برسانند
بدلیل آنکه حق سبحانه در کتاب خود فرموده قُلْ إِنِّي لَا أَمْلِكُ لَكُمْ ضَرًّا وَلَا رَشَدًا
بگو بدرستیکه من نیستم مالک مر شما را از روی ضرر ونه از روی نفع
یعنی بگوای محمد صلی الله علیه وسلم که من نمیتوانم تصرف کردن در رسانیدن
نفع یا ضرر بشما ونیست مرا تصرف در نفع واضرار کسی وازینجا معلوم شد
که آنسرور عالم صلی الله علیه وسلم را تصرف نیست درحالی از احوال نه در
حیواة ونه در وفات وولی که تابع اوست بطریق اولی تصرف ندارد پس

ندای مذکور یعنی یارسول الله مدد کن ویا علی مدد کن ومانند آن عبث ست
ونیز عبث وبی فایده است نذر کسی بر ذمه خود مقرر کردن وبه مقبره رفتن برا کیه
غرض ازین ندا ونذر ورفتن به مقابر طلب مدد ست از اموات ومدد کردن
بی قدرت بر مدد امر نیست نا معقول جواب آنکه معنی آیت مذکور نه چنانست
که این لامذهبان فهمیده اند باین طور که بگوای محمد صلی الله علیه وآله واصحابه وسلم
که مرا قدرت بر تصرف نیست اصلا نه از خود ونه از جانب حق جل وعلی شانه
بلکه معنی او چنانست که بگوای محمد صلی الله علیه وسلم که مرا قدرت بر تصرف
نیست از خود اگرچه مرا قدرت ست بر تصرف از جانب حق جل وعلی شانه
زیرا که قدرت نبی صلی الله علیه وسلم بر تصرف ثابت ست بنص قرآن
شریف بدلیل آنکه حق سبحانه در کتاب خود حکایت نموده از تصرف آنسرور
علیه الصلوة والسلام وفرموده که انشق القمر یعنی دو نیمه شد ماهتاب
باشارت انگشت مبارک آنسرور نبی علیه الصلوة والسلام وکسیکه در آسمان
تصرف دارد در زمین چگونه تصرف ندارد دلایل نبوت آنسرور صلی الله

علیه وآله وسلم نیست مگر معجزات یعنی تصرفات بی شمار که از آنسرور عالم
صلی الله علیه وآله وسلم صادر شده وکسی را نیست مجال قدرت بر آن
وبیان آن بطول می انجامد وبعضی ازان روان شدن درختان ست
باشارت مبارک صلی الله علیه وسلم وباز گردانیدن آفتاب از غروب
وپر کردن همه چشمهای لشکر کفار ست باند اختن مشتی از سنگریزها وتصرف
ولی نیز ثابت ست بنص قرآن شریف زیرا که حق سبحانه تعالی در کتاب
خود حکایت نموده از والده عیسی علیه السلام که هُوَ مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ یعنی این
(او از جانب خدا است)
طعام از جانب حق ست جل وعلی شانه ونیز حق سبحانه در کتاب خود حکایت
نموده از مصاحب سلیمان علیه السلام یعنی آصف بن برخیا که اَنَا اٰتِیْكَ بِهٖ
(من می آرم اورا)
قَبْلَ اَنْ یَّرْتَدَّ اِلَیْكَ طَرْفُكَ الآیه یعنی من آرم تخت بلقیس را در کمتر از چشم زدن
(پیش از انکه گردد بسوے تو چشم تو)
ونیز ثابت ست تصرف بی شمار از اولیای کرام به نقل متواتر که احتمال
کذب ندارد وبیان آن به طول می انجامد بعضی ازان روان شدن رود
نیل ست به کاغذ حضرت امیر المؤمنین عمر فاروق رضی الله عنه وآوان

دادن اوست از مسجد مدینه منوره لشکر خود را در نهاوند که یک نیم هزار کروه دور

بودند از وی ساریه نام حاکم بران لشکر شنید آواز مبارک را که فرمود یا ساریة الجبل

اے ساریہ نام پرہیز کن از کوہ

یعنی ساریه نام پرهیز کنید از جانب کوه مولانا میفرماید بیت اولیا را

هست قدرت از اله + تیر جسته باز آرندش زراه + یعنی قضای معلق را

تغییر میدهند و هرگاه که تصرف نبی صلی الله علیه وسلم و اولیای کرام در حال حیات

ثابت شده بنص قرآن مجید و نقل متواتر پس ثابت شد تصرف ایشان در

حال وفات نیز زیرا که انبیای علیهم السلام افضل اند از شهدا و شهدا را حق سبحانه

تعالی در چند جا از قرآن شریف احیا گفته که بیان آن بطول می انجامد پس انبیای

علیهم السلام بطریق اولی احیا اند و اولیای کرام داخل اند در مجاهدین و شهدا

که ایشان نفس اماره خود را به شمشیر مجاهده کشته اند بلکه جهاد ایشان اکبر است

و جهاد شهدا اصغر بحکم رَجَعنا مِنَ الجِهادِ الاَکبَرِ اِلَی الجِهادِ الاَصغَرِ و هرگاه

بازگشتیم باز جهاد بزرگ بسوی جهاد خورد

جهاد اصغر سبب حیات میشود جهاد اکبر بطریق اولی سبب است حیات را

بیت کشتگان خنجر تسلیم را + هر زمان از غیب جان دیگر است + و هرگاه ثابت شد

حیات ایشان پس از وفات ظاہری ثابت شد امداد ایشان نیز پس از وفات
مولانا میفرمایند مثنوی موت ولی ہست حیات اند * قوت امداد نہ زو گشت بر د *
ہیچ خلل نیست ولی را بہ موت * قوت امداد نہ زو گشت فوت * وآنچہ این
لامذہبان گویند کہ ندای مذکور عبث ست ونیز عبث وبی فایدہ ہست این
ندا کہ یا علی مدد کن ویا شیخ عبد القادر جیلانی مدد کن زیرا کہ شنیدن آواز با دوری
مسافت از ینجا تا نجف شریف یا بغداد شریف مثلا معنی ندارد جواب آنکہ
بعضی از کرامات اولیای کرام شنیدن ست از دور واطلاع ست بر مغیبات
چنانکہ در بیان کرامت امیر المؤمنین عمر فاروق رضی اللہ تعالی عنہ گذشت بیت
اولیا اطفال حق اند ای پسر * در حضور وغیب آگہ باخبر * علاوہ بر آنکہ ما یا نرا
دلیل ست روشن تر از ہمہ دلایل وجوابہا زیرا کہ تصرفات اولیائی کرام
پس از وفات بہ تجربۂ بی شمار مشاہدہ شدہ ومی شود وبہ نقل متواتر بما رسیدہ
کہ احدی ازان انکار نتوان کرد مانند تصرفات حضرت غوث الاعظم قدس سرہ
ودیگر اولیائی کرام ومشاہدۂ مذکورہ دلیل دندان شکن ایشان دلالت میکند

بر سمع اموات وهم بر تصرف ایشان وهم بر حیات ایشان وقیل وقال درین جا
دراز ست لکن برای اختصار بمذکور اکتفا نمودیم عقیدهٔ چهارم آنکه لامذهبان
گویند که نام نهادن بنام عبد المحمد وغلام محمد وعبد العلی وغلام علی ومانند آن
موجب شرک ست بدلیل آنکه نسبت بندگی بغیر خدای جل شانه شرک ست
صریح جواب آنکه لفظ عبد دو معنی دارد معنی اول عبادت کننده وپرستنده
معنی دویم فرمان بردار وتعظیم کننده چنانچه در محل تعظیم گویند من عبد وغلام
شما هستم ومراد درینجا معنی ثانی ست نه معنی اوّل که موجب شرک ست
وعقیدهٔ ما این ست که نامهای مذکوره موجب ثواب ست زیرا که درین
نامها تعظیم نبی علیه الصلوة والسلام واولیای کرام ست وتعظیم ایشان
موجب فضایل بی غایت ست مولانا میفرماید بیت از خدا خواهیم
توفیق ادب ٭ بی ادب محروم گشت از لطف رب ٭ بلکه بزعم این حقیر
نام کلب علی بهتر از غلام علی ست بلکه باید که خود را از سگ کمتر شمارم بیت
نسبت خود بسگت کردم وبس منفعلم ٭ زانکه نسبت بسگ کوی تو بس بی ادبی ست ٭

بلی بهترین اسماء چنانکه در حدیث شریف آمده مانند عبد الله و عبد الرحیم ست
یا نام نهادن بنام آنسرور علیه الصلوة والسلام و در بهتری مضایقه نیست
نه آنکه نام نهادن بمانند عبد الله و عبد الاحد واجب ست زیراکه نام های اکثر
از اصحاب کرام رضی الله عنهم و تابعین ذوی الاحترام نه مانند آنست و این
عقیدهٔ فاسدهٔ ایشان نیز جوابهای دیگر دارد لکن جواب مذکور مختصر تر بود +

باب دویم

در رد عقاید ایشان که تعلق به نبوت دارد عقیدهٔ اول آنکه این لامذهبان گویند که
آنسرور عالم صلی الله علیه وسلم افضل الناس نیست بدلیل آنکه آنحضرت
صلی الله علیه وآله وسلم فرموده وَاللّٰهِ مَا يَفْعَلُ اللّٰهُ بِي وَبِكُمْ یعنی سوگند ست
(سوگند است بخدا چه خواهد کرد خدا با من و با شما)
مرا که ندانم من که پروردگار عالم چه خواهد کرد در عاقبت با ما و شما و ازینجا معلوم شد
که او را معلوم نیست عاقبت کار خود از رستگاری از عذاب و در آمدن در بهشت
و کسی را که عاقبت کار خود مانند دیگر کسان معلوم نباشد او را چه فضیلت بر
دیگران بود جواب آنکه معنی این حدیث شریف نه چنانست که این لامذهبان

فہمیدہ اند باین وجہ کہ مرا عاقبت خود معلوم نیست اصلاً نہ از خود و نہ از وحی

ربانی بلکہ معنی اینست کہ مرا عاقبت کار خود معلوم نیست از خود زیرا کہ آنسرور

صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم را عاقبت کار خود از وحی ربانی معلوم و مکشوف ست

چہ حق سبحانہ در کتاب خود آنسرور صلی اللہ علیہ وآلہ واصحابہ وسلم را اخبار

از عاقبت محمودش نمودہ و مژدہ سعادت اخروی او را ارزانی فرمودہ کہ

وَلَسَوْفَ يُعْطِيكَ رَبُّكَ فَتَرْضٰى و نیز حق سبحانہ فرمودہ لِيَغْفِرَ لَكَ اللّٰهُ

والبتہ زود میدہد ترا پروردگار تو پس خوشنود شوی — تا بیامرزد خدا مر ترا

مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ پس علم آنسرور علیہ الصلوٰة والسلام بعاقبت مسعود خود

آنچہ پیش گذشتہ ست از گناہ تو و آنچہ بعد ازین آید

و مغفرت و رضا مند شدن آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم در آخرت ثابت ست

از وحی الٰہی و نص قرآن مجید و نیز ثابت ست آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم را

علم مذکور با حادیث کثیرہ مذکورہ در کتب اکابر اہل حدیث کہ ذکر آن بطول انجامد

و بعضی ازان این حدیث شریف ست کہ اَنَا اَوَّلُ مَنْ يَقْرَعُ بَابَ الْجَنَّةِ

منم نخستین کسیکہ بکوبد دروازہ بہشت را

یعنی من اول کسم کہ میکوبد دروازۂ بہشت را و بعضی ازان این حدیث شریف

است وَالْمَفَاتِيحُ يَوْمَئِذٍ بِيَدِيْ یعنی کلیدہای در بہشت دران روز

و کلیدہای بہشت آن روز بدست من باشد

بدست ما بود و ازینجا معلوم شد که مراد در حدیث مذکور انیست که سوگند ست

مرا که مرا علم نیست بر عاقبت خویش از خود نه آنکه مرا علم نیست اصلاً نه از خود و

نه از جانب وحی ربانی زیرا که علم آنحضرت صلی الله علیه وسلم بر عاقبت خود ثابت

شد بنص قرآن شریف و احادیث مذکوره و سبب ورود این حدیث شریف

چنانکه در کتب احادیث مذکورست آن بود که کسی گفت که فلان کس

جنتی ست پس آنسرور صلی الله علیه وسلم فرمود که سوگند ست مرا که باوجود

که من افضل انبیا و مدینهٔ علمم مرا بغیر وحی ربانی عاقبت کارم معلوم نیست

پس شمارا چه یارا که اخبار بغیب میکنید و گواهی میدهید که فلان جنتی ست

یا دوزخی و درین حدیث شریف غیر از جواب مذکور نیز توجیهات دیگر ست

مانند توجیهاتیکه درین آیت شریفست وَمَآ اَدْرِیْ مَا یُفْعَلُ بِیْ وَلَا بِکُمْ

و نمی دانم آنچه کرده خواهد شد با من و نه با شما

لکن چون ذکر آن تطویل می انجامید راه اختصار را مسلوک نمودیم و عقیده

ما انیست که آنسرور عالم صلی الله علیه وسلم افضل انبیای علیهم السلام ست

افضلیت آنحضرت صلی الله علیه وسلم ثابت ست بنص قرآن شریف

كه حق سبحانه تعالى در كتاب خود فرموده كُنْتُمْ خَيْرَ اُمَّةٍ اُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ
شما هستيد بهترين امت كه بيرون آورده شدند مردمان
معنى آيت شريف آنكه شما بهترين امت ها هستيد بظهور آمده وشك نيست
كه بهترى امت بسبب بهترى نبى بود ونيز افضليت آنسرور صلى الله عليه
واله وسلم ثابت ست باحاديث كثيره كه اكابر اهل حديث آنرا در كتب
خود آورده اند بعض ازان اين حديث شريفست كه اَنَا سَيِّدُ وُلْدِ اٰدَمَ
منم سردار فرزندان آدم
يعنى من مولاى اولاد آدمم واگر اين لامذهبان درين حديث شريف قشم
منا
مى آرند پس اثبات دعوى خود باين حديث شريف ميكنيم اَنَا اَكْرَمُ
منم بزرگترين
الْاَوَّلِيْنَ وَالْاٰخِرِيْنَ وَلَا فَخْرَ يعنى من بزرگتر گذشتگان وآيندگانم بى فخر
گذشتگان وآيندگان ونيست اين فخر بمن
وحق سبحانه تعالى در چند جا از قرآن شريف مدح آنسرور صلى الله عليه وسلم را
فرموده كه ذكر آن بطول انجامد وبعضى ازان اين آيت شريف ست كه
وَمَآ اَرْسَلْنٰكَ اِلَّا رَحْمَةً لِّلْعٰلَمِيْنَ بيت ثناى مدح شاهى چه توان گفت
ونفرستاديم ترا مگر رحمت براى جهانيان
كه مدح او خداوند جهان گفت وحسن صورت وسيرت وزيبائى شمائل
واخلاق آنسرور عليه الصلوة والسلام شهره آفاق ومنطوق قرآن شريفست

وباین زیادت وکثرت اولیای عظام وعلمای ذوی الاحترام که در امت آنسرور علیه الصلوٰة والسلام بوده در هیچ امت از امم گذشته نگذشته مصرع
کمترین بنده درگاه تو ویس قرنی + ومرقد مبارک آنسرور صلی الله علیه وسلم
درمیان مراقد انبیای علیهم السلام نمایان وانگشت نماست، بخلاف
مراقد مبارکهٔ ایشان وکتاب سماوی آنحضرت صلی الله علیه وسلم ممتاز است
از دیگر کتب سماویه بفصاحت وبلاغت وبه بودن آنحضرت صلی الله
علیه وسلم چشمهٔ علوم بی انتها واحدی را در او مجال تغیر وانحراف نیست،
بخلاف دیگر کتب سماویه وبراهین فضلیت آنسرور علیه الصلوٰة والسلام
حدّی وغایتی ندارد اما اثبات روشنی آفتاب بدلایل وبراهین امریست
بیهوده ورنجیست بی فایده رباعی ای فخر رسل دو کون پیرایهٔ تست +
افلاک یکی منبر نه پایهٔ تست + گر شخص ترا سایه نیفتد چه عجب + تو نوری و
آفتاب چون سایهٔ تست + بیت محمد عربی کابروی هر دو سر است +
کسیکه خاک درش نیست خاک بر سر او من یهد الله فهو المهتد ومن
کسی را که راه نماید خدا پس اوست راه یافته وکسی را که

يُضْلِلُهُ فَلَا هَادِيَ لَهُ عقیده دویم آنکه این لامذهبان گویند که آنسرور
کہ راہ نماید او پس نیست رہ نماینده مر او را
علیه الصلوة والسلام نیست آخر انبیای علیهم السلام بلکه جایز ست که پس از
آنحضرت صلی الله علیه وسلم نبی دیگر پیدا شود بدلیل آنکه آنسرور صلی الله
علیه وآله وسلم فرموده اَنَا خَاتَمُ النَّبِيِّيْنَ وَلَا نَبِيَّ بَعْدِيْ اِلَّا اَنْ يَّشَاءَ اللّٰهُ
منم آخر خبر دهنده گان و نیست خبر دهنده بعد از من مگر اینکه خواسته باشد خدا
و ترجمه این حدیث بقانون عرب چنان ست که من اخیر انبیا ام علیهم السلام
و نیست نبی بعد از من در هیچ وقت مگر هست در آنوقت که حق سبحانه اراده
او کرده و این حدیث شریف دلیل ست برآنکه لفظ اِلَّا اَنْ يَّشَاءَ اللّٰهُ
مقدر و مراد ست همراه لفظ خاتم النبیین که در قرآن شریف واقع شده
و عقیده ما انست که آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم خاتم النبیین ست
و ختم نبوت بر آنحضرت صلی الله علیه وسلم ثابت ست بنص قرآن شریف
و باحادیث کثیره مذکوره در کتب اکابر اهل حدیث که بعض از ان احادیث
شریف ست که كُنْتُ اَوَّلَ النَّبِيِّيْنَ فِي الْخَلْقِ وَاٰخِرَهُمْ فِي الْبَعْثِ
هستم من نخست پیغمبران در آفرینش و آخر ایشان در بعثت
یعنی من اول انبیا ام در پیدایش و آخر ایشانم در ظهور و بعضی از ان احادیث

شریف ست که انا العاقب والعاقب الذی لا نبی بعده یعنی منم
منم آخر پیغمبران و آخر پیغمبران کسی ست که نیست و نخواهد بود هیچ پیغمبری بعد از او
عاقب و مراد من بعاقب کسی ست که نباشد نبی پس ازو و خلاصهٔ ترجمهٔ بعضی
از احادیث چنان ست که آنسرور صلی الله علیه و آله وسلم فرموده که مثال انبیا
بود مانند یک بالاخانهٔ بسیار زیبا و خوش منظر امّا ناقص بیک خشت و من
مانند آن یک خشتم که آمدم و بند کردم آن نقصان را پس تمام شد بر من
آن بالاخانه و ختم شد نبوت بر من پس از نص قرآن و ازین احادیث مذکوره
ثابت شد ختم نبوت بر آنسرور علیه الصلوٰة والسلام و انچه این لا مذهبان
حدیث مذکور سابق را دلیل کرده بر آنکه ختم نبوت بر آنحضرت صلی الله
علیه وسلم نیست جواب آنکه حدیث مذکور افترائی ست بعضی معاندین
دولت نبوت از خود ساخته بدلیل آنکه حدیث مذکور در هیچ کتابی از
کتب معتبرهٔ احادیث موجود نیست و دلیل دیگر آنکه حدیث مذکور
مخالف ست از احادیث کثیرهٔ صحیحهٔ بیشمار که صریح اند در ختم نبوت بر آنسرور
علیه الصلوٰة والسلام و بالفرض اگر افترائی نباشد اما حدیث واحد

مجهول الراوی مطعون ،، افترا معارضه نتوان کرد باحادیث کثیره صحیحه
پس لازم که تاویل کنیم در و برین طور که معنی او چنان ست که نیست
پس از من نبی مگر هست آن نبی که تابع ست مرا و عمل کند بدین من یعنی
عیسی علیه السلام که در آخر الزمان نزول از آسمان کرده متابعت دین ما کند
عقیده سیوم آنکه این لامذهبان گویند معلوم نیست که شفاعت بروز قیامت
هست یا نه و اگر بالفرض باشد لکن اختصاص بآنسرور صلی الله علیه وسلم
معلوم نیست بدلیل آنکه حق سبحانه و تعالی در کتاب خود فرموده
مَنْ ذَا الَّذِیْ یَشْفَعُ عِنْدَهٗ اِلَّا بِاِذْنِهٖ یعنی کیست که شفاعت کند
کیست آن کسیکه شفاعت کند نزد او مگر باذن او
بی اذن ما و ازینجا معلوم شد که شفاعت موقوف ست باذن و معلوم نیست
که حق سبحانه اذن میکند یا نه و بالفرض اگر اذن بکند باز معلوم نیست که
اذن بکدام کس میکند بهر که اذن کرد آنکس شفاعت توان کرد جواب آنکه
بلی از آیت مذکور اگرچه معلوم نمی شود بودن شفاعت بروز حشر یا اختصاص
شفاعت بآنسرور صلی الله علیه وسلم لکن بودن شفاعت در آن روز ثابت

بآیت دیگر و باحادیث کثیره که ذکر آن در بیان عقیدهٔ ما بیاید و عقیدهٔ ما این ست
که شفاعت دران روز هست و بودن او ثابت ست بنص قرآن شریف
چراکه حق سبحانه در کتاب خود فرموده وَمَا تَنفَعُهُمْ شَفَاعَةُ الشَّافِعِينَ ۝ یعنی نفع
ونمیدهد نفع ایشانرا از شفاعت شفاعت کنندگان
نمیکند کفار را شفاعتِ شفاعت کنندگان و ازینجا معلوم شد که شفاعت
دران روز هست اما نفع بکفار نمیکند و نیز شفاعت ثابت ست در آن روز
باحادیث کثیرهٔ متواتر المعنی که مذکور اند در کتب اکابر اهل حدیث و بعضی
ازان این حدیث شریف ست که شَفَاعَتِي لِأَهْلِ الْكَبَائِرِ مِنْ أُمَّتِي
شفاعت من مر صاحبان گناه کبیره را از امت من است
یعنی شفاعتِ من برای گناهگاران امت منست و نیز عقیدهٔ ما این
که اول کسیکه اورا اذن داده شود بشفاعت نیست آن مگر آنسرور صلی الله علیه
وآله وصحابه وسلم و اول کسیکه فتح باب شفاعت کند آنسرور علیه الصلوة والسلام بود
و نیز عقیدهٔ ما این ست که شفاعت کبری که آنرا شفاعت عام گویند مختص
است بآنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم اگرچه آن شفاعتی که برای اخراج
گناهگاران ست از دوزخ مختص نیست بآنسرور علیه الصلوة والسلام

بلکه سایر انبیا و صلحا شریک اند باآنسرور صلی الله علیه وآله وسلم درآن شفاعت
وشفاعت کبری شفاعتی ست مرجمیع خلایق را برای خلاص کردن ایشان
ازمحنت دیر ایستادن درعرصات وازمحنت شدت گرمی وسختی های دیگر
پس حق سبحانه بشفاعت آنسرور علیه الصلوة والسلام زودی درحساب
میفرماید وایشان را راحت رساند واختصاص شفاعت کبری بآنسرور
علیه الصلوة والسلام ونیز اختصاص اذن اوّل بآنحضرت صلی الله علیه
وآله وسلم ثابت ست باحادیث کثیرهٔ مذکوره درکتب اهل حدیث که
خلاصهٔ ترجمهٔ بعض ازان چنانست که آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم
فرموده که چون خلایق درعرصات ازمحنت دیر ایستادن وشدت گرمی
بتنگ آیند پس ایشان ازانبیای علیهم السلام طلب شفاعت کنند
پس هریک ازانبیای علیهم السلام اقرار نمایند بعجز وقصور خویش ازآنکه
بمقام شفاعت درآیند تاآنکه همه خلایق به پیش آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم
آمده طلب شفاعت کنند پس آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم میطلبند اذن

شفاعت را از جناب حق سبحانه پس داده شود آنسرور علیه الصلوة والسلام را اذن
به شفاعت بعد ازان آنسرور علیه الصلوة والسلام شفاعت کند کسانی را که ایستاده
اند در عرصات و نیز شفاعت کند کسانی را که قبل از حساب بی توقف بدوزخ
رفته باشند تا که نماند هیچ یکی ازان رفتگان سابق در آتش دوزخ جهنم

باب سیوم

در رد عقاید وهابیه که تعلق دارد باجتهاد وآن چهار عقیده ست عقیدهٔ اول
آنکه این لامذهبان گویند که عالم کسی را گویند که به لغت عربی دانسته حکم شرعی را
از روی قرآن کریم وحدیث شریف تواند گرفت وگویند که عالم را روا نیست
که تقلید ومتابعت کند کسی را در مذهب واحکام دینیه یعنی روا نیست اورا
که متابعت کند امام اعظم رحمة الله علیه را مثلا در مذهب واحکام دین یا امام
دیگر را واگر متابعت کند گنهگار وتارک امر خدا جل شانه میگردد بلکه این لامذهبان
متابعت عالم کسی را در دین کفر میدانند بدلیل آنکه حق سبحانه در کتاب
خود فرموده فَاِنْ تَنَازَعْتُمْ فِیْ شَیْءٍ فَرُدُّوْهُ اِلَی اللّٰهِ وَرَسُوْلِهٖ یعنی اگر
پس اگر نزاع ورزیدید شما در چیزی پس رد کنید آنرا بسوی خدا ورسول او

نزاع کردید شما در حکمی از احکام دینیه و مشتبه شد حکم دینی بر شما پس امر و فرمان
من شما را چنانست که رد کنید آن حکم را بسوی کتاب من و حدیث رسول
من یعنی معلوم کنید آنرا از قرآن شریف و حدیث کریم و اتفاق است برا اینکه
حق سبحانه این امر علما را فرموده فقط زیرا که عوام الناس نمیتوانند که حکم دین را
از قرآن شریف یا حدیث کریم معلوم کنند پس بنابرین آیت شریف اگر عالم
حکم دین را از قرآن شریف و حدیث کریم نگرفت و متابعت کرد در آن
حکم کسی را از امامان اربعه رحمة الله علیهم مثلاً او گنهگار و تارک است مر امر خدا را
جل شانه پس لازم است عالم را که اول حکم دینی را از قرآن شریف و حدیث
کریم برآورده و اگر آن حکم در هر دو نبود باید که بفکر و رای خود عمل کند زیرا که
آنسرور علیه الصلوة والسلام استفسار نمود از معاذ بن جبل رضی الله عنه
که ترا حاکم میسازم بر یمن پس شما چگونه حکم میکنید در آن قوم معاذ رضی الله عنه
گفت که اول حکم میکنم بکتاب خدا جل شانه و بحدیث نبی صلی الله علیه وسلم
و اگر آن حکم در هر دو نبود پس حکم میکنم بفکر و رای خود پس نبی صلی الله علیه وسلم

جواب او را درست داشت و نیکو پنداشت و ازینجا معلوم شد که اگر حکم دینی
در قرآن شریف و حدیث کریم نباشد عالم را رواست که بفکر و رای خود عمل کند
جواب آنکه بلی حق سبحانه امر مذکور علمأ را کرده لکن آن علما را که حکم دینی از
قرآن شریف و حدیث کریم معلوم توان کرد و آن مجتهدین ست فقط نه عالم
غیر مجتهد زیرا که معلوم کردن احکام از قرآن شریف و حدیث کریم موقوف ست
بر آنکه عالم را علمِ تام بود بر قرآن شریف و حدیث کریم تا در غلط نیفتد و علم تام نیست
بر آن مگر مجتهد را و مجتهد نام کسی ست که او را علم تام بود به راهِ دین نبوی صلی الله
علیه وسلم یعنی قرآنِ شریف و حدیث کریم تا که از احوال راه مذکور آگاهی تمام
داشته در راه دین خبردار کامل بود بوجهی که در کتب مقرر شده و ذکر آن بطول
انجامد و شمهٔ ازان انیست که عالم بود بهمه آیات قرآنی و احادیث نبوی
که تعلق باحکام دارد و عالم بود به تفسیرات و شان نزولات و باشارات
و رموزات و تاویلاتِ قرآن شریف و حدیث کریم و به ناسخ و منسوخ و
حدیث اقترائی و غیر اقترائی و باحوال راویان هر حدیث از فسق و تقوی

وصدق وکذب وبوجهی تطبیق درمیان آیات واحادیث متخالفه وخلاصه
آنکه مجتهد صیرفی ست در علوم دینیه وحاذقی ست در آن که حدیث صحیح را
از سقیم وضعیف را از قوی جدا ساخته وبکمال احتیاط وتقوی آراسته بود
تا بهوای نفسانی ومقتضای بشری حکم از نزد خود نکند وکسیکه چنان آگاهی
از راه دین داشته او را جایز ست که احکام دینیه را از قرآن شریف وحدیث
کریم بخود برآورده بشاهراه دین نبی صلی الله علیه وآله وسلم بی استفسار از کسی
رهروانی کنند نه هر لنگ وکوری که در راهی نادیده ونادانسته رهواری وخوشخرامی
نموده نفس مظلوم خود را در مهلکه چاه دوزخ اندازد وبالفرض اگر کسی را دولت
اجتهاد دستگیری کند حرام ست بر وی تبعیت او مر غیر را لکن مرتبه اجتهاد کبریت
است احمر پس از زمان امامان اربعه علیهم الرضوان علمای عظام مانند امام
رازی وامام غزالی قدس سرهما واولیای جامع شریعت وطریقت گذشته
کسی از آنان بمرتبه اجتهاد نرسیده وربقه متابعت مجتهدان اربعه را علیهم الرضوان
در ذمه خود انداخته تقلید ایشان نمودند پس علمای این زمانه بمرتبه مذکور کجا

توان رسید تا تقلید آن کرام را گذاشته دم از تخلف میزنید والحق که خانهٔ دین چهار
است در دیگر خانه زدن خود را از دین دور انداختن ست و درینجا کلام لا نسلّم
بسیار ست اکتفا به مذکور نمودیم عقیدهٔ دویم آنکه این لامذهبان گویند که عوام
النّاس را لازم ست که تقلید و متابعت کنند عالمی را در مذهب و احکام
دینیّه بدلیل آنکه حق سبحانه در کتاب خود فرموده فَاسْئَلُوا اَهْلَ الذِّکْرِ اِنْ کُنْتُمْ لَا تَعْلَمُوْنَ
پس بپرسید صاحبان علم را اگر هستید که ندانید شما
یعنی سوال کنید از اهل ذکر یعنی از اهل علم اگر شما از اهل علم نبودید و اتفاق
است بر اینکه حق سبحانه امر مذکور عوام الناس را فرموده یعنی ایشان را
لازم که سوال احکام دینیّه از اهل علم کنند و اهل علم آنانرا گویند که به لغت
عربی دانسته حکم شرعی را از روی کتاب الله و حدیث شریف توانگرفت
چنانکه ظاهرا معنی اهل علم همین ست خواه مجتهد بود یا نه پس عامی اختیار
دارد که متابعت مجتهد کند یا متابعت عالم غیر از مجتهد جواب این عقیده
از جواب عقیدهٔ اوّل مکشوف ست زیرا که غیر مجتهد رهروانی براه دین از خود
توان کرد بلکه او مانند عامی محتاج ست به مجتهد و پیروی یک عامی از عامی

دیگر را مانند پیروی کوری دیگر را امر سیت نامعقول و نیز حق سبحانه
در کتاب خود فرموده وَاتَّبِعُوا اَحْسَنَ مَا اُنْزِلَ اِلَیْکُمْ مِنْ رَبِّکُمْ یعنی شما
و پیروی کنید شما نیکو ترین چیز را که فرود فرستاده شده بسوی شما از جانب پروردگار شما
متابعت کنید خوب ترین حکمی را که فرود آورده شده باشد بر شما از جانب
خدای شما جل شانه و شک نیست که حکمی که به قوت فکر و نظر مجتهد از کتاب الله
و حدیث شریف استخراج یافته باشد خوب ترست از حکمی که بنظر عالمی
ضعیف قاصر النظر برآورده شده باشد عقیده سیوم آنکه این لامذهبان
گویند که عوام الناس را اگرچه متابعت علما لازم ست در احکام دینیه
و مذهب چنانچه در عقیده دویم گذشت اما عامی اختیار دارد که التزام یک
مذهب معین کند فقط چنانکه متعارف ست درین زمان یا عمل کند عامی
بمذاهب اربعه تا که او هم حنفی بود و هم شافعی و هم مالکی و هم حنبلی زیرا که حق
سبحانه فرموده که فَاسْئَلُوْا اَهْلَ الذِّکْرِ اِنْ کُنْتُمْ لَا تَعْلَمُوْنَ و ظاهر
پس بپرسید صاحبان علم را اگر هستید که نمی دانید شما
معنی این آیت شریف چنان ست که شما استفسار حکم دینی کنید از علمای
دین و متابعت کنید ایشان را اگر شما عالم نباشید خواه متابعت شما یک

عزیزم . . .

راست بگویم ازمطالعهٔ نامهٔ اخیرشما متاثر ودلگیر شدم . توقع نداشتم مانند شما یك جوان ذکی وخردمند ، چشم بو هید قضاوت کند . پیرو احساسات خود گردد . صاحب نظر صائب نباشد . درموضوعی قضاوت نماید که قطعاً ماهیت آنرا نمیداند هرعالمی که اندك دانشی اندوخته مطالب صحیح وغلط رامی‌شناسد . می فهمدکه همه چیز را نمی فهمد وبالا تر از هر دانائی دانا تری است .

شما نباید شیوهٔ بعضی مدعیان دانش و طالبان شهرت‌راکه درهرچیز بنگاه شك می بینند یادرهر زمینه‌ودربارهٔ هرکس نادیده وناحق‌حرافی وصرافی میکنند تقلیدنمایید . زیرادرین‌صورت دانشمندان معاصر وآینده بشما می خندند . شما را کوچك وخود بین می شمرند ودرسلك بی انصافان وکوته نظران در می آیید . بعقیدهٔ من بهترین قضاوت حق وعادلانه آنست‌که متکی برعقل وعلم وبیصرت باشد .

آنکه خودش صوفی وعارف نیست هرگز مجاز نیست بعد از قرنها وازروی اساطیر وروایات برطرز سلوك وعرفان‌پیشوایان طریقت امثال مالك دینار و جنید و بایزید بسطامی وپیر هرات قدس الله تعالی اسرارهم خرده گیرد . انگشت اعتراض نهد ودر حالیکه از صفوت وعرفان طرفی نبسته بنای هتاکی گذارد .

آنکه شخصاً شاعر نیست وذوق ادبرا نچشیده حق ندارد میان وضع قریحه‌وسبك سخن وتفکرات بدیع‌امثال سعدی‌وحافظ قضاوت کند. بریکی بیرحمانه بتازد وآثار دیگری را بازیچهٔ حدس وگمان خود سازد .

هردانش وهرصنعت وفن وهرپیشه وهنر رموز وغوامض خاصی دارد که تنها اهل آن میدانند

ودیگری بماهیت آن نمیتواندرمید بـ
وتوصیف آنرا هم کسی داردکه واقف
وشعبه عالم وماهر باشد .

مثلاً آنکه کوتل سالنگ ر
ارتفاع وبرودت وبرفباری آنرا از
اگر اعتراض میکند : چرا فوراً
جدید آن باز نشد محق نیست وبد
دربارهٔ شخصی یاموضوعی نادانسته اظ
وقضاوت وانتقاد میکند ازشی ندار

البته دانشمند مجاز است در بار
یك دانشمند قضاوت کند وهنرمند مقا
یك هنروررا میداند مخصوصا اگر د
خود برتر باشند .

قدر زر زرگر شناسد قدر گوه

ولی هرگاه قضاوت اشخاص ر
دقیق ولیاقت نظری وفضائل اخلا
براحساسات واغراض شخصی بنا با
مور دی بگویند معتبر ودرست نمی
کسانیکه جسورانه در مور
وهرکس ابراز عقیده و مدا
وقضاوت شان برمبانی حق ودانش
نشده قیمت خود وگفتارخودرا می‌با
محققان بخلاف توقع خود حتی از پا
هم فروتر می افتند وشهرت‌خوبی نمی

بایان ترازینها منفعت جویانی ا
تاریك خودپرستی - هر چیز و هرک
معیار منافع خود می نگرند مثلا اگ
رتبه وقدرتی دارید و با نها احترام
بالاتر ازانتظار شان قائل میشوید
می ستایند وخوب‌ولایق‌میدانند ولی ا
خواهش وآرزوی شانرانه پذیرفتید
میشوید . از شما نفرت میکنند

وقتی رمضان آغاز میشد، روز دوم رمضان باخوشی
وبالهجهٔ مخصوصی اظهار میکرد اینک یك روز را
گذشتاندیم و ۲۹ روزك آن ما ند ، بهمین ترتیب
تاروز بیستم وآنگاه تغییر لوجه‌میداد، میگفت ۲۰
روزك آنرا گذرانیدم وده‌روز آن باقی مانده‌است .

جالب بود چهرهٔ او ، وقتیکه روز چارم عید
با وبرمیخوردیم بازهم دراندیشهٔ روزه بود ومیگفت
اینك ٤ روزکم ۱۱ ماه بروزه مانده است .

ولی بیچاره دقت نمیکرد که بااین خوف‌وهراس
و بااین جبر واکراه روزه گرفتن چه حاصل دارد
ونتیجهٔ آن برای او چیست ؟

گمان نمیکنم شما ملتفت‌نشده باشید، باشخاصیکه
روزه نمیگیرند ولی بچه‌فضیحت وباچه‌وضع ناشایسته
روزه میخورند وچقدرموقع ومقام شان‌نزد آنانیکه
شاهد روزه خوری شان میباشند پایان میاید .

اینها کـه بدون عذر شرعی روزه نمیگیرند
ازدر ودیوار خوف دارند وبـا ازینها دور از چشم
مردم روزه میخورند وبرای روزه خوردن یاسگرت
کشیدن بخاك اندازها پناه می برند .

پناه بخدا از آنانیکه در برابر چشم همه روزه
میخورند وبا ارتکاب یك گناه مصدر یك سلسله
گناهان دیگر میشوند، دروغ میگویند وبروی‌عمل
خودپرده می‌اندازند وباانضجار وتنفر مردم خاصه
آنانیرا که بروزه خوران بچشم یـك روزه خور
میگنرند جلب میکنند .

درپهلوی اینهاآن روزه دارانی راازیاد نباید
بردکه برای ماه مبارك رمضان پرو گرام خاصی
وضع میکنند ، روز، روزه میگیرند وشب‌به تفریح
میگذرانند، اماچه روزه وچه تفریح !

شبرا تابـه سحر درگـناه وخطا ولهو ولعب
میگذرانند وصبح تاشام خواب میکنند و شام بحیث
یك قهرمان یامردی که جبههٔ بزرگی رافتح کرده
باشد، برسرخوان‌رنگین نزولاجلال مینمایندوابراز

درحقیقت روزه نگرفته‌بلکه خوابید
هم قضاکرده‌اند .

فراموش نبایدکردآنانیراکه در
خودرا بصدد میزنند قرض ووام‌میک
میگیرند ودر ماه مبارکه بجای
وبیچارگان کمك کنند وازصرف جو
وازمصارف ماهوار خود بکاهند وبـ
بمحتاجان عرضه دارند چنان به‌اسر
وچنان داد جوانمردی وفتوت (بزعم
که انسان راحیران‌میسازد وبعدازماه
دیگر به بیچارگی وپریشانی میگذ
اضافه خرجی‌های خودرا نموده باشند
اجازه بدهید ازشماخوانندگان ع

آیااینها بااین حرکات واوضاع‌خود
یاگناه ؟

آیابااین ترتیب انسان‌قادرمیشو
رمضان گناهان خود رابشوزانند ؟
جواب این دوسوال را نمیخوا
بلکه‌به‌شماپیشنهاد میکنم، دراین بار
وبآن درذهن خود جوابی‌تهیه‌بهبینید
رابدیگران‌نگوبید، هرچه شماقضاوت
مطلوب همان است .

☆ ☆ ☆

آنچه گفته شد چشمدید همهٔ ما
مناظر دیگری درماه مبارك رمضان
قابل‌التفات وانتباه است، معذلك باا
رمضان راکه فرصت نیکی برای سوخ
وبرای کمك به‌محتاجان، برای‌اثبات
برای پرورش‌ارادهٔ فردی‌وحفظ‌وبهبود
جسمی وروحی است، بهمه‌تبریك‌میگو
درماه تقوا وفضیلت، مصدر فضایل
امتحان شایسته بدهیم از عزم وپایدا
نفس، دربرابر خودوپابندی بوجایب
بمردم وجامعهٔ خود .

انند وخوف است از آنانیکه در

سر وآنهم در راه حج بیت الله

ستفاده های ناجایز دیگر دست

بالاتر ازامید یعنی اطمینان عفو

را دارند .

. گیران شبیه باین حاجیان اند

لغوی رمضان وحکمتی که رمضان

ادر متوجه استند، وچنین فکر

درزبان عرب مفهوم سوختاندن

بارك رمضان ماه سوختاندن

ید در ین ماه چهرهٔ خودرا تغییر

یان و پرهیزکاران درامد، قبای

، روزه گرفت ، ختم قرآن پاك

پوره بجا آورد ، تابتوان هرقدر

ن خود را سوختاند و درپایان ماه

: و منزه ساخت وراحت وجدانی

ین می‌پندارند منا سفانه درطول

انی‌میشوند که نه‌ازنظر حقوق‌الله

العبد قابل بخشایش است .

میگیرند ، تقلب وخیانت میکنند

تجاوز میکنند، ازخدعه وفریب

دریغ نمیکنند. حتماً درمیان‌شان

ود که در همین ماه مبارك صبح

ند ولی درتمام‌دارائی شان کمتر

رایافت تابتوانند بآن لااقل روزهٔ

د .

ن طول روزیکه روزه دارند

روع بوسایل مختلف بدست آورده

طار میکنند و یاشب وسحر صرف

ل نا مشروع تهیه شده است .

م که خداوند کریم و رحیم است

بافضیلت وبزرگ است ، دعا میکنیم خدا بر تعداد

آنهاییکه روزه میگرند وبصدق دل روزه میگیرند

و ازفواید روزه بهره مند شدن میخواهند بیفزاید

یااز تعداد و ظیفه شناسان نکاهد ، ولی نمیدانم

شما چه فکر میکنید ، آنانیکه در روزه درحالیکه

روزه دارند گناه میکنند وبپول حرام روزهٔ خودرا

افطار مینمایند آیا میتوانند درین ماه مبارك وماه

سوختاندن گناهان، گناهان خودرا بسوزانند.

طبعاً خیر ؟ زیرا اینها اصلاً شرایط روزه را

مراعات نمیکنند و مشکل است عمل شان دردربار

خداوند عالم وداناکه برهمه اعمال‌ونیات مادرظاهر

وباطن علم دارد مقبول افتد و بتواند چنانکه خود

و دیگران را فریب میدهند این فریبکاری ها را

بجایی برسانند وبه نتیجه برسند .

گرچه بحر رحمت خداوند وسیع و بی پایان

است، ولی اگر میشود درمیان مخلوق باشار لتانی

وفریبکاری مطلبی راحاصل کرد ، آنجا که چهره

های حقیقی نمودار است، نمیشود کاری را ازپیش

بردکه دران صفاوراستی، خلوص، صداقت، عدالت

وحق شناسی نباشد. آیا چنین‌نیست ؟

☆ ☆ ☆

بگذریم ازاینها - وقتی درماه مبارك رمضان

نظری بروزه گیران وروزه‌خوران اندازیم، مناظری

را می‌بینیم که بعض‌قابل وتوجه برخی مضحك‌وقابل

انتباه است .

کسانی را میتوانیم سراغ کنیم که روزه

میگیرند، ولی‌بجبر واکراه، روزه میگیرند وروزه

رامثل مصیبتی تلقی میکنند که برایشان وارد شده

است. خدا بر اینها رحم کند .

شخصی را میشناختم که‌برای سالها چلم‌میکشد

وگویی چلم یگانه قوت اوبود .

اوروز های رمضان را که باید خلقی، جنگ

دلسم کال
یوولسمه‌گ
ددلوی لومړی ۳۴۱
د شعبان ۲۶ ۳۸۲
دجنوری ۲۱ ۹۶۳